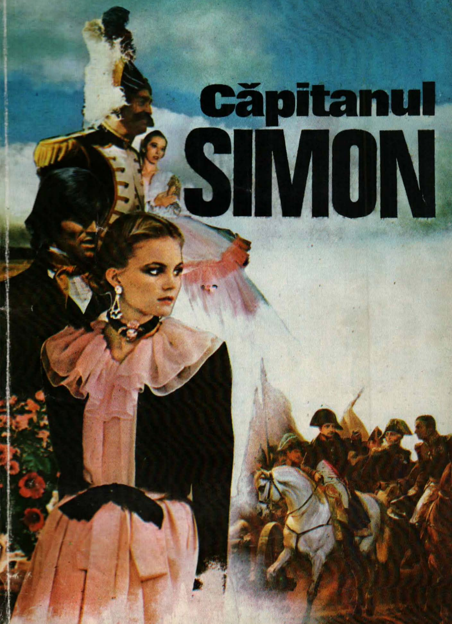
PAUL FÉVAL

Căpitanul SIMON

PAUL FÉVAL

CAPITANUL SIMON

Coperta de : **VASILE SOCOLIUC**
Consilier editorial :CORNEL SARBU
Tehnoredactor : **VLADIMIR ULIERU**

Producător asociat : D.P.P.T.

PAUL FÉVAL

CĂPITANUL SIMON

Roman

Traducerea :

NICOLAE CONSTANTINESCU

EDITURILE :

RAVI INTERNATIONAL : PIATRA CRAIULUI

BUCUREŞTI

1993

I.S.B.N. 973-96054-0-0

PAUL FÉVAL, **Le capitain Simon**, Paris, Société d'Editions Littéraires et Artistiques, Librairie Paul Ollendorff

VENIREA

1

Dacă ar fi să înfățișăm Franța la începutul primului imperiu, am lua o femeie frumoasă — căci este stabilit că Franța este totdeauna o femeie foarte frumoasă, — am înzestra-o cu coafura răvășită a Corinei, i-am pune cingătoarea de la rochie pe mijlocul stomacului, am așeza-o într-o atitudine pretențioasă, pe o sofa cu contururi rigide sprijinită pe niște picioare verzi în formă de șarpe, și am lăsa să se ghicească că acompaniază cu lăuta ei antică o romanță în care GLORIE rimează cu VICTORIE.

Franța era nebună după spadă sau după lancea lui Fingal [1]; Franța era nebună după împăratul ei.

Abia de șase luni avea un împărat și, în consecință, abia trecuseră șase luni de cînd nu mai era republică. Semăna cu o tînără care își face un zeu din soțul ei ; adora tot ce iubea el.

Devizele de pe bomboane, acest termometru al situației morale a poporului, în loc să spună, ca în vremurile obișnuite :

Copii, distrați-vă, vă zic,
Căci destul nu-nseamnă nimic.

devizele de pe bomboane trîmbițau : „Glorie ! glorie ! glorie !"

---

[1] FINGAL — tatăl lui Ossian, rege peste Morven (Scoția secolului I). În 1761, Macpherson scrie poemul în proză „Fingal", poem admirat în Franța, mai ales de Napoleon I. (n.t.)

Gloria domina totul ; emfaza însoţea gloria ; gloria compusese un vocabular mai complicat decît cel al PREŢIOASELOR RIDICOLE. Vinul se numea LICOAREA BRAVILOR, cimitirul purta numele de AZILUL PRIMITOR ; circiuma se numea IDALIUM[1] sau PAPHOS[2] şi orice tambur major avea dreptul la titlul de COPIL ÎNDRĂGIT AL LUI MARTE.

Probabil că acea epocă a fost într-adevăr marcată sub poleiala ei grotescă, pentru ca renumele-i să reziste la noi, care obişnuim să luăm cu bucurie peste picior cele mai însemnate lucruri.

Sau poate că zeflemeaua noastră a trebuit să se oprească — şi cred că acesta este adevărul — în faţa sabiei şi a tutunului.

Există la noi scepticismul ironic, dar şi acea sinceră şi naivă poezie a lui Chauvin[3] care va trăi în cabaretele noastre, în mansardele şi chiar în saloanele noastre pînă la mistuirea secolelor !

În fond, nu mai avem ce spune despre istoria acelui timp ca să fie trebuincios pentru drama noastră, doar că febra militară atingea paroxismul ; uniforma era suverană ; întreaga Franţă era separată în două caste mai distincte decît castele din India : armata şi burghezia, militarii şi civilii.

Militarul domnea în mod despotic ; civilul trebuia să urmeze sfaturile unui academician ilustru şi să tacă mîlc.

2

Furnizorul armatei, Roussel, aduna la Rennes, încetişor şi fără prea mare bătaie de cap, o avere „dolofană" ; era un băiat de viaţă care nu-şi făcea probleme, în ciuda

[1] IDALIUM — vechi oraş in Insula Cipru, consacrat Afroditei. (n.t.)

[2] PAPHOS — vechi oraş din insula Cipru, celebru pentru templul închinat Afroditei. (n. t.)

[3] Chauvin — NICOLAS CHAUVIN, tipul soldatului brav şi entuziasmat din vremea primului Imperiu. (n. t.)

maladiei lungi și dureroase de care suferea soția lui. Casa o avea în colțul pieței Palatului, pe lîngă care trecea strada Saint-François ; terenul celestinilor o despărțea de cafeneaua Pieții, unde se adunau în mod obșnuit ofițerii de cavalerie din garnizoana la Rennes.

De la Revoluție, fostul cimitir al celestinilor era deschis și forma o promenadă plantată cu arbori care dădea spre drumul ce ducea la Paris.

Familia furnizorului se compunea din : soție, care era vestită prin frumusețea ei ; sora soției, văduvă tînără și fără copii, și o încîntătoare fetiță de 6—7 ani.

Doamna Rousel trăia retrasă iar sora ei îi ținea o fidelă companie în izolarea pe care și-o impusese. Cu toate că provincia detestă și tiranizează cu dragă inimă pe cei care pretind să se izoleze, față de biata doamnă Roussel exista în oraș un fel de bunăvoință generală. Era zărită uneori seara, frumoasă ca un înger și aproape la fel de palidă ca o moartă. așezată pe o bancă în fostul cimitir al celestinilor.

Să fi avut 24 sau 25 de ani. Bărbatul ei nu o însoțea niciodată. Aproape totdeauna se sprijinea de brațul sorei sale ținînd-o de mînă pe fiica ei Louise, un îngeraș drăguț cu părul blond.

Uneori, comisul domnului Roussel, un tînăr cu fața plată și zîmbitoare, se oferea să fie cavalerul acestor doamne ; dar asta se întîmplă rar. Căci comisul Peyran se grăbea să ajungă la cafenea, acolo unde i se adunau prietenii, iar cele două surori așteptau cu aceeași nerăbdare clipa în care comisul le părăsea lăsîndu-le în voia efuziunilor lor reciproce.

Poate că exista un secret în adîncul tristeței maladive ce umbrea frumoasa frunte a Hortensei.

Acest secret, fie că exista sau nu, ocupa îndeajuns imaginația celor din Rennes. Printr-o favoare specială, lumea nu o bîrfea pe Hortense în toată puterea cuvîntului, dar căuta în viața ei, atît de scurtă și deja ofilită, tema sau pretextul vreunui roman.

Cei mai indulgenți spuneau că Hortense, inimă distinsă, suflet de elită, suferea pur și simplu pentru că domnul Roussel era cel mai obez, cel mai greoi și cel mai idiot dintre toți soții din departamentul Ille-et-Vilaine.

3

Era sfîrșitul lui august ; fusese o zi sufocantă. Pe la cinci seara, în momentul în care pasajul pieții Palatului începea să devină practicabil, un grup de cinci-șase ofițeri, printre care se găsea un civil, ieși dintr-o pensiune de pe strada Saint-Georges și se îndreptă spre cafeneaua Pieții. Toți erau foarte tineri, mergeau cu capul sus și pieptul umflat, cu legitima convingere că epoleții lor îi făceau superiori restului muritorilor.

Cît privește civilul, acesta era tînărul domn Peyran, angajatul furnizorului Roussel, care avea avantajul de a fi puțin văr cu căpitanul Saint-Pons, unul din tinerii ofițeri.

Acesta făcea parte dintr-un regiment de dragoni ce sosise chiar în ajun în capitala Bretagnei.

Ajungînd în piață, toate privirile se întoarseră spre locuința furnizorului, unde jaluzelele erau lăsate. Se ghicea ușor că Peyran tocmai le povestise noilor lui prieteni cronica locală și că acordase un loc însemnat în cadrul ei nevestei patronului său.

— Avem ghinion ! zise locotenentul Bressant, cavaler frumos cu mustăți negre și fine. Această a opta minune a lumii nu e la fereastră.

— Nu se arăta niciodată la fereastră, replică Peyran cu un aer misterios.

— Dar sora ei, doamna Dubreuil... întrebă căpitanul Saint-Pons, este și ea o frumusețe ?

Comisul umflă obrajii.

— E o femeie despre care nu se spune nimic, răspunse el.

Apoi adăugă, aruncînd o privire circulară pe care o voia indiferentă :

— Dar cînd trebuie să sosească acel braț-de-fier de care vorbeați adineauri ?

— Căpitanul Simon ? exclamă Bressant, sfarmă-piatră, mîncătorul de civili !... Se spune că colonelul Gontault, care îi este unchi, tată adoptiv sau tutore... eu habar n-am !... l-a chemat lîngă el ca să-l țină în frîu.

— Și să-l împiedice să devoreze burghezii ? zise Peyran care făcu un efort să zîmbească.

— Dacă ceea ce se povestește este adevărat, reluă căpitanul Saint-Pons, e timpul să punem puțină ordine. Poți ucide civili ; dar căpitanul Simon face din asta o consumație !...

— Un abuz !... adăugă un ofițer.

— Un desfrîu ! puseră punct ceilalți rîzînd din toată inima.

Peyran era puțin palid.

— Dar nu se știe cînd trebuie să vină... murmură el.

— Pe legea mea, să vină cît mai repede ! exlamă Saint-Pons. Sînt curios să-l văd și eu pe voinicul ăsta care se duelează zilnic înainte de dejun ca să-și facă poftă de mîncare. Cred că e un ditamai ăla !

Peyran își ascunse o strîmbătură. Părea că nu împărtășește nerăbdarea lui Saint-Pons și a tinerilor ofițeri.

— Și are o mînă nenorocită ! zise el făcînd foarte prost pe indiferentul.

— În unsprezece dueluri susținute la Toulouse, răspunse Bressant care zîmbea privindu-l pe comis, a exterminat zece burghezi !

— Dar dumneata nu ești un burghez, Peyran, adăugă el, pentru că ții socotelile unui om care se îngrașă de pe urma militarilor.

— Și de altfel, adăugă Saint-Pons cu un aer grav, ești cu noi, vere ; vom ști să te protejăm.

— Zău ! exclamă Peyran, ce tot spui vere !... crezi că mi-e frică ?

Lor așa li se părea ; dar toți ofițerii răspunseră printr-un suris politicos.

Aceşti tineri eroi puteau să treacă drept nişte copilaşi buni, atunci cînd voiau să-şi uite rolul odios şi nătîng de bau-bau.

4

Cafeneaua Pieţii era pustie. O singură masă era ocupată, şi la această masă stătea un tînăr care purta uniforma de căpitan de dragoni. Îşi sprijinea capul între mîini stînd cu spatele la noii sosiţi.

Aflîndu-se după colţul pieţii, Saint-Pons şi prietenii lui nu-l zăriră decît în momentul în care Peyran îl asigurase de curajul lui.

— Domnilor, zise Bressant, care se opri brusc, cred că a sosit antropofagul !

Fiecare se uită cu ochii mari, mai cu seamă Peyran.

Antropofagul avea o talie gingaşă şi delicată ; nu i se vedea faţa, dar capul acoperit lăsa la vedere un păr buclat mai fin şi mai moale decît mătasea ; după aspect părea că nu depăşise încă limitele primei tinereţi.

— Aceşti ofiţeraşi cu figuri de domnişoară sînt feroci ca nişte tigri ! îşi zise în sinea lui Peyran.

— Vere, şi dumneavoastră domnilor, adăugă el cu voce tare, mi-a mai rămas încă ceva de lucru în biroul domnului Roussel şi sînt forţat să renunţ la plăcerea...

Vărul lui, căpitanul, îl privi chiondărîş şi îi tăie vorba.

— Nu ne-ai spus deloc că ai mai avea de lucru ! murmură el. Zău, draga mea rudă, cînd eşti împreună cu ofiţerii împăratului trebuie să-ţi ţii firea... Capul sus, te rog, privirea la 15 paşi înaintea ta ! şi du-te să te aşezi primul la acea masă !

Şi-i arătă chiar masa la care stătea antropofagul cu aspect de domnişoară.

Privirea lui Saint-Pons era nemaipomenit de expresivă. Peyran făcu ca acei pîrliţi de soldaţi care au curaj cînd nu pot să facă altfel : merse drept la masă zicînd :

— Dacă asta vă face plăcere, pot să vă mai acord un minut.

Şi se aşeză zîmbind, dar tremurînd, pe un colţ de taburet.

Nu se întîmplă nimic rău, pentru că Peyran se aşezase fără zgomot şi tînărul căpitan de dragoni, cufundat în gînduri, nu-l zărise.

— Bravo ! exclamă Saint-Pons, foarte mîndru de vitejia vărului său.

— Bravo ! repetară ceilalţi ofiţeri continuînd să se apropie.

La acest dublu strigăt, tînărul căpitan se ridică tresărind şi se întoarse spre noii veniţi, fără să-i acorde nici măcar o privire lui Peyran care se găsea în faţa lui.

Ofiţerii din regimentul patru dragoni au putut să vadă atunci că noul lor camarad era un tînăr încîntător cu înfăţişarea blîndă şi deschisă. Acesta merse spre ei cu miinile întinse, cu un zîmbet sincer şi cordial.

— Mi se spusese că aici e cafeneaua dumneavoastră, domnilor, zise el, şi vă aşteptam.

Toţi îl priviră cu uimire.

— A ! zise Saint- Pons strîngîndu-i mîna din toată inima, nu sînteţi căpitanul Simon ?

— De ce spuneţi asta ? întrebă frumosul tînăr al cărui surîs era mai dulce decît cel al unui copil.

— Chelner ? ! chemă el în acelaşi timp fără să ridice prea mult vocea. Trebuie să facem cunoştinţă cu paharul în mînă, adăugă el continuînd să dea mîna şi cu ceilalţi ; îmi daţi voie să vă ofer...

— Tot ce vă va place, răspunse Saint-Pons.

Şi Bressant zise încet către camarazii săi :

— Iată cum se fac reputaţiile oamenilor.

Chelnerul se prezentă la uşa cafenelei, cu prosopul de braţ. Simon ii zise :

— Punch din belşug ! ţigări la discreţie ! absenţa completă a civililor din împrejurimi. Asta e ordinul de zi !

Totul fusese spus pe un ton potrivit, dar fiindcă chelnerul, uluit, ezita, Simon adăugă, ridicînd imperceptibil o cravaşă pe care o ţinea în mînă :

— Haide !

Chelnerul reintră în cafenea de parcă ar fi primit cravașa peste față, așa de hotărît fusese rostit acel HAIDE !

— Stați jos, dragii mei camarazi, reluă Simon zîmbind ; presupun că sînteți ca mine : civilul mi-e ființa cea mai nesuferită, oriunde o întîlnesc...

Se întoarse să ofere scaune invitaților lui și-l zări pentru prima dată pe Peyran, care nu știa cum să se poarte mai nimerit.

— Vorbești de lup... murmură el clipind din ochi.

Dar nu sfîrși și încruntă sprîncenele ca să adauge :

— Ce face aici acest domn ?

Peyran tremura fără jenă ; Saint-Pons îi veni în ajutor și răspunse :

Domnul este cu noi.

Simon păru că ezită o clipă între vocea firii lui bune, care îl sfătuia înțelepțește, și acea înspăimîntătoare nebunie a fanfaronului ; maladie endemică în timpul Imperiului.

Aceasta din urmă se dovedi însă mai tare.

— Pe legea mea, zise el atingndu-și mustața, n-aș putea să vă aduc complimente.

Ofițerii se uitară unii la alții. Urmă o clipă de tăcere.

Peyran transpira abundent.

— Căpitane Simon... începu Saint-Pons.

— Poftim ? zise acesta, a cărui față blîndă se transformase brusc, luînd poziția clasică de provocare : ochii pe jumătate închiși, capul dat pe spate și pumnul în șold.

— Cei din regimentul patru dragoni, continuă cu calm Saint-Pons, sînt mai politicoși.

Chelnerul aduse un punch fumegînd. Simon făcu un mic semn din cap lui Saint-Pons și, după ce plecă chelnerul, zise, servind punch-ul pe rînd fiecăruia :

— O ceartă e inutilă și plictisitoare. Am înțeles, și nu vă pot spune cît sînt de încîntat să fac astfel cinste venirii mele la masă și pe teren. Noroc !

Şi duse paharul la buze, apoi adăugă întinzînd mîna lui Saint-Pons :

— Nu e nevoie să-ţi mai spun : fără ranchiună, dragul meu camarad ! Dacă mîine la ora asta trăim amîndoi, vom fi prieteni, vrei ?

Îşi reluase zîmbetul prietenos, şi Saint-Pons nu putu să nu-i strîngă mîna răspunzîndu-i :

— Din toată inima !

Totuşi, în jurul mesei se crease o anumită stinghereală.

— Nu ne-au înşelat cei care ne-au spus că tînărul căpitan Simon este un duelist, zise Bressant.

— Cine v-a spus asta ? întrebă Simon cu un aer cu adevărat necăjit. Detest duelurile ! Numai că văzîndu-l pe civil... Cer iertare domnului care este cu dumneavoastră, adăugă el salutîndu-l pe Peyran, care era mai mult mort decît viu... E ceva mai tare decît mine ! Zadarnic vreau să mă stăpînesc... Dar nu beţi ?

Umplu paharele şi ciocni cu un antren irezistibil.

— În orice caz, zise Bressant, pari un băiat de viaţă. În sănătatea dumitale, căpitane Simon !

Ciocniră cu toţii şi nu a mai fost vorba de duel. Văzînd cordialitatea ce domnea printre membrii micii reuniuni, nimeni nu ar fi bănuit că a doua zi unul dintre ei urma să o păţească.

— O ! zise deodată Simon, sper că o să mă puneţi la curent cu noutăţile din oraş !

— Nu sîntem prea tari în materie de noutăţi, răspunse Bressant ; abia ieri am sosit şi noi.

— Aş exclamă Simon, în provincie bîrfelile de-o zi sînt un adevărat izvor pentru şase săptămîni ! Ia să vedem, căpitane Saint-Pons, pariez că ştii vreo istorioară.

Saint-Pons surîse uitîndu-se la Peyran.

— Vezi casa aceea ? zise el.

Şi arătă spre casa lui Roussel, care avea jaluzelele trase. Simon făcu un semn afirmativ cu capul.

— În casa aceea stă un furnizor, reluă Saint-Pons.

— Ei bine, zise Simon, găsesc că acest furnizor locuieşte în mod acceptabil.

— Acest furnizor este soţul celei mai frumoase femei din oraş ; îl cheamă Roussel şi credem că ştim...

— Ah ! drace ! ce ştiţi ?

— Peyran e chiar angajatul furnizorului, adăugă Saint-Pons.

— Şi domnul v-a spus... ? începu Simon.

Peyran făcu un gest energic de negaţie.

— Nici vorbă, se grăbi să răspundă Saint-Pons ; Peyran este un băiat prudent, dar noi înşine, sosind ieri seară, am surprins un tip care dădea tîrcoale sub balcon, cu pălăria trasă pe ochi şi mantia bine închisă.

— Bietul domn Roussel ! zise Simon.

— Păi, căpitane, zici asta şi nu rîzi ! exclamă Bressant.

Simon avea un aer grav şi gînditor. Chemă chelnerul.

— Domnilor, reluă el, acest furnizor mă interesează.

Întreaga bandă izbucni în rîs la aceste vorbe.

— Punch ! strigă Simon chelnerului care se arătase în prag.

Apoi adăugă cu un accent dramatc care spor veselia convivilor :

— Conştiinţa îmi ordonă să-l răzbun pe acest furnizor. Poate că este un om foarte bun. Pe de altă parte, morala... în fine, domnilor, ceea ce putem face în mod modest, este să-i tăiem urechile civilului. Zic civilului, pentru că regimentul a sosit abia ieri şi cel care dădea tîrcoale nu putea să fie unul dintre noi.

— Aşa este ! zise Saint-Pons, dar nu văd de ce-i porţi pică.

— Un civil romanţios nu e demn să-şi păstreze urechile ! pronunţă Simon cu solemnitate. Ce oră era ieri cînd l-aţi văzut învîrtindu-se pe sub balcon ?

— În jur de nouă seara.

Simon se ridică.

— Ei bine, camarazi, zise el, vă dau întîlnire aici, la nouă seara, deoarece sper că îmi veți face onoarea să asistați la execuție.

Lui Peyran ii înghețase spatele. Acest gen de glumă îi părea sălbatic și detestabil. Cit privește pe dragoni, din pricina moravurilor acelor timpuri și obiceiurilor meseriei, aceștia nu erau departe de a socoti aventura ca distractivă în cel mai înalt grad și de foarte bun gust.

— De acord cu execuția civilului ! strigă Saint-Pons. Va fi hazliu !

Și toți repetară :

— De acord cu execuția civilului !

— Acum, dragii mei camarazi, zise Simon, vă cer permisiunea să vă părăsesc. Bate ora șapte și trebuie să merg să-mi încasez avertismentul.

— Nu e nevoie să te deranjezi pentru asta, căpitane, răspunse Bressant întinzînd mîna spre capătul pieței.

Simon privi în acea direcție și se schimbă brusc la față. Un bărbat, traversînd piața, cam la vreo sută de pași de cafenea, cu mîinile la spate și capul înclinat, venea spre ei. Era trecut de prima tinerețe și purta uniforma de colonel.

Toți ofițerii se ridicară cu respect.

— Voi avea nevoie de o seară veselă, zise încet Simon, care părea acum că se forțează să-și continue rolul, căci colonelul pare prost dispus și o să-mi servească o predică ca la carte. Domnilor, vă invit să supăm după execuție și, dacă vreți, vom ciocni un păhărel cu civilul văduvit de urechi.

— Bună idee ! exclamă corul celor prezenți. Căpitane Simon, ești un camarad plin de veselie !

Colonelul se apropia ; Peyran profită de mișcarea care avea loc și se eschivă. Ofțerii își salutară în tăcere superiorul.

Colonelul avea un aer foarte preocupat; răspunse la salutul subordonaților săi făcînd un ușor gest cu mîna.

— Bună ziua, domnilor, zise el.

Cînd îl zări pe Simon se încruntă.

— Iată-te și pe tine ! reluă el cu asprime. Domnilor, așa cum e de datoria mea, intenționam să vi-l prezint pe noul dumneavoastră camarad... Văd că mi-a luat-o înainte...

— Căpitanul Simon este deja prietenul nostru, colonele, îi răspunse Saint-Pons.

Noul venit își fixă ochii mari asupra lui Simon, care nu prea părea în voia lui. Colonelul nu depășise vîrsta maturității, dar ostenelile războiului îi uzaseră deja viața și purta pe fața-i bărbătească semnele acestei existențe. Era un soldat așa cum întîlneai pe atunci, aspru, bun la suflet, brav ca un leu, dar avînd acea pecete ciudată care dusese la inventarea numelui de BOMBĂNITOR.

În rest, un războinic viteaz care purta așa cum se cuvenea mustața încă neagră.

— Domnilor, zise el direct, vreau să rămîn singur cu căpitanul Simon.

5

După ce ofițerii se retraseră, colonelul îl luă de braț pe Simon și îl duse, fără să pronunțe un cuvînt, pînă la mijlocul fostului cimitir.

Acolo se opri, își încrucișă brațele peste piept și îl privi în față pe Simon.

— Între noi doi, căpitane ! zise el.

— Colonele, bîigui Simon, care nu știa ce să zică.

Gontault îi întinse mîna cu un aer trist.

— Altădată îmi spuneai tată, murmură el.

Simon, care asta aștepta, i se aruncă în brațe, șoptind cu lacrimi în ochi :

— Tată ! minunatul și dragul meu tată !

Colonelul își păstră aerul trist.

— Răspunde-mi, reluă el. Am meritat să mă numești tată ?

— Ah, colonele, exclamă Simon, dumneata care nu m-ai pierdut din ochi, m-ai susținut și m-ai iubit de cînd eram copil!

— Tăcere! îl întrerupse Gontault, nu despre asta îți vorbesc; era o veche datorie și nimic mai mult. Tatăl tău, bravul maior Simon, fusese și el protectorul și susținătorul meu. Orice fac pentru tine, tot nu pot plăti față de el. Te întreb pur și simplu dacă m-am purtat totdeauna față de tine cu indulgență și blîndețe, eu, vechi husar care fac să tremure o lume întreagă ?

— Ai fost, răspunse Simon, cel mai indulgent dintre șefi și cel mai bun dintre prieteni.

— Perfect! îi întrerupse iar Gontault. Asta e destul. Își îndreptă spatele și, respingînd mîna tînărului, adăugă:

— Pentru că vezi tu, căpitane, trebuie să se sfîrșească! Pentru că altfel te bag la arest forțat vreme de două luni, de șase luni! Pentru că vreau să te călăuzesc așa cum trebuie de acum înainte, auzi, căpitane ?

— Colonele! zise Simon năucit.

— Mi se pare că mă întrerupi! strigă Gontault roșu de mînie. Cum dracu, domnule Simon! ai onoarea să fii ofițer francez, și asta, îmi închipui, ca să protejezi pe supușii Majestății Sale Împăratul, ca să-i aperi la nevoie... iar dumnaeta îi asasinezi!

Simon făcu o mișcare.

— Ia seama domnule, îți vorbește superiorul dumitale! Ei, drăcia dracului! Mi s-a spus că la Toulouse, unde ai avut garnizoana, ai ucis sau rănit unsprezece burghezi!...

— Zece, colonele, numai zece.

— Numai! Și nu cauți măcar să negi ? Dar asta este o nebunie furioasă, domnule!

— Un militar... vru să replice Simon.

— Un militar, căpitane, zise Gontault cu demnitate, este adesea constrîns de prejudecata care ne stăpînește să nu dea înapoi în fața a ceea ce se numește o datorie de onoare, dar dumneata cauți gîlceavă și te agăți de preferință de cetățeni pașnici și inofensivi. Domnule, astea sînt fapte de om smintit sau laș!...

Simon tresări şi păli. Colonelul îi puse mîna la gură.

— Nu vorbi ! zise el. O să mă insulţi şi vei fi pierdut... Promite-mi mai degrabă că îţi voi schimba purtarea.

— Ah ! colonele, zise Simon din spatele mîinii care îl împiedica să vorbească, te porţi cu mine cum te-ai purta cu un copil !

— Pentru că dacă m-aş purta aşa cum trebuie să te porţi cu un bărbat, zise Gontault, ai merita o pedeapsă exemplară... Haide, haide, se întrerupse el, iată-te în aşa hal de parcă ai fi avut febră o lună încheiată !... Ridică capul, bietul meu băiat ; orice păcat îşi află iertarea... Şi eu am fost multă vreme ca tine, prea multă vreme ! Zgomotul a două lame de spadă mă atrăgea ca o vrajă : ştiam să duelez !... Dar nu acesta este adevăratul curaj, crede-mă, mă pricep la aşa ceva... Prietene, acum îţi vorbeşte tatăl tău ; te-am adus grabnic lîngă mine : fiul maiorului Simon trebuie să fie un soldat fără reproş.

— Mi se pare... murmură Simon.

— Ştiu... ştiu, eşti un bun ofiţer... Eşti decorat... de aceea nu vreau să te văd pierzîndu-ţi viitorul... Hai, adăugă el prinzîndu-l de amîndouă mîinile, promite-mi că n-ai să te mai baţi.

— Totuşi, zise Simon, dacă sînt insultat ?

— Dacă vei fi insultat !... strigă Gontault. Drăcia dracului ! Asta e altceva, copile... dacă vei fi insultat, vino să-mi spui, şi îţi voi fi martor... ca să aranjăm totul fără vărsare de sînge.

Simon îşi apăsă pe piept mîinile colonelului.

— Dar nu e vorba de asta, reluă celălalt, mă înţelegi bine... Haide, nu-ţi mai ordon, te rog.

— Colonele, zise Simon cu emoţie, îţi promit că n-am să mă mai bat.

Gontault îl strînse la piept şi îl privi îndelung, în tăcere.

— Mulţumesc... murmură el, ai o inimă bună, Simon.

Privirea lui căpătă o expresie de visare pe cînd adăuga :

— Mi-am pus multe speranţe în tine... Eşti deja fiul meu adoptiv... într-o zi... am planurile mele...

— Ce planuri ? întrebă tînărul curios.

Colonelul zîmbi.

— Le vei afla, răspunse el. Du-te la camarazii tăi... Simt nevoia să fiu singur.

Simon plecă imediat şi colonelul rămase în fostul cimitir, unde numai cîteva persoane se mai plimbau pe sub ulmi.

Se însera. De două-trei ori colonelul Gontault se opri în faţa casei furnizorului Roussel ; părea că nu-şi poate lua ochii de la ea.

— Dacă am o fată, şopti el vorbindu-şi lui însuşi, cred că Simon ar face-o fericită...

Îşi reluă plimbarea, făcînd un efort să-şi întoarcă privirea de la acea casă care îl atrăgea atît de puternic, zicîndu-şi în sinea lui :

— Nebun ce sînt !... o fată !... pentru că am văzut ieri, sub acei arbori, un copil care-mi seamănă !...

— Şapte ani, remarcă el cu o voce plină de angoase, de şapte ani am părăsit-o spunîndu-i : „Aşteaptă-mă, mă voi întoarce, pe onoarea mea !" Şi Dumnezeu mi-e martor că aşa voiam să fac... dar generalul Bonaparte, apoi primul consul, apoi împăratul ! Mai ai timp să respiri cu un astfel de stăpîn ? Biata Hortense !

Se lăsă pe o bancă în faţa ferestrelor furnizorului.

— N-am întrebat încă nimic... murmură el, n-am îndrăznit să mă informez... Dacă aflam o nenorocire !

Cum vorbea el aşa, una dintre jaluzele se ridică încet şi de mai multe ori, de parcă o mînă prea slabă ar fi tras de cordon.

Pe măsură ce jaluzeaua se ridica, Gontault zărea rochia unei femei, apoi faţa surîzătoare a unei fetiţe încîntătoare, apoi în sfîrşit capul mamei ei, palid şi trist, dar de o mare frumuseţe.

Gontault îşi întinse braţele spre fereastră, în vreme ce ochii i se umpleau de lacrimi.

— Hortense ! şopti el.

În acel moment, uşa casei se deschise şi ieşi un bărbat gras, cu un aer buimăcit.

— Cu cea mai mare bunăvoință din lume...... zise acest bărbat cuiva care rămînea înăuntru, dar nu pot să mă ocup mereu de sănătatea nevestei mele !... Trebuie să mă întîlnesc cu anumiți oameni... să închei afaceri... să consult scripte : pur și simplu mă îndoi sub povara treburilor !

Zicînd acestea, bărbatul închise ușa, își încrucișă mîinile dolofane la spate și, plin de nehotărîre, făcu cîțiva pași pe promenadă.

Gontault se uita la el și gîndea :

— Roussel, furnizorul !... îl recunosc... nu a părăsit deloc orașul și e prieten cu familia Hortensei... În sfîrșit voi afla.

UN COLONEL AL IMPERIULUI

1

Avem în literatură şi în teatru mai multe feluri curente de colonei, care toate purced din era imperială şi îşi datoresc naşterea imaginaţiei civilizate a vodeviliştilor.

Fiecare formulă are meritul ei : cînd vrem să „facem" un colonel, nu ne mai rămîne decît să alegem.

Mai întîi avem colonelul tînăr şi strălucit care se căsătoreşte cu o văduvă bogată, prinţesă rusă sau contesă austriacă, după ce i-a jefuit în întregime castelul.

Urmează apoi colonelul bătrîn şi venerabil, care moare înainte de sfîrşitul piesei, pentru ca cel mai fidel dintre sergenţii săi să poată cînta cu lacrimi în ochi în momentul deznodămîntului :

„Acolo sus, unde ţi-e lăcaşul veşnic,
Colonele, trebuie că eşti mulţumit !..."

Mai avem, în fine, colonelul în puterea vîrstei, aspru dar cu suflet bun, care joacă cu succes rolul binefăcătorului morocănos.

Cînd vrei să ieşi din aceste formule acceptate, atunci eşti un înnoitor şi un TINEREL.

Colonelul nostru, Gontault, făcea parte din categoria a treia ; şi era, ca toate lucrurile din Imperiu — mobile, pendule sau tragedii — puţin ţeapăn, puţin stîngaci, puţin neverosimil. Dar era un brav, şi nu-i poţi reproşa unui colonel că aparţine timpului său.

În 1796, cu puţin înainte de expediţia din Egipt. Gontault, pe atunci în vîrstă de treizeci de ani şi locotenent

de dragoni, venise în garnizoană la Rennes. Domnul Couderc, judecător de pace şi unul dintre cetăţenii cei mai onorabili ai oraşului, îi acordase ospitalitate.

Domnul Couderc avea două fete, dintre care una tocmai se căsătorise cu un magistrat pe nume Dubreuil, iar cealaltă, abia intrată în adolescenţă, era copila cea mai încîntătoare pe care o puteai vedea.

Locotenentul Gontault, om sincer, deschis, cinstit, devenise prietenul judecătorului de pace şi trăia în familia lui ca un fiu. Tînărul începuse prin a fi simplu soldat şi fiecare grad şi-l cîştigase cu tăişul sabiei. Nu avusese timp să iubească şi inima lui era mai inocentă decît a celui abia ieşit de la colegiu. La început a avut faţă de Hortense o atitudine fraternă : eram pe punctul de a spune paternă, atît de mare era diferenţa de vîrstă. Dar colonelul Gontault cunoaşte lumea şi viaţa poate şi mai puţin decît Hortense însăşi.

Cînd regimentul lui Gontault a părăsit oraşul Rennes, Hortense avea 17 ani ; iubea şi credea în căsătoria promisă de locotenent ; avea atîta onoare şi ea credea în el !

La plecare, Gontault îi jură pentru a suta oară că se va întoarce să-i dea numele şi dreptul de a păşi cu fruntea sus.

Vedem acum că Gontault se întorsese, numai că trecuse niţeluş timp. Dar aşa face totdeauna colonelul din categoria a treia care, în ciuda sufletului său minunat, ca să se întoarcă, aşteaptă în mod constant ca logodnica să i se căsătorească sau să-i moară.

Un colonel care s-ar comporta altfel, n-ar fi un colonel din categoria a treia.

De altfel, avem multe lucruri de spus, ca să-l scuzăm pe colonel. De exemplu, locotenentul nostru Gontault, ieşind din oraşul Rennes, fusese prins în vîrtejul de osteneli şi glorie care cuprinsese Franţa în ultimii ani ai Republicii şi pe toată perioada Imperiului.

Plecase cu Bonaparte în Egipt şi tot împreună cu el lăsase piramidele cucerite pentru a veni la Paris să participe la 18 Brumaire. Apoi urmaseră marile războaie ale Consulatului. Poate că scrisese, a doua zi după vreo bătălie ; de exemplu după bătălia de la Marengo[1] ; poate că trimisese o scrisoare la Rennes.

Nu trebuie să ne încredem totuşi prea mult în asta ; colonelul din categoria a treia mînuieşte mai bine sabia decît pana, pentru el zilele sînt minute şi anii săptămîni.

Dar, în sfîrşit, atunci cînd scrie este un lucru adeverit că scrisorile lui se pierd întotdeauna.

Abia cînd Napoléon, împărat, se aşeză pe tron, Gontault, recent avansat la comanda regimentului de dragoni, solicită trimiterea corpului său de armată în Bretagne.

Se bucurase ca un copil în ziua cînd obţinuse această favoare : avea să o revadă pe Hortense, Hortense cea frumoasă, Hortense care îl aştepta, Hortense pe care o va face atît de fericită !

Şi fără îndoială că Hortense nu-l aştepta singură !

Greşelile ispăşite nu lasă în urma lor decît fericire, şi Gontault nu mai putea de bucurie să se ducă să dea un nume onorabil bietului copilaş care nu-şi cunoştea tatăl.

Locotenentul Gontault, devenit colonel, nu putuse să înveţe şi să cunoască viaţa nici la piramide, nici chiar în bivuacul glorios de la Marengo. Oricît de absurdă ar părea afirmaţia care urmează, nu o putem omite, căci este purul adevăr.

Părăsind Parisul şi plecînd spre Rennes, Gontault nu era deloc conştient de greşeala lui : acei ani lungi. cînd lăsase zilele să se adauge una după alta, constituiau pentru el o simplă întîrziere.

Căuta cu bună-credinţă o scuză banală, ca aceia care nu se duc la o întîlnire sau întîrzie la cină.

Pentru el aceştia ani trecură atît de repede ! I se părea că mai ieri fusese seara în care ştersese lacrimile Hortensei, spunîndu : „Mă voi întoarce !"

[1] Marengo — sat în Italia (Piemont), celebru pentru victoria obtinută de Bonaparte împotriva austriecilor (14 iunie 1800). (n. t.)

Epoleţii lui de ofiţer ar fi putut să-i dea măsura timpului scurs dar, în sincera lui modestie, Gontault considera că făcuse puţin ca să-i cîştige.

Împăratul îl înaintase în grad, Doamne !, din pură bunătate. Erau în regiment numeroşi soldaţi cu vechime care aveau pieptul brăzdat de răni.

La mijlocul drumului dintre Paris şi Rennes, Gontault, care nu se mai gîndea decît la apropiata lui fericire, la soţia şi copilul lui, Gontault avu un scrupul, apoi îl cuprinse teama ; după care, deodată, căci acestea iau repede proporţii, scrupulul se transformă în remuşcare şi teama în groază.

Realitatea i se înfăţişă brusc într-o lumină puternică, şi văzu în fine lucrurile aşa cum le-ar fi văzut primul venit de la început.

Şapte ani ! De şapte ani o părăsise pe Hortense ! Ea suferise, iar bătrîneţea tatălui ei fusese probabil cruntă !

Dezonoarea ! Cînd îi trecu prin minte acest gînd, colonelului îi veni să-şi facă seama.

Intră în oraşul Rennes cu capul în jos, cu fruntea palidă şi agitat de presentimente lugubre.

Trăi două zile fără să îndrăznească să pună o singură întrebare, pentru că se temea să nu afle că Hortense murise. Abia cu o seară înainte se învîrtise în jurul casei judecătorului de pace Couderc, al cărei aspect mohorît şi jaluzelele lăsate îi sporiseră temerile.

Ne putem închipui bucuria lui cînd văzuse acea jaluzea ridicîndu-se încet şi cînd zărise faţa blîndă a Hortensei deasupra acelui chip de copil zîmbitor care îi semăna.

Era fiica lui ! era sigur ; simţea asta după bătăile inimii.

2

Nu făcu decît un salt pînă la bărbatul gras, care îşi continua hoinăreala cu nasul în vînt şi cu mîinile la spate.

— Domnule Roussel... zise el abordîndu-l.

Roussel își îndreptă spatele, umflă pieptul și îl măsură din cap pînă în picioare.

— El însuși, răspunse Roussel, furnizor militar.

— Nu mă recunoașteți ? întrebă colonelul.

— Pe legea mea !... ia stați... desigur... cunosc pe toată lumea !... Numele dumneavoastră îmi stă pe vîrful limbii...

— Gontault... pronunță timid colonelul.

— Gontault !... asta e... îmi stătea pe vîrful limbii !... Am o memorie locală tare prodigioasă !... locotenentul Gontault, fir-ar să fie !... Știți că e multă vreme de cînd n-am mai avut plăcerea...

— Șapte ani... murmură colonelul cu un suspin adînc.

— Șapte ani... repetă Roussel. Asta voiam să spun și eu... am o memorie locală...

Se întrerupse și făcu un pas înapoi.

— Asta e părerea tuturor, colonele.

— O ! dar... exclamă el... Unde mi-e capul în seara asta ? Neatenția e hazlie și o voi povesti acelor doamne. Drace ! Ați știut să avansați, după cîte văd !...

Își îndreptă talia scurtă și obeză, salută milităreşte și adăugă :

— Colonele, vă prezint sincerele mele complimente.

— Mulțumesc... zise Gontault. Voiam...

— Ce amabil din partea dumneavoastră că ați venit să ne vedeți !... exclamă Rousel. Și eu care-i ziceam locotenent ! Ce-or să mai rîdă acele doamne cînd am să le povestesc.

Acele doamne ? ...vru să-l întrerupă Gontault.

Roussel îl prinse de amîndoua mîinile.

— Mă ierți, nu-i așa ? reluă el cu cordialitate. Sînt așa de arhiocupat, prietene, că nu-mi văd capul de treburi... și dacă n-aș avea o memorie locală prodigioasă !...

Colonelul îi strînse mîna cu putere și îl opri.

— Domnule Roussel !... zise el cu glas scăzut.

— Colonele ? replică furnizorul.

— Vă consider un om demn și cumsecade.

— Asta e părerea tuturor, colonele.

— Dacă-mi amintesc eu bine, aveați pentru mine oarecare prietenie.

— Sigur că da... sigur că da, zise Roussel, care se cam răcise între timp, pentru că se temea de solicitarea unui împrumut pe nepusă masă.

— Forțat să plec mai demult, reluă Gontault, am lăsat o tînără...

Fața mare a furnizorului se lumină subit.

— Ia povestiți-mi asta !... exclamă el apropiindu-se. Ocupațiile nu mă împiedică să vă ascult o clipă.

— Intențiile mele erau onorabile, domnule Roussel ; voiam s-o iau de nevastă.

— Păi înțeleg... așa e mereu !... Numai că n-o mai vreți ?

— Dimpotrivă, domnule Roussel, pronunță Gontault cu gravitate, pentru asta m-am întors.

— Ah !... ah !... ah !... făcu de trei ori furnizorul. Asta e cu totul altceva. Ia ascultați, toată lumea trece prin asta : trebuie s-o faceți pînă la urmă !... Eu care vorbesc, după o tinerețe foarte furtunoasă, am sărit șanțul !... Ei bine, nu sînt prea nefericit !... În afară de ocupațiile zdrobitoare care îmi apasă sănătatea, pot să spun că nu sînt prea nefericit ! Nevasta mea e amabilă, bună, blîndă, ascultătoare...

— Voiam să vă întreb... îl întrerupse colonelul

— Ce mai face ?... Sînteți tare bun, mulțumesc !... Mereu puțin suferindă... Această familie Couderc are pieptul slab

Colonelul tresări și deveni palid.

— Tare mi-e teamă că biata Hortense... adăugă furnizorul.

— Hortense !... pronunță Gontault printre dinții strînși, Hortense Couderc ?

Furnizorul continuă fără să remarce tulburarea lui Gontault.

— Nu știați ?... De fapt, nu vă cunoșteam adresa ; n-am putut să vă trimitem invitația la nuntă... Și chiar dacă v-aș fi știut adresa, vedeți dumneavoastră, ar fi fost foarte posibil ca blestematele astea de ocupații care mă copleșesc... Și, ca să vedeți, stau aici cu dumneavoastră !...

Am mai multe afaceri decît ar trebui să strivească trei capete tari !... Iertaţi-mă dacă vă părăsesc atît de brusc.

Colonelul rămase mut şi parcă năucit. Îl lăsă pe Roussel să-i strîngă mîna fără să scoată o vorbă, de parcă nu şi-ar fi dat seama ce se petrece în jurul lui.

Roussel făcu cîţiva paşi, vrînd să-şi vadă de ocupaţiile lui care-l striveau. După cîteva secunde însă, se opri brusc, se lovi peste frunte şi se întoarse în mare grabă.

— A !... dar... strigă el de departe, a ! dar colonele !.., nu mi-aţi spus numele acelei tinere ?...

— Numele acelei tinere ? repetă mecanic Gontault, care simţea că ameţeşte.

— Da... sînt discret ca mutu' din harem.

Gontault, care se clătina, se sprijini de un copac.

— Cred.... cred că l-am uitat, bîigui el.

Pîntecul furnizorului săltă, în timp ce trăsăturile i se luminau de un rîs homeric.

— Bună ! exclamă el, excelentă !... Iată ceva care le va amuza puţin pe acele doamne !... Pe legea mea, colonele, şi eu sînt distrat, dar dumneata m-ai întrecut.

— În sfîrşit, n-are importanţă, adăugă el arătînd casa judecătorului de pace Couderc, aceasta e locuinţa mea. Sper că soţia mea şi cu mine vom avea onoarea... Ziua bună, colonele !

Gontault rămase singur ; picioarele i se clătinau sub povara trupului, şi dacă n-ar fi fost copacul care îl susţinea, ar fi căzut pe spate. Toate lucrurile se roteau în jurul lui.; un văl i se aşezase peste ochi.

Îşi şterse cu mîna fruntea scăldată de o sudoare rece.

— Casa lui ! şopti el fără să ştie că vorbea. Nevasta lui ! Hortense !

Îşi ascunse faţa în mîini.

— Oh ! simţeam eu ceva care îmi anunţa această nenorocire !... zise el. Măritată !... pierdută pentru mine !... Măritată !... repetă el, însufleţit de o mişcare de furie ne-

bună. Pe toţi dracii! astea sînt femeile!... Nu putea să aibă încredere în mine?... nu putea să mă aştepte?... nu putea?

Se întrerupse din nou, zdrobit sub povara realităţii.

3

— Biata Hortense!... gîndi el. O mai şi acuz! cînd eu... numai eu!... Acest om mi-a spus că e slabă, suferindă!... Ah! o cunosc şi ghicesc: a vrut să-l cruţe de dezonoare pe bătrînul ei tată... Cînd a văzut că nu mă mai întorc, s-a devotat ca să-l cruţe de această supremă nefericire... Şi eu care nu ştiam!... Eu orb şi smintit, care mergeam, mergeam într-una!

Mîinile i se încrucişară crispate.

— Ştia totuşi bine că nu sînt un scelerat!... continuă el, revoltat încă o dată. Ar fi trebuit să ştie că m-aş fi căsătorit cu ea! Pe toţi dracii!... îmi urăsc gradul, îl urăsc pe împărat şi pe mine însumi mai mult ca orice!... Am obţinut aceşti epoleţi cu preţul fericirii mele!

Se tîrî pînă la o bancă pe care se lăsă să cadă. Vreme de mai multe minute rămase acolo ca distrus.

Şi nu văzu deschizîndu-se uşa furnizorului şi nici pe cele două femei care traversară strada cu paşi lenţi.

— Haide!... îşi zise el într-unul din acele momente în care resemnarea încearcă să îmblînzească disperarea; voi cere să fiu schimbat... voi pleca departe... la capătul Franţei...

— Fără s-o revăd!... se întrerupse el; fără să ştiu numele copilului meu!

Se ridică cu o mişcare violentă.

— Dar asta e cu neputinţă! izbucni el. Vreau să intru în această casă... şi nenorocire celui care îmi va aţine calea!... Hortense este soţia mea în faţa lui Dumnezeu: vreau s-o văd!

Îşi pierdea capul. Se repezi ca un nebun spre locuinţa lui Roussel. Cînd ajunse la spărtura zidului ce servea

drept intrare pe promenadă, se pomeni în fața celor două femei care ieșiseră din casa furnizorului și traversaseră strada.

Una dintre ele o susținea pe cealaltă, care părea că merge cu greutate.

— Veșnic ! repetă la rîndul ei doamna Dubreuil cu mînie. Și totuși, dragă Hortense, te-a părăsit ca un laș, ca un om necinstit !

Colonelul își duse mîinile la inimă și se întoarse să-și ascundă fața. Cele două femei trecură și colonelul rămase nemișcat în același loc.

Privi în urma celor două femei care se îndepărtau cu pas domol : două lacrimi se rostogoliră pe obrajii lui bronzați de bărbat.

— Cît s-a schimbat !... murmură el, și cît trebuie să fi suferit !

Cele două femei sosiră la banca părăsită de colonel. Cea mai tînără se opri epuizată.

— Mă voi așeza... zise ea ; mă simt foarte slăbită... mai slăbită decît ieri.

Cealaltă femeie o sprijini ca pe un copil și o ajută să se așeze pe banca de piatră.

Promenada era cu totul pustie ; se făcea repede noapte. Cele două femei nu-l zăriseră pe colonel.

— Sărmană Hortense !... zise cea mai în vîrstă, suferința ta vine de la inimă... Dacă ai vrea să uiți !...

Hortense își ridică ochii negri, măriți de boală, în care se oglindea o resemnare divină.

— Pot oare ? șopti ea cu o voce care coborî pînă în adîncul inimii lui Gontault ; amintirea lui e veșnic vie !

— Nu-l acuza... murmură tînăra femeie, cred că mă iubea... cred că era sincer.

Inima lui Gontault tresălta. Împins de o putere irezistibilă, înaintă spre banca de piatră.

— Cine știe, continuă Hortense. Poate și el a suferit... poate că nu e vinovat...

Gontault căzu în genunchi în fața ei.

— Oh ! mulțumesc !... mulțumesc !... murmură el.

Hortense se clătină înspăimîntată, în timp ce doamna Dubreuil se aşeză între ea şi Gontault.

— Dumneata aici ? strigă aceasta. A ! domnule, domnule ! n-ai făcut încă destul rău ?... retrage-te...

Şi pentru că Gontault stătea nemişcat, adăugă respingîndu-i mîna:

— Vrei s-o ucizi, domnule ?

Gontault era incapabil să se ridice.

— Iertare... iertare şi milă, doamnă ! şopti el copleşit.

Hortense îl privea fără să-şi piardă surîsul blînd ; doar Gontault şi doamna Dubreuil îşi uneau eforturile să-i vină în ajutor Hortensei care leşinase. Cînd aceasta deschise ochii, avea un zîmbet pe buzele palide.

— Pe el l-am revăzut ? şopti ea.

— Hortense !... Hortense !... se bîlbîi colonelul, care nu găsea cuvinte să-şi exprime emoţia.

Hortense îl privea fără să-şi piardă surîsul blînd;doar două lacrimi i se iviră la marginea pleoapelor.

— Ai venit să-mi spui adio, Edouard ? zise ea.

— Hortense, răspunse colonelul, am greşit tare mult...; dar sînt atît de nenorocit !

— Nu există scuză pentru comportarea dumitale, domnule... zise doamna Dubreuil.

— Pe onoarea mea ! exclamă Gontault; dacă aş fi găsit-o liberă...

Doamna Dubreuil zîmbi amar.

— Edouard... pronunţă Hortense cu efort, nu voi mai suferi multă vreme de aici înainte... te iert.

— Şi mă crezi, Hortense ?

— Te cred, răspunse tînăra.

Apoi se sprijini de braţul doamnei Dubreuil.

— Soră, reluă ea, îţi înţeleg privirea severă: gîndeşti că pentru mine prezenţa lui e o greşeală, şi ai dreptate.

Doamna Dubreuil păstră tăcerea; tînăra se întoarse spre colonel.

— Să ne despărţim, domnule, zise ea; de data asta pentru totdeauna.

— Încă o vorbă ! zise Gontault. Fie-ţi milă, Hortense, nu mă părăsi astfel !... Adineauri, la fereastra aceea, am văzut lîngă tine o fată... şi am crezut...

Hortense lăsă ochii în jos şi zise de parcă n-ar fi putut să reţină aceste cuvinte :

— Ea nu trebuie să-ţi spună niciodată tată.

— Fiica mea ! izbucni colonelul. Hortense, trebuie s-o văd... Doamnă, doamnă, adăugă el prinzînd mîinile doamnei Dubreuil, aveţi milă de mine, interveniţi pentru mine ! Să fiu tată o oră ! să cad în genunchi lîngă leagănul copilului meu !

Doamna Dubreuil îşi întoarse capul şi căută să-şi retragă mîna.

— Ascultaţi... continuă Gontault cu lacrimi în glas, nu mă va vedea... O voi săruta pe frunte în somn... o voi adora, o voi binecuvînta... şi apoi, vă jur că mă voi supune, doamnă: voi pleca pentru totdeauna !

Doamna Dubreuil deschise gura să refuze, dar Hortense fu cea care vorbi.

— Edouard, zise ea, îţi vei vedea copilul.

Şi adăugă, implorîndu-şi sora cu privirea:

— Şi el este foarte nenorocit !

Colonelul rămase fără glas, sufocat parcă de emoţie. Bucuria şi durerea se luptau în pieptul lui; era profund întristat, dar gîndul că îşi va vedea fiica îl umplea de entuziasm.

— E opt şi jumătate, continuă Hortense. Cînd se va face noapte de-a binelea, între nouă şi zece, te vei întoarce aici... Louise va dormi atunci.

Louise ?... repetă colonelul cu o voce tremurătoare,

— E numele fiicei mele. zise Hortense; sora mea te va ajuta să intri în casă şi te va duce la Louise.

— Sora ta... Dar tu, Hortense ?

— Eu sînt nevasta altuia, şi n-am să te văd. Edouard.

Un pas greu şi lent se auzi la celălalt capăt al promenadei. Doamna Doubreil ascultă şi începu să tremure.

— Domnule, îndură-te şi lasă-ne ! zise ea. E domnul Roussel... îl recunosc.

— Încă o dată... murmură Gontault, pentru ultimul adio...

Doamna Dubreuil încercă să o ia de acolo pe Hortense, care, slabă şi zdrobită de emoţie, nu putea să facă un pas.

Domnul Roussel venea cu mîinile la spate, frînt ca de obicei sub povara ocupaţiilor lui.

Doamna Dubreuil îl împinse pe Gontault, care se ascunse în spatele copacilor. Colonelul era cuprins de o ameţeală nebună şi nu-şi mai dădea seama ce face.

— Peste o oră, şopti doamna Dubreuil, pentru că v-a promis, voi fi aici.

— Ia te uită ! ia te uită ! exclamă Roussel care se apropia, iată-le pe aceste doamne ieşite la aer curat... De ce vă plimbaţi mereu în acest vechi cimitir, în loc să vă duceţi pe Champ-de-Mars sau la Mail, ca persoanele respectabile ?... Dacă n-ar fi ticăloasele astea de ocupaţii care mă copleşesc, v-aş oferi braţul cu mare bucurie.

Doamna Dubreuil o simţea pe Hortensie clătinîndu-se şi tremurînd; se strecură în partea în care dispăruse colonelul. Era un loc plin de mărăcini şi pe care edilii oraşului Rennes nu-l trataseră cu atenţia necesară pentru defrişare. Te puteai ascunde acolo foarte bine şi în plină zi; cu atît mai mult nu se vedea nimic la acea oră cînd umbra învăluia totul.

Doamna Dubreuil nu-l zări deci pe colonel.

— Domnule, zise ea liniştită, sora mea este foarte suferindă.

— Aş !... făcu Roussel; aici aerul e proaspăt... Şi adie un vîntuleţ care îi va face bine... Sînt foarte de acord cu aceste plimbări de seară, şi imediat ce ocupaţiile îmi vor da puţin răgaz...

— Dar aveam ceva să vă spun, se întrerupse el... ceva hazliu... Ghiciţi pe cine am întîlnit în seara asta ?

Furnizorul se aşezase între cele două doamne în uşa casei; se legăna de pe un picior pe altul; era vesel şi bine dispus.

— Îndură-te, domnule... zise doamna Dubreil.

— Trebuie distrată, această biată căprioară ! exclamă Roussel. Eu sînt un soţ bun şi vreau s-o amuz în seara asta ! Haide, fă un efort, draga mea, adăugă el apropiin-

du-şi faţa roşie şi cărnoasă de obrazul Hortensei, scutură-te puţin... Haide, haide, să zîmbim, doamnă !...

Hortense îşi duse mîna la piept.

— Îţi e mai bine ?... zise Roussel. Eram sigur !... Închipuiţi-vă că m-am întîlnit... ghici cu cine ?

— Mi-e rău ! murmură Hortense.

— Ah ! drace; draga mea, zise furnizorul cu reproş nici curaj nu ai ! Eu cînd sînt bolnav, fac un efort, nu mă dau bătut, îmi dau osteneala să mănînc şi să beau, înghit două farfurii în loc de una... şi boala se cară pentru că vede că are de-a face cu un om voinic !... Dar, pentru că nu vrei să ghiceşti, îţi voi spune pe cine am întîlnit în seara asta... Îţi aminteşti de prostănacul acela pe nume locotenentul Gontault ?

Hortense se nărui în braţele surorii sale.

— I-au crescut flori de spanac pe umăr, continuă Roussel fără să ia în seamă starea soţiei lui ; e colonel, mă rog !... Am spus totdeauna că nătăfleţul ăsta o să reuşească.

— Hortense !... Hortense !... strigă doamna Dubreuil înspăimîntată.

Roussel avea un frumos lornion de aur pe care şi-l încălecă pe nas.

— Ei bine ! ei bine ! făcu el, chiar i-e rău ?...

Se întoarse cu spatele şi adăugă strîmbîndu-se:

— Un leşin !... Nimic nu detest mai mult ca asta !

— Dar susţineţi-o, domnule... zise doamna Dubreuil.

Roussel se supuse; dar în timp ce-şi sprijinea nevasta cu o stîngăcie pe care renunţăm a o mai descrie, murmura :

— Există servitori în casă pentru treaba asta !... Eu care sînt supraîncărcat, copleşit, zdrobit !... dacă s-ar afla că îmi îngrijesc nevasta !

O porni cu glas grav şi demn spre uşă adăugînd:

— Aşa ştiu eu să-mi îndeplinesc toate datoriile.

— Luaţi seama, domnule, zise în acel moment doamna Dubreuil, o veţi răni !

— Ei, doamnă, iau seama !... strigă Roussel cu mînie ; nu cred că am reputaţia unui neîndemînatic !... În mo-

mentul ăsta ar fi trebuit să fiu la capătul oraşului, unde sînt aşteptat pentru nişte afaceri de cea mai mare importanţă... Şi eu îmi îngrijesc soţia, doamnă; la aşa comportare, laudele mai lipsesc !

— Pe aici, domnule... zise iar doamna Dubreuil; ridicaţi-i capul... Luaţi seama !

Roussel fu atît de indignat de acest al doilea LUAŢI SEAMA, încît îi trecu prin minte să dea drumul la povară din mîini...

— O, femei ! îşi zise el; fiinţe slabe şi fără milă !... Eu vorbesc de lucruri serioase, vorbesc de ocupaţii care mă zdrobesc... şi mi se răspunde cu nerozii !

— Zău, doamnă, adăugă el cu glas tare, săltînd din umeri, ştim noi cum e cu leşinurile astea !... un pahar cu apă şi cîteva picături de eter...

Uşa casei se închise şi furnizorul îşi continuă discursul pe scară.

4

Cafeneaua Pieţii îşi aprinsese lămpile cu ulei şi obscuritatea care domnea în fostul cimitir devenit promenadă părea acum şi mai adîncă.

Timp de cîteva minute, în jurul casei furnizorului fu pustiu.

În momentul în care clopotul din turnul primăriei bătu ora nouă, un om înfăşurat într-o mantie se strecură din copac în copac, venind dinspre acea parte a promenadei din dreptul drumului pe care se ajungea la periferia Parisului, şi se îndreptă spre Piaţa Palatului.

Pe strada Saint-Francois, la al cărei colţ se găsea casa furnizorului, un alt om, îmbrăcat ca un burghez, venea cu un pas uşor.

În sfîrşit, un al treilea, care purta strălucitoarea uniformă a regimentului patru dragoni, venea chiar din piaţă şi intră pe promenadă, după ce aruncă o privire spre mesele goale de la cafeneaua militară.

Primul dintre acești trei oameni nu putea fi remarcat, căci mantia lui lungă îi ascundea complet fața.

Al doilea era Peyran, angajatul furnizorului Roussel care, cu instinctul lui de om laș și răutăcios, venea mirosind ceva rău.

Al treilea era căpitanul Simon, care promisese noilor lui camarazi urechile unui civil și venise după ele.

URECHILE CIVILULUI

1

Căpitanul Simon nu avea încă 25 de ani. Napoleon Bonaparte îi pusese primul galon pe cîmpul de luptă. Superiorii îl iubeau, egalii aveau pentru el o afecțiune amestecată cu respect; peste tot unde servise putuse fi considerat PRIMUS INTER PARES, și se putea spune despre el că are stofă de mareșal al Franței.

Era instruit, distins, spiritual; valoarea lui de soldat era strălucită și neobosită. Deși era foarte tînăr, se puteau povesti multe despre el și chiar cita cîteva fapte de vitejie care făceau așa de captivantă lectura buletinelor[1] armatelor noastre.

Era bun, compătimitor, generos; era blînd, nu vom spune ca o fată, căci fetele nu sînt totdeauna foarte blînde: era blînd și timid ca un copil.

Războiul îi ocupase pînă atunci toată vremea, și nu cunoscuse niciodată răgazurile din garnizoane. Era un soldat în toată puterea cuvîntului, un tînăr erou; putea să năzuiască la orice, iar cunoscuții îi prevedeau un viitor plin de toate promisiunile.

Pe lîngă toate astea era duelgiu, ceea ce este, ne grăbim să o mărturisim, un viciu de idiot, o boală de brută.

Există anii de epidemie cînd temperamentele cele mai sănătoase sînt atacate de boala care domină. Tînărul nostru căpitan, așa de frumos, așa de bun, așa de viteaz, suferea de maladia comună.

[1] Buletin — relatare oficială a operațiunilor unui corp de armată. (n. t.

Suferea de febra fanfaronilor din 1805, aşa cum ar fi suferit de holeră în 1832 sau în 1849.

Mirosul bătăliei care plutea în aer încălzea sîngele, exalta mintea.

Şi apoi vă voi spune adevăratul motiv al acestui antagonism supărător statornicit între uniformă şi haina civilă.

Dragostea a dus Troia la pierzanie!

Aceşti valoroşi soldaţi ai Republicii şi Imperiului erau mereu la frontieră, unde doamnele nu-i puteau urma. Doamnele rămîneau în oraş, la cheremul celor care nu purtau uniformă.

Eroii erau geloşi, unii pe drept cuvînt, ceilalţi fără motiv. Cei care, precum Simon, nu aveau deloc motive, deveneau turbaţi şi masacrau oile negre din spirit de solidaritate.

Era poate pentru prima dată în viaţa lui cînd căpitanul Simon auzea aşa de aspru ocărît duelul. Gontault, în sinceritatea lui, mersese pînă acolo încît pronunţase cuvîntul LASITATE, aplicîndu-l acelor lupte barbare şi groteşti care umpleau orele plictisitoare ale trîntorilor popotei.

Simon avea destul bun simţ şi inimă ca să înţeleagă raţionamentul colonelului, dar nu avea obiceiul să „filozofeze" prea mult şi toată lumea ştie că obişnuinţa este mai tare decît toate raţionamentele din lume.

Totuşi Simon sosea în piaţa Palatului foarte îngrijorat, foarte stingherit, fără să ştie ce voia să facă. Mai presus de logica bunului colonel era afecţiunea profundă şi adevărată pe care i-o purta Simon.

Tatăl lui Simon murise în luptă, la începuturile Republicii. Murind, îşi încredinţase fiul lui Gontault, şi Simon, foarte tînăr pe atunci, regăsise în bravul locotenent tatăl pe care îl pierduse.

Era fiul adoptiv al lui Gontault şi se putea spune că se iubeau la fel de mult ca şi cînd ar fi fost uniţi prin legături de sînge.

Nu avea familie nici unul ; fiecare îl avea pe celălalt. Comparînd afecţiunea lor reciprocă, avantajul ar fi rămas de partea lui Simon care, fără să socotim recunoştinţa călduroasă, nu avea în trecut, precum colonelul, o amintire atît de apropiată inimii lui.

Or, colonelul îi ceruse lui Simon o promisiune, şi această promisiune, vrînd-nevrînd, Simon o făcuse. Simon promisese să nu se mai bată în duel.

Era deci doar un fel de a vorbi, cînd spuneam adineauri că Simon venea după urechile civilului condamnat la această mutilare.

Simon se gîndise bine, Simon era hotărît să nu se bată, chiar dacă, pentru a obţine acest virtuos rezultat, ar fi trebuit să încrucişeze spada cu toţi camarazii lui de regiment.

Aşa înţelegea Simon lucrurile.

Apoi fu cuprins de scrupule : să se bată iar. În fond, era mai bine să distrugă o jumătate de duzină de băieţi buni, locotenenţi sau căpitani, prietenii lui de o oră încoace cu care băuse punch-ul cu rom de bun venit, decît să „termine" un civil ?

Şi încă un civil insipid ! Un vagabond neghiob care venea să tulbure liniştea unei case cinstite !

Simon traversă piaţa Palatului cu capul plin de ezitări şi îndoieli ; ar fi dat solda pe un an şi chiar mai mult să nu fi făcut acea glumă răutăcioasă, invitîndu-şi camarazii la execuţia civilului.

— Ei, la dracu ! exclamă el ajungînd la intrarea pe promenadă ; dacă nu sînt mulţumiţi îşi vor bate joc de mine... O bătaie de joc e o insultă... iar colonelul mi-a spus că, dacă voi fi insultat, îmi va fi chiar el martor.

Acest silogism îndrăzneţ îi linişti un moment conştiinţa. Intră în fostul cimitir.

Peyran se opri la colţul străzii Saint-François, fidel prudenţei lui obişnuite. Cît priveşte pe omul cu mantia, acesta, de cum îl zărise pe Simon, se pusese la adăpost.

Simon privi în jurul lui.

— Nimeni !... murmură el, nici civil, nici camarazi... Dacă civilul nu mai apare !... dacă camarazii nu vin la întîlnire !

Își scoase ceasul, care arăta ora nouă și cîteva minute.

— Toată lumea e în întîrziere... reluă el cu veselie.

Apoi adăugă cu un aer de automulțumire :

— Trebuie să recunosc că n-am ezitat... Eram ferm hotărît să respect promisiunea făcută colonelului... Rușinea nu conta... Aș fi mers pînă la capăt !

Se mai uită o dată la ceasul pe care îl păstrase în mînă.

— Au trecut două minute !... reluă el, un minut e mai lung decit mi-aș fi închipuit... nu pot să plec totuși pînă cînd nu trece sfertul de oră.

Începu să se plimbe de colo-colo pe alee. Omul cu mantie se retrăsese pînă la capătul promenadei și stătea ascuns după copaci. Prezența lui Simon părea că îl supără tare mult, și-și privise și el ceasul.

— Pînă la ora zece... șopti el. Am timp.

Cind tînărul căpitan ajunse la capătul aleii, omul cu mantia încercă să-l vadă : dar nu era nici măcar un felinar în împrejurimile promenadei și se făcuse noapte de-a binelea. Așa că nu zări decît strălucirea mînerului de la sabie și a nasturilor de la uniformă. Își trase și mai mult pălăria peste ochi.

— Naiba să mă ia ! își zise el. Dacă i-aș fi obosit dimineață la paradă nu s-ar fi plimbat pînă la ora asta tîrzie!

Cind Simon reveni la spărtura prin care se intra în piața Palatului, trecuseră deja cinci minute și nici urmă de camarazi.

Doar Peyran își părăsise postul din colțul străzii Saint-François și Simon îl zări așezat la una din mesele cafenelei militare.

Semn rău ! Simon simți cum un val de tristețe îi trecea parcă peste inimă.

Și totuși mai spera ; dar, în acel moment, se auziră voci vesele venind dinspre cealaltă parte a pieții ; tînărul căpitan auzi pronunțîndu-i-se numele și văzu de departe strălucind focul țigărilor.

— Gata, zise el, încrucișîndu-și mîinile pe piept, va trebui să trec prin această încercare... o să fie greu, dar o să mă descurc fără necazuri.

Aruncă o privire rapidă în spate : promenada era pustie.

— Pînă la urmă, adăugă el, dacă acest ticălos de civil nu vine, totul este cum nu se poate mai bine.

Ofițerii ajunseră la cafenea. Nu erau numai cei pe care Simon îi văzuse cu cîteva ore înainte, ci și alții, chemați probabil înadins de Saint-Pons și Bressant.

Era prezent aproape întreg statul-major al regimentului patru dragoni. Intrarea în cafenea fu zgomotoasă ca totdeauna.

— Ei bine, făcu Saint-Pons, nu e aici decît vărul Peyran !... Unde e prietenul nostru antropofagul ?

Peyran nu se încumetă să glumească cu un subiect atît de fierbinte. Arătă cu degetul spre promenadă.

— E acolo ! exclamară în același timp o jumătate de duzină de dragoni.

— Face de gardă... adăugă Bressant.

Și Saint-Pons continuă :

— Fiți siguri că nu se va întoarce decît cu buzunarele pline de urechi.

Simon auzea, cu toate că ofițerii de la cafenea nu puteau să-l vadă, pentru că se afla în umbră, dincolo de spărtură.

Fiecare vorbă îl înțepa ca o mie de ace, și răbdarea nu era principala lui calitate. Aventura lui începea rău. Simon se apropia, fără să știe ce va spune sau ce va face.

Cum îl zăriră, imediat răsunară douăzeci de întrebări :

— Unde sînt ?

— Arată-ni-le.

— Le avea lungi ?

— Haide, prietene Simon, zise Saint-Pons, nu ne face să tînjim ! Am venit cu toții să vedem urechile civilului : scoate-le la iveală !

Simon merse pînă la cafenea fără să răspundă : în jurul lui se formase un cerc nerăbdător și zgomotos ; se vedea cu ușurință că statul-major al regimentului patru dragoni nu prea „postise“ de la ultima întîlnire.

Toate fețele erau însuflețite; în toate privirile se oglindea veselia începutului de amețeală.

— Domnilor, zise Simon cu răceală, vă aduc la cunoștință cu regret că v-ați deranjat degeaba ; civilul nu a venit.

Urmă o exclamație generală de dezamăgire. Dar cînd zgomotul se stinse, se auzi o voce timidă și nesigură. Această voce spuse :

— Căpitanul Simon se înșeală : civilul a venit.

Simon tresări. Îl căută cu privirea pe cel care vorbise. Și printre grupurile de ofițeri în dezordine, tînărul zări la masa cea mai retrasă fața palidă și uitătura vicleană a lui Peyran.

Peyran se răzbuna ; îi era foarte frică, dar era mulțumit.

Primul gînd al lui Simon fu să se repeadă la el ; dar se stăpîni, pentru că promisiunea făcută colonelului îi bara calea și în această direcție. Venise clipa să ia o mare hotărîre. Simon nu mai ezită.

— Domnilor, zise el fără să ridice vocea, fie că civilul a venit, fie că a rămas la el acasă, dacă îi vreți urechile, puteți să vă duceți singuri după ele... În ceea ce mă privește, eu m-am răzgîndit !

— O ! o !... strigă corul dragonilor.

— Ne-am îmbătat cu apă chioară, după cît se pare, adăugă Bressant.

Simon simțea deja cum i se înfierbîntă sîngele.

— Dragii mei camarazi, reluă el totuși cu calm, vă rog să credeți că am motivele mele să mă comport astfel.

— Sîntem ferm convinși, replică Saint-Pons izbucnind în rîs.

— E o nebunie... mai zise Simon.

— Care poate să devină prea serioasă pentru dumneata ! adăugă Bressant.

Cum Simon se arătase lipsit de măsură față de ei la venire, acum aveau și ei într-un fel dreptul să se arate fără milă.

Din stacojiu, Simon deveni livid.

— Ce vrei să spui ?... bîigui el adresîndu-se lui Bressant.

— Mi se pare că e foarte clar ! răspunse acesta cu cea mai mare impertinență.

Și totuși Simon nu izbucni ; se limită doară să murmure :

— Eu nu te înțeleg.

— Zău ! domnilor, exclamă Saint-Pons rîzînd, recunoașteți că noul nostru camarad avea mintea mult mai limpede dimineață !...

— I-o fi ținut vreo predică colonelul... zise o voce.

— Măi să fie ! ripostă o altă voce, ce copil ascultător !

— Și pentru asta ne-ai adus aici ?... întrebă unul dintre cei care asistaseră la venirea lui Simon.

Acesta ținea capul în jos ; mîinile i se crispau pe piept și picături de sudoare rece îi curgeau de-a lungul tîmplelor.

Acei tineri zăpăciți ar fi trebuit să vadă că ducea cu el însuși o luptă teribilă ; dar erau porniți, și de aici înainte fiecare se preocupa doar să supraliciteze vorbele vecinului.

În școlile militare din vremea aceea se practica un joc barbar care, se spune, nu a fost total abolit. Acest joc se numea PRESA. Cincizeci de „veterani" vin în jurul unuia nou și-l presează pînă cînd noul venit se sufocă.

La regiment nu se uită niciodată aceste apucături de școală ; se împinge pînă cînd nu se mai poate respira : e obiceiul meseriei.

De altfel am mai spus-o: Simon se prezentase în așa chip încît făcea imposibilă orice compasiune.

Ofițerii din regimentul patru dragoni, pe jumătate beți și însuflețindu-se din ce în ce „la treabă", căutau locul sensibil ca să-l lovească. Nu îndrăznim să spunem că se

găseau în situaţia lui Peyran şi că se răzbunau pentru că le fusese frică, căci erau ofiţeri francezi. Şi totuşi..

În fine, loveau fără răgaz, şi erau 20 contra unul, asta e sigur. Tăcerea lui Simon părea că îi înfierbîntă şi mai mult.

— Lasă ! lasă ! căpitane Simon, zise unul din noii veniţi, ai toată stima noastră !

Un altul strigă :

— Vei trăi la adînci bătrîneţi, căpitane Simon !

— Spadasinul turbat !

— Viteazul cel feroce !

— Ce animal era acela, întrebă o voce, care, tot aşa, furase pielea leului ?...

Şi toată lumea rîse.

Simon se clătină, de parcă ar fi fost gata să cadă pe spate. Bressant, pe care mişcarea camarazilor săi il purtase la urmă de tot, strigă :

— Pentru că sîntem la fabulele lui La Fontaine, muntele în muncile facerii naşte...

— Un şoarece, il întrerupse un ofiţer.

— O găină plouată ! sfîrşi Bressant în mijlocul rîsetelor homerice ale asistenţei.

Simon ridică capul.

— Cine a vorbit ? pronunţă el printre dinţi, cu o voce abia auzită.

— Pe naiba ! eu !... răspunse Bressant.

Simon făcu un pas spre el.

— Şi eu aş fi spus la fel, Bressant, strigă Saint-Pons.

Simon se opri să-l privească pe Saint-Pons.

— Şi eu !... şi eu !... strigară în acelaşi timp toţi dragonii.

Simon îşi plimbă privirea de jur împrejur şi, în timp ce părea că numără unele după altele toate acele feţe provocatoare şi ironice, muşchii feţei i se destindeau ; scoase un suspin adînc şi îşi umezi buzele cu limba.

— Perfect !.. zise el cu o voce care izbucni deodată sonoră şi vibrantă.

Privirea lui radia ; Peyran se ascunsese după ultimul ofiţer.

— Fără gelozie, domnilor ! reluă Simon. Voi satisface pe toată lumea... Avem braţele legate. Aţi tras atît de tare încît mi-aţi rupt legăturile... Cred că am fost foarte răbdător.

Dragonii nu prea ştiau ce să mai facă, nu pentru că nu nu ar fi fost cu toţii bravi, ci pentru că întîmplarea lua dintr-o dată o direcţie neprevăzută.

Saint-Pons şi Bressant, incorigibili, răspunseră deodată :

— Cît despre asta, căpitane, ai fost foarte răbdător !

— Aveam nevoie de această mărturie... zise Simon, a cărui voce căpătă fără voia lui un accent solemn. Cîţi sînteţi, domnilor ?... cinci... şapte... nou... Vă cer satisfacţie la toţi, auziţi bine ?.. Vă promit că nu se va uita multă vreme venirea căpitanului Simon !... Dar nici unul dintre voi nu va mai fi să audă sau să povestească cele întîmplate !

Peyran nu se mai considera în siguranţă în spatele ultimului dragon ; se trăsese la o parte şi se plimba prin piaţă cu un aer indiferent.

Prudenţa îl sfătuia să se retragă de tot ; dar pe de altă parte, spectacolul promitea să fie interesant, şi lui Peyran îi plăceau dramele negre în care el nu juca nici un rol.

Ofiţerii săltară din umeri şi taxară drept lăudăroşenie, aşa după cum aveau dreptul, provocarea căpitanului Simon.

Acesta se întoarse spre Saint-Pons.

— Căpitane, îi zise el, eşti primul ca vechime ; cearta noastră, numai dintre noi doi, datează deja de o jumătate de zi... cînd ai multă treabă te apuci imediat de ea... Acolo e un loc singuratic, şi dacă îţi dă inima ghes... aceşti domni nu vor refuza, sînt sigur, să ne lumineze lupta.

Arătă spre fostul cimitir al celestinilor, care părea, într-adevăr, complet părăsit.

Prima mişcare a lui Saint-Pons fu să accepte; dar Bressant îi atinse braţul.

— Nu vrem să servim drept martori... zise aceasta.

— De ce nu ? întrebă Saint-Pons uimit.

— Pentru că în regimentul pentru dragoni nu avem obiceiul să încrucişăm spada cu oamnii de nimic care nu-şi plătesc datoriile... Nu vă vom lăsa să vă bateţi, căpitane Saint-Pons, decît dacă DOMNUL Simon — şi apăsă pe cuvîntul DOMNUL cu toată impertinenţa cuvenită — îşi îndeplineşte angajamentul luat faţă de noi.

Simon nu înţelese imediat; cînd pricepu, un zîmbet amar i se ivi pe buze.

— Este adevărat... murmură el, v-am promis puţin sînge... dar bietul om pe care-l ameninţam în nebunia mea nu este aici... Nu puteţi să-mi acordaţi credit pentru seara asta, camarazi ?

— Nu, zise Bressant închizînd gura lui Saint-Pons, care voia să răspundă contrariul.

Mînia se strîngea în pieptul lui Simon ; de multă vreme deja era obligat să-şi stăpînească mîna care căuta sabia.

— Nu... răspunseră toţi dragonii în cor.

Se întreba prin ce insultă teribilă şi sîngeroasă va pune capăt prologului acestei tragedii.

3

În acel moment uşa furnizorului se deschise încet şi doamna Dubreuil scoase capul să privească afară. Omul cu mantia, care fără îndoială că o zărise, ieşi din ascunzătoare şi traversă aleea descoperită a promenadei.

Peyran se strecură în mijlocul ofiţerilor şi atinse braţul lui Bressant.

— Iată-l !... şopti el arătînd silueta întunecată a necunoscutului care înainta spre spărtură.

Bressant scoase un strigăt plin de veselie.

— Iată-l !... repetă el lovindu-şi mîinile una de alta, nu mai ai scuze, DOMNULE Simon... Iată civilul ale cărui urechi ni le-ai promis.

Simon se întoarse şi-l văzu pe omul cu mantia. Capul îi ardea, deja nu mai raţiona.

Dacă ar fi avut întregul lui bun simţ, precum cei care nu sînt înnebuniţi de maladia duelului, s-ar fi gîndit poate că, în loc să se supună somaţiei batjocoritoare a camarazilor săi, onoarea cerea să moară acolo, pe loc, pedepsindu-i pe acei descreieraţi.

Dar nu se schimbă nimeni într-o zi ; dovadă este că noi francezii, cît trăim, ascultăm de secole de legile idioate ale pretinsei datorii de onoare.

Simon promisese : promisiunea lui era absurdă şi deplorabilă, dar promisese.

— Aşteptaţi-mă aici, domnilor... zise el, sau apropiaţi-vă ca să vedeţi mai bine, după cum doriţi... dar să nu trebuiască să vă caut după ce sfîrşesc.

Se avîntă şi ajunse la spărtură în momentul în care civilul condamnat urma să treacă prin ea.

Ofiţerii veneau după el, pe jumătate treziţi, şi începînd poate să reflecteze. Chiar şi Peyran se apropiă.

Simon aţinu calea necunoscutului.

— Domnule, zise el, îndeplinind întocmai promisiunea făcută, am nevoie de urechile dumitale.

Dar nu mai era o glumă, şi nu putea stîrni risul decît unor nebuni furioşi. Veselia îngheţă în inimile tuturor acelor zăpăciţi care speraseră să se distreze atît de bine.

Vocea lui Simon era tristă, şi totul dădea senzaţia unei oribile catastrofe.

Individul se trase înapoi : mantia îi ascundea talia şi faţa atît de bine încît era imposibil să distingi ceva din înfăţişarea lui.

Îl privi pe Simon şi făcu un gest de surpriză.

— Am făcut o promisiune... reluă tînărul căpitan, care căuta, dar zadarnic, să ia un aer de fanfaron potrivit cu

împrejurarea ; am jurat că voi tăia urechile oricăui individ care va face fapta urîtă pe care o faci tu.

Necunoscutul tresări violent.

— Hortense !... murmură el cu un fel de groază, s-a şi aflat ?... Oare am pierdut-o ?

— Or, continuă Simon, pretinzi că te duci la furnizorul Roussel... Dă-mi urechile sau apără-le... dar repede !

Necunoscutul încercă să treacă.

— Dă-te la o parte din calea mea, domnule... pronunţă el cu o voce vădit schimbată. E vorba de o datorie sacră...

Simon îşi trase spada.

— Minţi, civilule !... strigă el. Sînt aici nişte oameni care, dacă vrei, îţi vor împrumuta o sabie.

Ofiţerii din regimentul patru dragoni se consultau. Vorbeau între ei să-i oprească.

Dar deja nu mai era timp. Necunoscutul încercase să-l îndepărteze pe Simon ; şi cum acesta întinsese sabia, necunoscutul, dîndu-se deodată înapoi, ridică un colţ al mantiei şi trase sabia din teacă.

— O !... o !... făcu Simon, nu eşti un civil !... Cu atît mai bine !... În seara asta am ce am cu cei în uniformă.

Atacă cu impetuozitate şi, de la prima pasă, se alese cu o rană uşoară în mijlocul pieptului.

Doamna Dubreuil auzi clinchetul spadelor ; de la primul etaj al casei, un strigăt uşor străbătu prin jaluzelele lăsate.

Simon se apără mai bine.

— Atins !... zise el.

Şi sîntem forţaţi să mărturisim că vîrful de spadă ce-i atinsese uşor carnea fusese suficient ca să-l înfierbînte : se bătea acum din toată inima.

— Eu te previn că nu mă joc... reluă el ; te sfătuiesc să nu mai glumeşti... În gardă !...

Degajă şi fandă.

Noaptea era foarte întunecoasă. Necunoscutul nu văzu probabil fenta, căci spada lui Simon nu întîlni deloc fierul şi intră în întregime în mantie.

Nenorocitul căzu și Simon îl auzi murmurînd în timp ce cădea :

— Incorigibil și crud copil... te iert !

Ușa furnizorului se închise.

O tînguire sfîșietoare se auzi în spatele jaluzelelor.

Simon își simți inima cuprinsă de un cleşte de gheață; se repezi peste adversarul său și smulse mantia care-i acoperea încă fața. Apoi se ridică drept și se dădu înapoi clătinîndu-se.

Ofițerii veneau în fugă cu felinare. Și scoaseră un singur strigăt, de dezolare și de stupoare :

— Colonelul ! colonelul !

Gontault era adorat de subordonați ; toți acești tineri și-ar fi dat cu bucurie viața pentu a salva pe cea a lui Gontault.

Saint-Pons, în genunchi lîngă el, îi pipăia inima.

— Mîna lui tremură prea tare, murmură el, nu-mi dau seama !...

Trei sau patru se aruncară în genunchi lîngă corp.

— Ce mai poveste !... își zise Peyran umflîndu-și obrajii ; prin urmare colonelul Gontault venea seara pentru doamna Roussel !

Simon nu se amestecă cu cei care dădeau ajutor colonelului. Trăznetul dacă ar fi căzut asupra lui și n-ar fi fost așa de distrus. Părea că nu mai vede și nu mai înțelege nimic. Stătea în picioare la zece pași de locul luptei, ținînd încă în mînă spada însîngerată.

— Colonele !... colonele !... pronunța vocea tremurîndă a lui Bressant, răspundeți-ne, vă rog !

Urmă o tăcere înspăimîntătoare, apoi aceeași voce șopti :

Colonelul a murit !

Simon ridică capul și privi în jurul lui. Își trecu mîna peste frunte și veni în mijlocul camarazilor săi strînși în jurul colonelului. Îi îndepărtă cu un gest și se supuseră cerinței sale.

Rămase singur în mijlocul unui cerc mare. Felinarele așezate pe masă luminau fața palidă a colonelului și pe cea a lui Simon care era și mai lividă.

Simon începu să vorbească cu o voce blîndă care înfricoşa mai mult decît ar fi izbucnit în imprecaţii şi ameninţări.

— Era tatăl meu.. zise el, şi eu l-am ucis... eu şi voi...

— Noi toţi !... noi toţi !... exclamă Saint-Pons cu lacrimi în ochi. Dacă vrei să-l răzbuni, căpitane, iată pieptul nostru !

— De dimineaţă, reluă Simon, care căuta să-şi păstreze raţiunea ce se clătina, îmi spusese : Fiule, nu te mai bate... Şi eu nu voiam să mă mai bat.

Ofiţerii schimbară o privire dezolată.

— Ştiam totuşi că era brav, domnilor ! zise Bressant cu mînie împotriva lui însuşi. Şi l-am împins... i-am înfipt ghimpele în carne şi în inimă.

— Noi !... noi !... repetară tinerii cu o voce surdă.

Vreo trei dintre ei se desprinseră de ceilalţi şi plecară după ajutor.

Fără să asculte ce se spunea în jurul lui, Simon continuă :

— Dacă aţi şti cît era de bun şi ce a făcut pentru mine !... Eu l-am ascultat totdeauna...

În acel moment zări sabia pe care sîngele se întărea ; o apucă cu amîndouă mîinile, a rupse pe genunchi şi lăsă bucăţile să cadă pe pămînt.

— Aceasta va fi ispăşirea.... murmură el. Nu mai sînt soldat... mîna mea nu va mai atinge niciodată o armă, nici măcar pentru a-mi apăra onoarea jignită.

— Mare scofală pentru bietul Gontault ! îşi zise Peyran în gînd.

— Simon !... Simon !... strigară toţi ofiţerii; ce vrei să faci ?

Saint-Pons şi Bressant se repeziră în acelaşi timp spre el, dar Simon ridică mîinile spre cer şi pronunţă cu o voce limpede :

— Tată, primeşte jurămîntul pe care de data asta îl voi respecta... iţi jur !

O mare rumoare se auzi dn toate părţile. Cei care ple aseră după ajutor răspîndiseră vestea. Din toate părţil -raşului se stîrneau curioşii, şi mulţimea, mereu avidă d moţii, venea să vadă un spectacol gratuit.

Ici şi colo, în murmurul care domina întunericul, s uzea :

— Colonelul a fost ucis !... A murit !... A murit !...

Şi aceste vorbe erau spuse cu acea înfrigurare stupid celor care preferă să colporteze o veste funestă decît s acă.

În acelaşi tmp, ofiţerii superiori ai regimentului şi sol daţii veneau şi ei în fugă.

Roussel, atras de zgomot, ieşi din casă în ciuda ocupa ţiilor care îl zdrobeau.

— Colonelul Gontault !... exclamă el încercînd să s apropie de trupul neînsufleţit. Îl cunosc de cînd era loco tenent... Lăsaţi-mă să trec, domnilor, lăsaţi-mă să tre

Şi, încercînd să pătrundă printre grupuri, adăugă :

— Aşa cum mă vedeţi, am fost lovit de o mare neno rocire... şi am nevoie de toată forţa sufletească ca să pe suporta asta. Nevasta mea era la fereastră ; a fost dobo rîtă ca de trăsnet. Medicul nu mai speră s-o salveze.

— O ! reîncepu el cu un aer important şi sigur de c spune, ştiţi ce se ascunde aici ? O poveste de dragoste !. Abia cu cîteva ore mai-nainte, nenorocitul colonel îmi încredinţa, mie care vă vorbesc, nişte amănunte extrem de interesante despre o mică legătură din tinereţe !... Intrigile astea amoroase sfîrşesc întotdeauna rău ! Şi pot să spun, eu care am avut o tinereţe furtunoasă, că de multe ori am scăpat ca prin urechile acului.

— Şi... zise un burghez de statura lui Roussel, se cunoaşte numele eroinei ?

— Vă daţi seama, răspunse furnizorul, că sînt cazuri în care se cere discreţie.

Chirurgii regimentului îl ridicară pe colonel şi îl aşezară pe o brancardă. Maiorul ţinea în permanenţă mîna pe inima rănitului.

— Colonelul nu a murit, şopti el în acel moment, dar rămîn prea puţine speranţe !

Saint-Pons, Bressant şi ceilalţi, care pîndeau cu aviditate fiecare vorbă a chirurgului-şef, îl căutară imediat pe Simon să-i spună că încă mai trăia.

Dar Simon nu avu parte de acest balsam pentru sufletul lui. Simon dispăruse ; nu mai rămăseseră decît bucăţile de sabie însîngerată.

LOUISE ROUSSEL

1

Trecuseră nouă ani de la evenimentele povestite în ultimile pagini. Toţi acei tineri zăpăciţi care asistaseră la venirea căpitanului Simon dobîndiseră pe cîmpurile de luptă ale Imperiului grade importante sau întîlniseră moartea ; povestea lor nu o cunoaştem.

Împăratul Napoleon domnea încă ; dar era nevoie de o prea mare risipă de glorie şi de sînge pentru susţinerea acestui tron. Se vedea deja că se clatină, în ciuda expresiilor de dragoste servilă pe care le întrebuinţau încă parizienii vorbind de semi-zeu.

Ne aflăm la Paris, în cartierul Marais.

În acel sector al Pieţii Regale ale cărui părţi dosnice dau către piaţa Tournelles se găsesc locuinţe minunate, cu saloane deschise spre grădini încîntătoare. Aceste grădini nu sînt la fel de mari ca Champs-Elysées, dar masivele luxuriante de verdeaţă care se etajau pe pantele domoale te făceau să crezi că te afli la 20 de leghe de Paris.

Era o zi frumoasă de toamnă. Într-una din acele mari locuinţe, pe care nu le poţi zări fără să doreşti să fii bogat, un salon, cu draperii şi mobile armonios aranjate, îşi deschidea cele două ferestre mari spre o peluză inundată de soare.

Ghirlande de frunze, suspendate de tijele flexibile ale viţei de vie şi climatitelor, se legănau în vîntul răcoros al dimineţii. De jur împrejurul peluzei se întindea o strălucitoare bordură de balsamine şi ruje de toamnă, deasupra cărora îşi ridicau buchetele bogate tulpinile drepte şi semeţe ale nalbelor.

Nu se afla nimeni în salonul care, ca să spunem așa, trăia totuși și zîmbea frumoaselor raze de soare și acelei sclipiri generoase de culori.

Și mai era un lucru care îl făcea să trăiască și să surîdă în mijlocul luxului recent ce evoca veselia și fericirea.

Vis-à-vis de cele două ferestre se găsea un portret în pastel, un portret fermecător, trebuie să o spunem imediat, care reprezenta o tînără femeie de o frumusețe ideală.

Părea de 20 de ani abia, dar un fel de melancolie îi acoperea deja strălucirea frunții ; purta toaleta ultimilor ani ai secolului trecut, iar părul blond îi cădea în bucle peste umeri. Avea ochii mari, albaștri, triști și blînzi, care păreau că iubesc și regretă.

Cum zîmbiseră acești ochi înainte de a învăța să plîngă !

În salon se auzeau acordurile îndepărtate ale unei harpe, nederanjate de nici un alt zgomot, căci această Piață Regală, așa de frumoasă, poseda în plus farmecul liniștii și al repaosului care leagănă visele.

Nu știu cum, văzînd acest portret, auzind acele acorduri de harpă care uneori vibrau și deodată amuțeau, stabileai între pictură și muzică un fel de relație intimă și mistică. Harpe glăsuia unul din acele cîntece suave și îndurerate ce sălășluiesc în adîncul poeziei triste a păstorilor bretoni ; cîntecul harpei părea a fi vocea portretului.

Căci portretul avea și el o fizionomie străină, nu era o frumusețe pariziană. Cîntecul și portretul erau doi sărmani exilați.

Cîntecul încetă, în camera vecină se auzi un pas ușor, ușa se deschise și intră o tînără care aruncă în jurul ei, priviri iuți și curioase.

Ai fi crezut că portretul, însuflețindu-se brusc, coborîse de pe pînză : era o asemănare atît de frapantă, cu excepția vîrstei și a veșmintelor, încît și cel mai nepriceput ar fi zis : iată fiica și iat-o și pe mamă.

Portretul era într-adevăr al Hortensei Coudrec, nevasta domnului Roussel, la vîrsta de 20 de ani ; iar tînăra, care

se apropia de 17, era Louise Roussel, unicul copil al bietei Hortense.

Hortense era moartă de nouă ani.

Louise arăta aşa cum trebuie să fi fost mama ei înainte de prima lacrimă, mai mult drăguţă poate şi mai puţin frumoasă, cu puţină zburdălnicie în blîndeţea ei şi un încîntător fond de fermitate plină de curaj.

Această mare locuinţă de invidiat, care dădea pe de-o parte spre măreţiile istorice din Piaţa Regală, şi pe de altă parte spre umbrele graţioase ale celei mai drăguţe grădini din lume, aparţinea — ca proprietate — bunului Roussel, care părăsise afacerile, era de trei ori mai gras ca altădată şi se „făcuse" fost militar.

Roussel purta nişte mustăţi cenuşii ; îşi încheia, de bine de rău, peste marea protuberanţă a abdomenului o redingotă largă care stătea gata să plesnească ; înjura cu destul aplomb şi se plîngea de migrene rămase de pe urma bătătliei de la Austerlitz.

Asta îi conferea o mare trecere în lume.

Roşu ca un bujor, mergînd mereu cu burta înainte şi mîinile la spate, era fericit cînd auzea ştrengarii rîzînd şi strigînd la trecerea lui :

— Iată un bătrîn bombănitor care a mîncat un bou gras !

Familia îi era compusă din doamna Dubreuil, cumnata, cu care era totdeauna în război, şi fiica lui, Louise, perla cartierului Marais.

Să vă spunem cît de mîndru era de Louise e mai presus de puterile noastre.

Într-adevăr, avea de ce : Louise era nu numai regina unei societăţi intime şi alese care se recruta din nobilul cartier Tournelles, ci şi minunea cea mai rară pe care o puteai întîlni de la Sena pînă la bulevardul de nord.

Avea talente, avea spirit, era bună, sensibilă, era ironică, era veselă ; avea toate calităţile contradictorii care formează o coroană cu mii de culori pe fruntea nesupusă

a tinerelor fete şi care răstoarnă înțelepciunea austeră a bărbaților.

Mai trebuie să adaugăm că Louise avea sute de pretendenți ?

2

Convingîndu-se, cu o privire rapidă, că era singură în salon, scoase din sîn o scrisoare şi o desfăcu cu vioiciune.

Cînd să citească primul rînd, ochii i se ridicară spre portret, se îmbujoră, toată, apoi o lacrimă îi tremură pe marginea pleoapelor. Cu o mişcare instinctivă închise pe jumătate scrisoarea.

— Oh !... făcu ea apoi, puțin ruşinată, şi gînditoare, dacă m-ar vedea mama !... Mamă bună ! Dacă ar fi fost aici, aş fi avut oare vreun secret față de ea ?... Sînt sigură că i-ar fi plăcut : e atît de nobil şi de bun !

Aruncă o privire spre portret, o privire care era o rugăminte şi o mîngîiere, apoi deschise scrisoarea şi o citi cu aviditate.

Alte lacrimi se iviră sub pleoape şi zîmbi emoționată.

— Bunul Edouard !... gîndi ea cu voce tare. Scrisoarea pe care mi-o trimite e tristă şi gravă ca vorbele lui... Vrea să mă vadă.. singură...

Se întrerupse şi îşi sprijini capul de mînă.

— Singură !... repetă ea. Asta nu se cuvine... Şi totuşi, mătuşa îi aprobă cererea ; mătuşa care este a doua mea mamă. Vrea să-mi destăinuiască un secret... zise ea parcurgînd din nou scrisoarea. Un mare secret !... Fără îndoială motivul tristeții lui... Cred că nu pot să refuz.

— Cumnate, zise o voce de femeie în antecameră, am primit adineauri o scrisoare.

În acelaşi timp, fața mare şi stacojile a furnizorului apăru la una din ferestrele care dădeau în grădină.

— Eşti acolo, cumnată ? întrebă el. Iată o scrisoare.

Louise o şi ascunsese în sîn pe a ei.

— Se pare că azi toată lumea are cîte una !... murmură ea.

Traversă salonul în fugă şi se duse să-şi sărute tatăl

Doamna Dubreuil tocmai intra, ţinînd în mînă scrisoarea pe care o agita triumfătoare. Furnizorul părea că şi el face mare caz de scrisoarea lui.

— Bună ziua, mica mea Louise, zise el, bună ziua !... Sănătatea mea e destul de bună... atît cît poate fi cu afurisitele urmări pe care le lasă campaniile.

Scoase un suspin adînc şi schiţă un gest, aşa cum văzuse că face vreun invalid de la Iena sau Wagram.

Doamna Dubreuil dădu din umeri.

— De la cine e scrisoarea dumitale, cumnate ? întrebă ea.

— Ghiceşte, cumnată... sau, mai curînd, spune-mi de la cine e a dumitale... Îţi dau întîietate... În taberele de luptă se învaţă adevărata curtoazie.

— Scrisoarea mea, răspunse doamna Dubreuil, este de la prietenul nostru cel mai drag şi cel mai bun.

— Generalul !... strigă Louise, care se înroşi de plăcere.

— Generalul baron Reppen... pronunţă cu solemnitate doamna Dubreuil. Louise se aruncă foarte fericită de gîtul mătuşii ei.

— Ce fericire ! strigă ea.

— Vă întreb, murmură fostul furnizor, ce manie mai are şi Majestatea Sa împăratul şi regele să schimbe în felul ăsta numele generalilor lui ?

— Tată, zise Louise, acest nume Reppen, aminteşte o glorioasă faptă de arme...

— Bine ! bine !... ştiu asta la fel de bine ca şi tine, fetiţo... Slavă Domnului, glorioasele fapte de arme se ţin scai de noi atîta vreme cît sîntem în armată.

Doamna Dubreuil îşi ţuguie buzele, în vreme ce Roussel continua :

— Dar asta îşi încarcă memoria... L-am cunoscut pe Gontault locotenent, l-am cunoscut pe Gontault colonel, şi mi-ar părea foarte natural să-l cheme tot Gontault şi acum cînd e general... Apropo de asta, tu nu poţi să-ţi aminteşti acest detaliu, mică Louise, pentru că nu te năs-

cuseşi încă ; dar prezisesem că băiatul acesta va ajunge departe.

— Şi ce spune ? întrebă Louise. Veştile sînt bune, nu-i aşa ?

— Nu doreşti să afli ce-mi scrie generalul, cumnate ? ... o întrerupse doamna Dubreuil.

— Am prezis moartea lui Ludovic al XVI-lea, cu toate că eram încă tînăr...

— Tată !... făcu Louise care voia să ştie.

— Am prezis căderea lui Robespierre !... şi îmi amintesc că atunci cînd primul consul îi trimitea la plimbare pe toţi acei flecari, primele mele cuvinte au fost: Asta nu mă miră !

— Haide, cumnate... reluă doamna Dubreuil care-şi pierdea răbdarea.

— Astea au fost primele mele cuvinte, doamnă... şi dacă am mai fi fost la Rennes, aş fi putut să aduc martori care să confirme totul... Dar în sfîrşit, ce zice generalul Gontault... sau generalul baron Reppen, pentru că asta e fantezia Majestăţii Sale împăratul şi regele ?

— Îţi aminteşti, cumnate, întrebă doamna Dubreuil, care îşi privea scrisoarea cu un aer gînditor, îţi aminteşti de acea tristă şi nenorocită întîmplare care a avut loc acum nouă ani la Rennes, aproape sub ochii noştri, în fostul cimitir al celestinilor ?
fostul furnizor. Pe lîngă că am o memorie negreşit locală,

— Lovitura de sabie primită de Gontault ?... izbucni îmi amintesc totdeauna de tot ce e în legătură cu datoriile de onoare. Şi apoi Gontault îmi făcuse confidenţe... Ştia că nu eram în stare să...

— De nouă ani, îl întrerupse doamna Dubreuil, generalul îl caută pe acel sărman tînăr, pe care eu nu-l cunosc, dar de care mă interesez din dragoste pentru cel mai bun prieten al nostru.

— Da ! da ! zise Roussel, era fiul lui adoptiv... toată povestea asta e foarte romanescă.

— Toate căutările generalului, continuă doamna Dubreuil, au fost zadarnice... Îmi scrie că i-a mai rămas o ultimă speranţă, şi că vine să ceară informaţii de la ministerul marinei despre un anume căpitan Simon...

— Îi aveam numele pe vîrful limbii, o întrerupse Roussel... În regimentul patru dragoni, cînd vorbeam de o aventură diabolică, ziceam: asta seamănă cu venirea căpitanului Simon !

— Acest Simon, sfîrşi doamna Dubreuil, a trăit un timp în insula Mauriciu, apoi s-a stabilit în Madagascar... Generalul spune că va veni într-una din aceste zile şi va trage la noi, ca de obicei.

— Ei bine, zise Roussel, casa e destul de mare ca să-l primească.

— Nu aminteşte ziua !... exclamă Louise. Ce nerăbdătoare sînt să-l îmbrăţişez pe bunul nostru prieten.

— Tu, murmură Roussel mîngîindu-şi mustaţa, tu eşti fiica unui fost militar.

Doamna Dubreuil lăsă ochii în jos şi nu mai îndrăzni să o privească pe Louise.

— Nu ziceţi... reluă Roussel, că dacă bătrînul Gontault ar putea să sosească azi, ar fi o întîmplare agreabilă... E ziua mea de primire; saloanele noastre vor fi pline de oameni onorabili, şi şi-ar face şi el o idee despre mine !...

— De fapt, se întrerupse el, Gontault va putea să vadă în fiecare zi distinsa consideraţie de care se bucură un vechi militar !...

— Haide, !... domnule !... exclamă doamna Dubreuil, păstrează cel puţin toate astea pentru alţii... Eu te-am cunoscut furnizor...

— E totuna, cumnată, replică Roussel fără să se tulbure: urmam armata...

— Ai dreptate... murmură doamna Dubreuil.

— O îmbrăcam... o hrăneam...

— Dumnezeu ştie cum !

— Îmi slujeam ţara...

— Ceea ce nu era o deprindere rea !

— Îmi expuneam... începu cu mîndrie Roussel.

— Capitalurile... răspunse fără milă doamna Dubreuil. E adevărat, domnule, dumneata ai dreptate şi eu greşesc... Haide... să vedem cealaltă scrisoare.

— Scrisoarea mea e la fel de importantă ca a dumitale, răspunse Roussel cu emfază. E de la fostul meu an-

gajat, care merge pe urmele mele şi e pe punctul să facă o avere magnifică.

· Louise se strîmbă şi întoarse spatele.

— A ! făcu doamna Dubreuil din vîrful buzelor. Şi ce spune acest domn ?

— Îşi anunţă sosirea... şi în plus...

— Pe legea mea, cumnate, îl întrerupse doamna Dubreuil, cu un dispreţ vădit, veştile vin una după alta dar nu se aseamănă deloc !

Roussel făcu gestul de a-şi ridica centironul absent: auzise că foştii militari păstrau astfel de manii, şi nu rareori era văzut dîndu-şi lovituri de pumn peste gît în locul unde grumăjerul îi sugrumă pe adevăraţii războinici.

— Părerile sînt împărţite, cumnată, replică el tăios. Dacă este o veste bună, apoi eu o consider aşa pe cea de-a doua... Dă din umeri cît pofteşti, te ştiu eu... Oamenii cu adevărat puternici sînt în acelaşi timp şi răbdători.

Doamna Dubreuil nu se putu abţine să nu zîmbească.

— Peyran al dumitale... începu ea.

— Peyran al meu, chiar aşa... Îmi place mult Peyran al meu... Şi orice mi-ai spune despre protejatul dumitale, adăugă el vorbind mai încet, domnul Edouard, sînt şanse aproape sigure că de aici înainte Peyran îmi va fi ginere.

Aceste cuvinte au fost pronunţate foarte încet, iar Louise fredona un cîntec la celălalt capăt al camerei. Dar sînt nume pe care tinerele fete le aud de la o leghe.

Louise, în timp ce-şi continuă cîntecul, dădu din cap cu un aer foarte expresiv care voia să spună : Om trăi şi-om vedea !...

Nu era nevoie să fii mare observator ca să rămii convins că vechea noastră cunoştinţă, Peyran, nu avea darul să-i placă.

— Scrisoarea lui, continuă Roussel, bătînd în hirtia desfăcută, conţine o cerere în toată regula.

Doamna Dubreuil îl privi în faţă şi puse mîna în şold.

— Şi vei consimţi ? spuse ea cu un ton provocator.

— Cine m-ar împiedica, mă rog frumos ?

— Pot să-ţi adresez complimentele mele pentru bunul dumitale gust... încîntătoare partidă !

— Dacă aşa-mi plac mie partidele !

Louise încercă de departe, prin semne, să oprească limba mătuşii.

Ştia ce tulburare putea să pricinuiască micilor ei planuri acest fel de a discuta; dar doamna Dubreuil, minunata femeie, era precum oceanul, căruia numai Dumnezeu îi putea spune: „Nu vei merge mai departe !"

— Te aprob... te aprob, cumnate... strigă ea, căutînd să-şi ascută vorbele ca pe nişte brice. o să fie mulţumit generalul !

Nimerise în plin. Roussel holbă ochii, în vreme ce fruntea îi deveni violetă.

— Generalul ?... repetă el, încercînd să găsească dintr-o dată cel mai dispreţuitor dintre toţi termenii de cazarmă. Ştii ce-o să-i spun generalului ?... Dar nu vreau să pierd respectul pe care-l am pentru mine însumi... Constat chiar că mă doare în cot de general, cumnată, auzi dumneata ? Generalul său nimic, pentru mine este acelaşi lucru !... Dacă aş fi vrut, crezi că n-aş fi devenit şi eu general ?

Doamna Dubreuil bătea pasul pe loc de furie. Louise încerca mereu să o calmeze de departe. Osteneală zadarnică.

— Ah ! ah ! exclamă Roussel, care voia să abuzeze de victoria lui; ce tot spui cumnată, cu generalul dumitale !.. Louise nu e fata mea ?...

— Fata dumitale ! exclamă doamna Dubreuil cu mînie.

— O să-mi conteste asta !... zise Roussel prăpădindu-se de rîs.

Doamna Dubreuil pălise îngrozitor. Privi portretul Hortensei, deschise gura, bîlbîi ceva de neînţeles şi plecă în fugă.

Roussel se întoarse spre Louise ţinîndu-se de burtă.

— Cred că ar fi... începu el.

Dar ilaritatea-i convulsivă îi tăie vorba.

Louise se apropie încet, cu capul sus şi fruntea senină.

— Ai auzit ?... întrebă Roussel.

— Am prins cîteva cuvinte... răspunse tînăra cu indiferenţă.

— Într-adevăr, am crezut... Știi că firea mătușii tale devine de nesuportat ?

— Tată, zise Louise cu blîndețe, mă iubește mult... și ideea căsătoriei cu domnul Peyran...

— Prin urmare ai auzit asta ? întrebă Roussel privind-o chiondărîș.

— Tată, zise Louise cu blîndețe, mă iubește mult... și

— Da, tată, am auzit.

— Ei bine, și ?

— Ei bine, tată, această idee nu-mi surîde mai mult decît ei.

În vocea fetei era aceeași blîndețe dar și puțină fermitate.

Roussel strînse pumnii cu un aer teribil. Avea pretenția, puțin justificată, de a fi un tiran domestic. Cînd vorbea despre casa lui, o cita drept model și zicea: Totul mergea la comandă ! Numai un vechi militar știe să fie stăpîn la el acasă !

De fapt, Louise îl iubea din toată inima și nu-i opunea niciodată rezistență pe față, fiindcă Roussel făcea absolut ce voia ea.

— Și de ce nu-ți place această idee ? întrebă el.

— Bunul meu tată !... zise ea prefăcîndu-se încurcată.

— Vrei să-ți spun eu ?... Pentru că mătușa ta îți împuie capul !... îți vîră în minte o grămadă de baliverne... o să te innebunească... așa cum e ea ! Și toate astea ca să mă supere, adăugă el cu un ton indolent... nu are alte motive !... nu are !

Își îndreptă spatele și căută o înjurătură.

— Mii de cartușe !... izbucni el cînd o găsi... O cunosc eu pe draga mea cumnată pînă în vîrful unghiilor... E un diavol !... Pe cînd trăia mama ta, Louise...

— Biata mea mamă ! șopti tînăra.

— Pe cînd trăia, mătușa ta o îndemna mereu la revoltă... ațîța micile noastre discuții, ne învenina certurile : pe scurt... știu eu... Azi vrea să-și continue rolul pe lîngă tine... Dar eu spun: „Atenție, stai ! Mii și milioane de baionete ! Un vechi militar are dreptul să fie stăpîn la el acasă... Peyran e un băiat încîntător, care îmi place ;

îmi cere fiica în căsătorie : şi va fi ginerele meu... gata ! Şi scoase un suspin adinc.

— Aud ! zise Roussel cu un aer amenințător.

— Tată, zise Louise cu resemnare, devreme ce aşa ordoni, mă voi supune.

Roussel se folosi de vocea cea mai groasă ca să răspundă.

— Păi aşa zic şi eu, domnişoară !

— Şi totuşi... reluă Louise cu timiditate.

— Şi totuşi ?... repetă Roussel atingind locul unde nu te supăra !

— Tată, zise Louise, a cărei voce se făcu mai blîndă, nu te supăra !

— Nu mă supăr... dar, mii de tunete !...

— Eram obişnuită să găsesc în dumneata protecție...

— Ei bine ?

— Oare trebuie să-ți mai spun, tată ?... Sînt mîndră... Nu pot să uit că sînt fiica unui vechi militar...

Roussel se umflă ca un balon.

— La brațul domnului Peyran, continuă Louise, prinzînd curaj, cred că mi-ar fi ruşine.

— Ştiu că la brațul meu poți avea oriunde capul sus, zise Roussel îmblinzit subit; dar mi se pare că nici prietenul meu Peyran...

Louise se juca cu o rujă de toamnă, căreia îi desprindea uşor petalele :

— Domnul Peyran are o reputație diferită de a dumitale, tată, şopti ea.

— E posibil să n-ai reputația mea, şi totuşi...

— O !... făcu Louise privind de aproape floarea.

Roussel o trase lîngă el pe canapea.

— Ce înseamnă acest : O ?... întrebă el. Ia să vedem, să ne lămurim, domnişoară.

— Ei bine, tată, zise Louise care ridică deodată spre el ochii ei mari şi albaştri surîzători, vei spune că sînt o fetiță; dar lasă că am remarcat eu bine asta !... Nu poate fi pronunțat numele lui Peyran al dumitale fără să se strîmbe toate buzele care poartă mustață.

Roussel o mîngîie pe a sa cu amîndouă mîinile, cu gestul istoric al bătrînilor din vechea gardă.

— Nu poartă, e adevărat, zise el ; pentru că n-a fost militar.

Louise îşi reţinu un zîmbet.

— Nu explic bine, tată, zise ea revenind la floarea pe care acum o menaja. Domnul Edouard nu poartă nici el...!

— Ce amestec are aici domnul Edouard ?... întrebă Roussel îndreptîndu-şi spatele.

— Şi totuşi, continuă Louise, nimeni nu-şi rîde de domnul Edouard !

— Ah ! ah ! exclamă Roussel nerăbdător, unde vrei să ajungi, fetiţo ?

Dar Louise, care se ocupa cu toată atenţia de ruja de toamnă, sfîrşi imperturbabil:

— Vezi dumneata, tată, domnul nu a **dat** înapoi, ca domnul Peyran, în faţa unei jumătăţi de duzină de datorii de onoare !

— Cum, domnişoară !... zise furnizorul încruntîndu-se.

Louise îl privi fără să-şi piardă zîmbetul drăguţ şi naiv.

— Toată lumea ştie asta, zise ea neglijent.

Roussel se ridică şi execută pantomima încheierii centironului.

— Iată o obiecţie !... exclamă el. Drace !... adevărul că Peyran nu e brav !

— Apoi, zise Louise privind mereu la petalele florii, ceea ce spun, tată, spun pentru tine.

— Adevărat ?... făcu Roussel, care se plimba cu paşi mari.

— Pentru mine e totuna... Dar se va spune în cartier: „O ştiţi pe fiica domnului Roussel“ ?...

— Vechi militar !... adăugă acesta continuîndu-şi plimbarea.

— „S-a căsătorit cu domnul Peyran, un poltron !“.

Roussel se opri brusc.

— Drace !... strigă el umflîndu-şi obrajii. Crezi că se va zice asta ?

— Păi, spune şi dumneata, tată... Între voi doi e o deosebire atît de mare !

— E adevărat !, drace ! drace ! e adevărat !... făcu Roussel, deosebirea va fi remarcată... îţi dau dreptate... Ei bine, copila mea, adăugă el apropiindu-se, mi-ai deschis ochii... Ah ! cred că acest Peyran e foarte impertinent îndrăznind să-mi scrie aşa cum mi-a scris !

Luă scrisoarea şi o reciti.

— Îmi cere mîna ta ! izbucni el. Aşa, simplu, de parcă ar fi sigur că o va obţine... Mii de cartuşe ! poltronul ăsta n-are decît să vină !... O să-i dau o lecţie !

Louise aruncă floarea, de care nu mai avea nevoie, şi luă mîna furnizorului.

— Oh ! tată, tată, zise ea, înfrînează-te, te conjur !

— Să mă înfrînez !... strigă domnul Roussel, care în ciuda memoriei lui locale, nu putea să găsească o înjurătură destul de sălbatică pentru această împrejurare; să mă înfrînez, eu !... niciodată !

Louise îşi încordă deodată auzul : în interiorul casei se auzea un zgomot de uşi ce se deschideau şi se închideau.

Louise nu putu să-şi reţină un zîmbet.

— Cred că a venit domnul Peyran, zise ea.

— El !... exclamă Roussel. Ei bine, îl voi primi aşa cum trebuie !... Spune-i lui François să-mi cureţe sabia !

— Ce tot spui, tată ?...

Roussel îşi încrucişă mîinile la spate şi luă cea mai perfectă poză de tată nobil care s-a reuşit vreodată în teatru.

— Domnişoară, zise el cu calm şi demnitate, sînt obişnuit cu chestiuni de-astea... du-te... şi dacă n-ai să mă mai vezi, aminteşte-ţi că tatăl tău nu a nesocotit niciodată onoarea !

O sărută pe frunte şi îi făcu semn să plece.

Cum rămase singur, fostul furnizor se proţăpi în faţa unei oglinzi luînd un aer cît se poate de eroic.

— Vom ieşi în arenă, domnule Roussel... se adresă el imaginii lui roşii din oglindă. Încă o dată ne vom pune viaţa la bătaie !... Ah ! nu mai îmbătrînim niciodată ? nu reuşim să domolim mintea asta nebună ?

Ieşi atinse fruntea cu vioiciune.

— Fiica mea nu-mi va trimite sabia... se întrerupse el. O tînără fată nu trimite niciodată sabia tatălui ei !... Nu se poate cere această fermitate sufletească de la un sex slab, născut pentru muncile domestice.

Lîngă oglindă se găsea un cordon de sonerie ; trase de el cu violenţă, şi cînd apăru Francois, strigă pe acel ton cu care Richard al III-lea din piesa lui Shakespeare propune un regat celui ce îi va da un cal:

— Sabia mea !... sabia mea !

François, care era cel mai paşnic dintre servitori, se dădu un pas îndărăt.

— Sabia dumneavoastră !... repetă el. Dar nu aveţi sabie, domnule.

— Ei bine, pistoalele !

— Nu ştiu de nici un pistol, răspunse François tremurînd.

Roussel îl apucă cu furie de umeri.

— Ei bine, mizerabilule, strigă el, du-te de-mi cumpără chiar acum două săbii şi patru pistoale !

Şi îl împinse afară.

— Va fi suficient... reluă el întorcîndu-se să mai tragă o ochiadă în oglindă.

Se privi cu atenţie.

— Cred că dacă aş întîlni un bărbat ca mine, zise el pe un ton de adîncă convingere, aş avea o tresărire de spaimă... Ah ! ah ! Domnul Peyran nici nu se aşteaptă la ce i se va întîmpla !

3

— De vreme ce doamna Dubreuil nu mă poate primi, zise o voce într-o cameră vecină, duceţi-mă la fostul meu patron, domnul Roussel.

— Iată-l ! îşi zise fostul furnizor, recunoscînd glasul strident al lui Peyran. Răceală, dispreţ !... un sînge rece insultător şi satanic !... Trebuie să-l pulverizez din prima lovitură pe acest poltron !

Uşa se deschise şi François anunţă :

— Domnul Peyran de la Réole.

— De la Réole... repetă Roussel rînjind. Există oameni care au fel de fel de toane !

Peyran îşi făcu intrarea cu un aer de agilitate şi îndrăzneală foarte potrivit cu frumosul nume de la Réole pe care îl adăugase la cel avut de la tatăl său.

Se schimbase mult în nouă ani ; nu mai era slujbaşul terchea-berchea pe care l-am văzut la cafeneaua militară ; „prinsese trup", avea faţa puhavă şi întreaga înfăţişare afişa acea amprentă de importanţă pe care o dă reuşita în afacerile veroase.

Purta ochelari de aur, care nu-i veneau deloc rău, şi mai multe brelocuri enorme atîrnau de frumoasa catifea a vestei.

Din punct de vedere fizic, Peyran se situa între aceste două clase de francezi : bancherul bogat şi comis-voiajorul care duce o viaţă îndestulată.

— Ei, bună ziua, patroane ! zise el înaintînd cu mîna întinsă spre Roussel.

Acesta veni spre el cu un aer semeţ şi nu-i răspunse.

Peyran avea în continuare mîna întinsă.

După ce-l ţinu aşa un minut întreg, Roussel binevoi în sfîrşit să rupă tăcerea.

— Domnule, zise el socotindu-şi vorbele, explicaţia care va avea loc între noi are un caracter delicat. Ştii că sînt un vechi militar. Ca să evităm venirea cuiva care ne-ar putea deranja, îţi voi cere permisiunea să încui uşile acestei încăperi.

Peyran nu prea ştia ce atitudine să ia. Fără să aştepte răspunsul, Roussel merse pe rînd la fiecare uşă a salonului şi le încuie pe toate de două ori.

— Acum, domnule, zise el, — şi nu vom mai descrie solemnitatea dramatică a accentului său, — iată-ne departe de privirile oamenilor, doar cu Dumnezeu ca martor — putem rezolva gîlceava noastră !

Exact la aceeaşi oră, un bărbat îmbrăcat într-o uniformă de general de divizie, ieşea cu un aer trist şi abătut din birourile ministerului de război.

Era vechea noastră cunoştinţă Gontault, făcut de împărat baron Reppen, în urma campaniei din 1809, şi înaintat la gradul de general.

Şi el se schimbase : fruntea pleşuvă avea un fel de coroană de păr alb ; faţa lui energică purta urmele adînci ale durerilor şi oboselilor.

Generalul Reppen nu avea familie. Moartea Hortensei şi dispariţia lui Simon se abătuseră asupra lui ca două lovituri de trăznet ; afecţiunea i se îndrepta spre Louise, pe care o iubea cu o dragoste înflăcărată şi plină de pasiune, dar care nu-l putea face să uite de fiul lui adoptiv, aşa de bun, aşa de sincer, aşa de brav !

Din acea seară fatală pe care am descris-o în primele pagini ale acestei povestiri, generalul căutase fără încetare să dea de urma lui Simon ; dar acesta dispăruse de parcă l-ar fi înghiţit pămîntul.

Generalul ghicea — căci cei care iubesc au darul de a vedea extraordinar de bine cu inima — că Simon fugise din Rennes înainte de a afla că lovitura nu fusese mortală.

Astfel încît nenorocitul tînăr, oricît de departe s-ar fi dus, orice adăpost şi-ar fi ales, ducea cu el remuşcarea de nevindecat — remuşcarea de a-şi fi ucis tatăl.

Acest gînd sporea durerea generalului.

Se întorecea în grabă mare de la hotarele Spaniei, deoarece primise un document de la ministerul marinei, document care îi dezvăluia existenţa unui ofiţer francez exilat de bună voie în mările Indiilor.

În acest moment ţinea în mînă un raport redactat de biroul coloniilor, care conţinea toate informaţiile ce se putuseră obţine despre acest ofiţer pe nume Simon.

După ce petrecuse doi ani în Madagascar, venind din Insula Mauriciu, se îmbarcase pentru Bengal şi i se pierduse urma.

Aceasta era concluzia raportului.

Generalul mototoli hîrtia și porni cu pași lenți, cu capul în jos, pe bulevardul Madeleine.

Își zicea că orice speranță era pierdută și totuși inima, dezmințindu-i rațiunea, căuta încă, căuta o altă direcție în care să-și îndrepte cercetările.

Pe cînd trecea prin fața străzii Neuve-de-Luxembourg, se feri din calea unei cabriolete care trecea în viteză, și, ridicîndu-și privirea, se trase înapoi de parcă ar fi zărit o fantomă.

Și chiar o fantomă văzuse în fundul trăsurii ! Chipul lui Simon, fiul său adoptiv, ca și cum moartea i-ar fi trecut peste trăsăturile feței.

Fără tinerețe ! fără vioiciune ! fără viață ! O frumusețe mohorîtă, acoperită de paloarea cadavrelor.

Simon, sau cel care semăna cu el, așa cum un mort seamănă cu un viu, stătea culcat în fundul cabrioletei, cu capul dat pe spate și cu ochii închiși : nu-l văzuse pe general.

Acesta scoase un strigăt puternic și vru să se repeadă în urmărirea cabrioletei ; dar, nu ai pornit-o soldat ca să ajungi general, nu ai cîștigat toate gradele pe cîmpul de bătălie, fără să-ți fi pierdut pe drum picioarele avute la 15 ani. Nu a fost nevoie decît de cîțiva pași pentru ca bătrînul nostru prieten Gontault să se convingă că nu putea ajunge trăsura.

Îi trecu prin minte atunci să urce în prima birjă găsită și să promită doi napoleoni birjarului cu condiția să prindă din urmă cabrioleta.

Birjarul dădu bice mîrțoagelor care consimțiră, doar de data asta, să o pornească într-un galop miraculos.

Birja se hurducă pe pavaj preț de o jumătate de ceas și birjarul, triumfător, ajunse în sfîrșit, în apropiere de Notre-Dame, cabrioleta pe care o urmărea.

În cabrioletă se afla o doamnă bătrînă cu cîinele ei !

Generalul plăti și ceru să fie dus în piața Regală, la reședința furnizorului Roussel.

Tot lungul drumului, baronului i se păru că recunoaște cabrioleta în care îi apăruse viziunea. Se apleca în afara birjei, privind cu foarte mare atenție : dar unde s-ar mai pomeni viziuni care să se arate de două ori ?

În nici o cabrioletă nu se afla ceea ce căuta el. Şi totuşi, de fiecare dată cînd zărea una de departe, striga birjarului : „La galop ! la galop !"

Sosi în sfîrşit în Piaţa Regală. În faţa grilei staţiona o cabrioletă, vis-à-vis de uşa furnizorului Rousseul.

Această cabrioletă a fost, în mod sigur, singura pe care generalul baron Reppen nu a băgat-o în seamă.

VECHI MILITAR

I

Cabrioleta care staționa lîngă grila din piața Regală, în fața porții fostului furnizor, la care generalul Reppen nu fusese deloc atent, adusese un bărbat încă tînăr, îmbrăcat cu o eleganță severă.

Acest bărbat era înalt, cu mișcări grațioase, pe care un soi de tristețe cronică le făcea lente și parcă leneșe; părul lui blond, buclat natural, încadra o față arsă de soare, dar în același timp așa de palidă, încît te puteai întreba dacă avea o singură picătură de sînge sub pielea netedă și bronzată.

Oriunde acest om ar fi trecut drept un cavaler de o frumusețe remarcabilă.

În momentul în care ajungea în pragul casei, François ieșea în mare grabă să cumpere cele două săbii și cele patru pistoale ale teribilului furnizor.

— Intrați, domnule Edouard, intrați... zise el tremurînd tot de emoție. Numai bunul Dumnezeu știe ce-o să se întîmple la noi azi !... Dacă nu găsiți pe nimeni în salon, vă puteți duce în grădină, unde domnișoara Louise se plimbă la ora aceasta.

Cel numit Edouard vru să ceară cîteva informații, dar bietul François își ridică mîinile spre cer și plecă în fugă murmurînd :

— Două săbii și patru pistoale !... bunul Dumnezeu să aibă milă de noi !

Domnul Edouard urcă peronul și nu găsi pe nimeni. Fața lui exprima o dezamăgire prea mare: poate chiar asta sperase.

Traversă repede apartamentele şi trecu în grădină.

În timp ce se pierdea pe sub umbrarele stufoase ale acelui mic paradis terestru, generalul baron Reppen făcea mare gălăgie în antecameră şi cerea să vorbească cu cineva.

Îl primi camerista doamenì Dubreuìl.

— Dacă domnul general vrea să urce imediat în camera doamnei, îi zise ea, doamna îl aşteaptă,

Generalul o urmă pe cameristă.

Iată-l şi pe domnul Edouard, frumosul nostru tenebros, plimbîndu-se singur prin grădină, unde fără îndoială că nu venise doar să ia aer ; iată-l pe generalul baron Reppen stînd de vorbă confidenţial cu doamna Dubreuịl, vechea şi sincera lui prietenă ; iat-o, la fereastra ei, pe domnişoara Louise. care tocmai l-a zărit printre frunze pe domnul Edouard, şi care s-a îmbujorat toată, şi tremură, şi ezită...

2

Acum ori niciodată este momentul să ne întoarcem la marea dramă care va avea loc între Roussel, vechi militar, şi domnul Peyran de la Réole.

După ce încuiase toate uşile salonului, stăpînul casei închisese şi ferestrele, pentru că se aflau la parter şi Peyran ar fi putut să scape prin grădină.

Peyran se uita la toate acestea cu stupefacţie.

„Probabail, gîndea Roussel, îşi spune : „Ce se va petrece aici ?"

În realitate, Peyran îşi zicea : „Ce dracu' l-a apucat azi pe drăguţul meu patron ?"

— Domnule, pronunţă lent Roussel întorcîndu-se la el, aceste precauţii vă prevestesc importanţa solemnă a întrevederii noastre... Aţi găsit de cuviinţă să-mi scrieţi o scrisoare, domnule....

— Şi speram că cererea mea... vru să-l întrerupă Peyran.

— Nu mă forţaţi, zise sever Roussel, să vă amintesc de cele mai simple îndatoriri de politeţe. Scrisoarea du-

mitale e ciudată, domnule... Aş zice chiar bizară, şi nu m-aş fi aşteptat ca dumneata, care-mi cunoşti perfect opiniile şi obiceiurile... nu m-aş fi aşteptat...

Continuă cu o tuse seacă şi importantă.

Nenorocirea era că nu ştia deloc ce voia să spună. Dacă ar fi ştiut, ar fi spus-o într-un mod admirabil.

Peyran aşteptă, întrebîndu-se dacă nu cumva cel din faţa lui înnebunise cu adevărat.

— Cred că înţelegi, zise Roussel, care îşi frîngea ceafa ca să stea drept.

— Nici o iotă, răspunse Peyran.

— Trebuie să mă cobor oare la o explicaţie categorică, domnule ?

— Pe legea mea ? zise fostul comis, dacă vreţi să ghicesc motivul acestei primiri ciudate....

— Aceasta este primirea mea, domnule ! izbucni Roussel întrerupîndu-l.

— Nici nu se putea mai bine !

— Dacă nu vă place, cu atît mai bine, domnule !

— Perfect ! făcu Peyran uluit. Şi nu-mi aduceţi măcar la cunoştinţă...

— Pentru că trebuie să vă spun răspicat, domnule, cererea în căsătorie a domnişoarei Roussel este din partea dumitale o impertinenţă !

— Cum ? zise Peyran care crezu că nu auzise bine. Roussel îşi lăsă în jos pleoapele şi-l privi de sus.

— Domnule, aşa cum am spus... pronunţă el distinct. Apoi se roti greoi pe călcîie şi-i întoarse spatele.

Peyran îl privi o clipă cum se plimba de colo-colo prin cameră.

— Drace !... gîndi el. Patronul nu face lucrurile pe jumătate ! Se arată aşa de brav fiindcă exploatează reputaţia mea de poltron... Il cunosc !

Roussel îşi continua plimbarea triumfătoare.

— Il cunosc ! îşi zicea el. Cred că tremură ca o frunză !

— Pe legea mea, gîndea Peyran, nu e nici un pericol !... aproape că îmi vine...

— A fost destul de bine... rumega în sinea lui Roussel, şi în aceste cazuri am o anumită ţintă...

— Poate că există o ieșire, conchise Peyran în sinea lui. Domnule... reluă el cu voce tare.
— Domnule... repetă Roussel întorcîndu-se cu vioiciune.
— Adineauri m-ați insultat, urmă fostul comis.
— Credeți ?... întrebă Roussel cu o ironie cumplită.
— Da, domnule, așa cred, și vă cer socoteală.
La rîndul lui, Roussel crezu și el că nu auzise bine.
— Ce-mi cereți ?... zise el.
— Satisfacție pe calea armelor, domnule, răspunse cu fermitate Peyran.
— Foarte bine !... nu se putu împiedica să spună Roussel.
Apoi își scărpină cu naivitate urechea, adăugînd pentru el :
— Ei asta-i, să-l ia dracu' !... Numai mie mi se întîmplă lucruri din astea.
— Domnule, reluă el mai tare și cu un accent și mai mîndru, eu vă refuz ceea ce-mi cereți !
Așa își închipuia și Peyran.
— Și de ce refuzați, mă rog ?... îi zise el făcînd un pas spre Roussel.
Poziția acestuia era într-adevăr nefericită : crezuse că merge la sigur și că ia cu asalt o ușă de zeci de ori deschisă, dar iată că Peyran se împotrivea. Roussel nu se mai gîndi decît să execute o retragere eroică.
— Un om de vîrsta mea, zise el, fără să piardă nimic din semeție, era obligatoriu să-și fi arătat pînă acum curajul... Altfel ar fi o nenorocire ! Un om cu poziția mea socială nu poate, în mod decent, să se compromită cu...
— Cu ?... repetă Peyran.
— Pe scurt, domnule, îl întrerupse Roussel, știu că ați refuzat multe dueluri.
— Cine a putut să vă spună... ?
— Dumnezeule, domnule, asta vă e reputația, gura lumii.
Peyran mai făcu un pas spre Roussel, căruia îi păru rău că încuiase ușile.
— Și credeți, zise fostul comis, perfect liniștit de acum, că numai dumneavoastră aveți dreptul să refuzați duelurile ?... Haideți, dragul meu domn Roussel, de

ce s-o luăm pe ocolite?... Vi s-a spus că sînt un poltron, aţi crezut, şi...

Făcu încă un pas şi adăugă voiniceşte:

— Vă voi demonstra contrariul!

Roussel se dădu înapoi pînă în celălalt capăt al camerei.

— Domnule, zise el, resping cu energie orice dovadă personală.

Peyran începu să rîdă şi se opri.

— Să vorbim deci cu judecată, zise el. Ştiu că nu am fericirea să fiu pe placul doamnei Dubreuil, cumnata dumneavoastră... şi ştiu că doamna Dubreuil vă duce de nas cum vrea ea.

Abia avusese timp spaima să îngălbenească tenul lui Roussel, că indignarea îl şi făcu stacojiu.

— Pe mine!... cumnata mea!... strigă el. Dus de nas!... Prin urmare sînt un moşneag de comedie?...

— Asta vă e reputaţia, zise cu gravitate Peyran.

— Şi cine e impostorul?...

— Guralumii.

— Şi eu vă spun că gura lumii este o tîmpită!... strigă Roussel cu o furie crescîndă. Ah! gura lumii spune că cumnata mea mă duce de nas cum vrea?...

— Şi că vă impune un soţ pentru domnişoara fiica dumneavoastră, adăugă Peyran.

— Impune!... bombăni Roussel. Impune!... pe toţi dracii!

— Un domn Edouard... murmură Peyran, care părea destul de bine informat, un artist, un necunoscut... pe care eu îl cam cunosc! Şi despre care aş putea să dau informaţii destul de interesante. Vi s-a spus: aşa se va face, şi aţi plecat capul.

— Mii şi milioane de cartuşe! bombăni fostul furnizor. Asta depăşeşte...

— Gura lumii, repetă Peyran.

— Iar!... replică exasperat Roussel. Ah! dar... ah! dar vreau să le arăt...

Reveni cu hotărîre spre fostul lui angajat.

— Ascultă-mă, Peyran, zise el. Demonstrează numai că nu-eşti un... Mă înţelegi bine?

— Fără dovadă personală, totuşi ? întrebă Peyran cu un zîmbet.

Domnul Roussel se prefăcu că nu aude.

— Şi restul mă priveşte pe mine... continuă el. Cumnata mea şi domnul Edouard se vor duce la toţi dracii... Şi dacă îţi dovedeşti curajul în seara asta, mîine vei avea mîna fiicei mele.

Peyran căzuse pe gînduri.

Poate considera că fostul lui patron era foarte exigent dacă nu se mulţumea cu dovada pe care el, Peyran, tocmai i-o dăduse. În timp ce gîndea astfel, îi veni pe buze numele lui Edouard.

— De asta să n-ai grijă, zise imediat Roussel ; e un artist : mi-a făcut portretul, l-am plătit şi-i dau drumul... nimic mai simplu.

Peyran ridică ochii spre Roussel privindu-l prin frumoşii lui ochelari de aur.

— Mîine, fie ! zise el. Să batem palma, dragul meu patron !

Şi-şi strînseră mîna aşa cum se pecetluiesc alianţele între bravi.

— Iată un lucru stabilit ! exclamă cu veselie furnizorul. Mai ai o zi ca să faci dovada :e mai mult decît nevoie. Ai văzut ?... vipera asta de lume !...

— Nu mai respectă nimic, zise fostul angajat rîzînd.

— Apropo, zise Roussel, vorbeam adineauri de portretul meu... E destul de reuşit... Vrei să-l vezi ?

— La ordinele dumneavoastră, răspunse Peyran care deja nu-l mai asculta.

Domnul Roussel deschide cu vioiciune una din uşile salonului. Cînd să iasă, dădu în prag peste bunul François care, cu un aer foarte trist, ţinea în mîini cele două săbii şi cele patru pistoale.

Vederea acestor arme îl făcu pe Roussel să simtă tot preţul păcii obţinute.

— Pune-le unde vrei, drăguţule, zise el ; de acum înainte aici va domni concordia !

Ieşi primul, crezînd că Peyran îl urma.

Dar acesta rămăsese în mijlocul salonului şi părea puţin încurcat.

— Să fac dovada curajului !... mormăi el, să dovedesc ! este excesiv de delicat !

— Peyran ! strigă Roussel de afară.

— Sînt al dumitale, patroane... Totuşi, nu pot să ratez această afacere... Roussel are aproape două milioane şi micuţa e singurul lui copil.

— Peyran !... îl chemă iar Rousel.

— Patroane, sînt al dumitale... Dacă aş cunoaşte pe cineva în situaţia mea, s-ar putea aranja... dar...

Deodată îşi atinse fruntea.

— Edouard !... murmură el, acesta ar putea fi o rază de lumină !

— Ei bine, Peyran ? strigă Roussel, arătîndu-şi frumuşica faţă roşie în cadrul uşii.

— Iată-mă, patroane, iată-mă !

Roussel îl prinse de braţ pentru ca de data asta să nu-l mai piardă şi îl duse pînă în dormitorul lui. Acolo se putea vedea, într-o ramă foarte bogată şi supraîncărcată cu figuri aurite, un bărbat gras purtînd costumul de locotenent-colonel.

Acest bărbat gras avea pe piept o cruce de onoare mare cît palma.

— Aşează-te aici, zise Roussel ; puţin mai departe, ca să-l vezi mai bine în lumină... Cum mă găseşti ?

— Frapant ! răspunse Peyran cu aplomb, numai că...

— Ştiu, ştiu... îl întrerupse Roussel. Ai să-mi spui că n-am fost niciodată locotenent-colonel... Dar mai întîi că nu toată lumea cunoaşte acest detaliu intim din viaţa mea ; şi al doilea, atîţia alţii au ajuns să fie fără să aibă posibilităţile mele !

— Este adevărat ! făcu Peyran.

— Cît priveşte crucea de onoare, adăugă Roussel, este evident, nu-i aşa, că dacă aş fi fost locotent-colonel, împăratul nu mi-ar fi refuzat decoraţia ?

— Sînt de aceeaşi părere, răspunse Peyran, şi totul e cum nu se poate mai bine... numai că panglica roşie nu este destul de lată.

— Găseşti ? zise Roussel. Numai secătura asta de artist !... Numai pentru asta şi-i voi închide uşa casei mele !

3

Domnul Edouard, acest mic artist care nu făcuse panglica destul de lată, stătea pe o bancă în colțul cel mai umbros al grădinii.

Își pusese pălăria lîngă el, pe iarbă, și își expunea fruntea fierbinte brizei reci care sufla sub arbori.

Pe fața lui se citea suferința și oboseala. Cînd își ridică ochii mari și albaștri, în fundul orbitelor vedeai că nu era vorba de oboseală, nici de suferință, ci de descurajare, aproape de desperare.

Acest om, în ciuda tinereții lui, era probabil nefericit de multă vreme.

Stătea acolo, nemișcat, absorbit în gîndurile lui triste; fața i se însuflețea doar cînd privea spre casă.

Dinspre casă trebuia să vină unica bucurie care îi putea reface viața: o iubea pe Louise, știa că Louise îl iubește.

Sau mai curînd credea, spera: căci angoasa îndelungată îl făcuse foarte timid.

Totuși timpul trecea și nu venea nimeni.

Deodată auzi o ușă deschizîndu-se și închizîndu-se, apoi un pas rapid pe nisipul aleii principale, și Edouard zări o formă albă printre frunzele de liliac.

Inima începu să-i bată cu putere; nu putea să pălească mai mult, căci avea o față de marmură, dar pleoapele îi tremurau.

Adineauri o dorea cu înflăcărare, acum îi era frică. Rămase pe loc.

Louise ajunse în centrul boscheților și privi în jurul ei.

— Nu a venit încă... murmură ea; mi s-a părut că-l zăresc...

Dar mica dezamăgire pe care cu siguranță ar fi simțit-o într-o împrejurare obișnuită, dispăru sub un sentiment de reală tristețe.

Știa deja că Peyran schimbase intențiile tatălui ei, și că bravul furnizor îi dădea dreptate pînă la noi ordine.

Inutil să spunem că îl detesta și mai mult pe domnul Peyran.

Nu-l avusese niciodată prea mult la inimă, dar de cînd îl văzuse pe Edouard, căpătase o adevărată aversiune față de el.

Şi ce diferență ! Edouard, aşa de frumos, cu o inimă atît de nobilă, aşa de brav !...

Căci sînt lucruri care se ghicesc, şi Louise era foarte sigură că Edouard era brav.

Chiar conta puțin pe asta pentru un caz extrem. Tinerele fete se gîndesc la toate.

Louise se gîndise de mai multe ori că, dacă domnul Peyran ar fi insistat peste măsură, Edouard ar fi ştiut să-l facă să abandoneze partida.

După ce privi bine pe sub boschet, se aşeză la zece paşi de artist, pe care i-l ascundea o tufă de soc înflorit.

Scoase din sîn scrisoarea.

— Cît mă iubeşte !... gîndi ea cu voce tare, şi ce frumos ştie s-o spună !

Edouard se ridică emoționat şi tremurînd.

— Sărmanul Edouard ! continuă Louise, care se lăsa în voia visării, — şi nu l-am văzut niciodată zîmbind decît la sunetul vocii mele... şi totuşi îi şade aşa de bine cînd zîmbeşte !

Trăsăturile artistului se luminau, de parcă o rază de soare i-ar fi inundat deodată fața.

Făcu un pas spre Louise care nu-l vedea.

— Oh !... continuă ea ridicînd spre cer ochii mari înduioşați, aş vrea să-i schimb tristețea în veselie... sau s-o împart cu el, dacă e de nevindecat... aş vrea...

Tresări, pentru că revenise cu privirile pe pămînt şi îl zărise pe Edouard în picioare în fața ei.

— Ah !... făcu ea cu reproş, mă ascultați, domnule ?

Edouard o contempla căzut într-un fel de extaz.

Ruşinea de a fi fost surprinsă făcea şi mai roşu obrazul ei încîntător, o sclipire de ciudă îi lucea în ochi, şi totuşi, cu toate că simțea această ciudă, zîmbea.

Era frumoasă precum acele viziuni scumpe care rămîn în tainița ascunsă a amintirilor noastre, frumoasă ca primele iubiri.

Edouard se înclină încet şi îi sărută mîna.

— Nu am auzit decît foarte puțin, zise el, dar destul pentru ca dorința dumneavoastră să fie îndeplinită, dom-

nişoară... Mi-aţi schimbat tristeţea în bucurie... Sînt fericit pentru că am citit în sufletul dumneavoastră atît de blînd şi de bun. Oh ! să nu regretaţi acele vorbe... Mai bine să mă vindec, credeţi-mă, decît să împărţiţi cu mine tristeţea fără leac !

— Nu regret nimic, domnule... răspunse Louise. Mătuşa mea mi-a spus că i-aţi declarat care vă sînt intenţiile ; ea le aprobă şi eu urmez întotdeauna sfaturile mătuşii mele.

Şi îşi întoarse privirea cu o mutrişoară copilărească.

— Mulţumesc... vru să spună Edouard.

Dar Louise îşi retrase brusc mîna.

— Totuşi, zise ea dînd din cap, n-am rezolvat nimic cu asta... Tatăl meu...

— Domnul Roussel ? zise artistul. Se poartă cu multă bunătate faţă de mine... şi doamna Dubreuil îmi spusese că consimţămîntul lui e aproape sigur.

Louise clătină din cap cu o expresie de melancolie.

— Ieri, nu zic nu... murmură ea... Dar sîntem atît de departe de ieri !... azi e cu totul altceva !

— Ce s-a întîmplat ? întrebă Edouard cu spaimă.

Şi această spaimă era mai mare decît o motiva situaţia.

Un observator s-ar fi întrebat, văzîndu-l aşa de tulburat, dacă nu cumva domnul Edouard era unul dintre acei oameni care trăiesc într-o nelinişte continuă, sub fragilul adăpost al unui secret.

Louise nu avea nevoie, ca să ajungă la acelaşi rezultat, să fie o observatoare foarte clarvăzătoare, pentru că ultima scrisoare de la Edouard spunea în mod explicit că în viaţa lui exista un mister.

Şi totuşi Louise nu bănui nimic.

— Ce s-a întîmplat ?... răspunse ea cu o mică mişcare de mînie. Mai există un pretendent... un bărbat care nu-mi place, domnule, şi pe care lumea, după cîte cred, nu-l stimează prea mult, dar care a ştiut să cîştige bunăvoinţa tatălui meu... Probabil că aţi auzit de domnul Peyran ?

Faţa lui Edouard căpătă acea expresie pe care ţi-o dă o amintire subită, dar îndepărtată şi vagă.

— Peyran... ? repetă el ; cred... ba nu... nu-mi amintesc.

— A sosit azi dimineață și a și vorbit despre căsătorie.

— Trebuie așadar să pierd speranța? murmură artistul, lăsînd ochii în jos.

Louise găsi că Edouard se retrăgea cam prea repede.

— Dacă n-ar mai rămîne nici o speranță, replică ea, v-aș mai vorbi așa cum vă vorbesc?... Voi încerca să-i deschid ochii tatălui meu... Eu am curaj, domnule, și nu cedez așa de ușor cîmpul de bătălie.

Edouard, care era cufundat în gînduri, șopti un mulțumesc șovăielnic și timid.

Louise îl privi, cum se zice, drept în ochi.

Edouard, cu frumoasa lui figură sentimentală și pasionată, era întrutotul opusul curtezanului stîngaci sau îndrăgostitului temător.

Și totuși se comporta foarte ciudat.

Louise își aminti de scrisoare și de secret.

— Dar ce zăpăcită sînt!... exclamă ea deodată. Vă vorbesc despre mine și dumneavoastră ați venit să-mi faceți o confidență... Care este deci acest mare mister?

Asta însemna să-l readucă pe Edouard pe terenul lui, și totuși lui Edouard îi fu greu să-și rețină o mișcare de jenă.

— Domnișoară... murmură el, vă voi spune acest secret... dar... este o poveste foarte lungă!

Louise îl privea cu atenție.

— Începeți totuși... zise ea.

Edouard păstra tăcerea; părea că regretă promisiunea; ținea ochii nedezlipiți de pămînt și atitudinea lui zugrăvea o descurajare atît de profundă încît se răsfrîngea și asupra Louisei.

Ridică totuși capul și-și domină energic neliniștea.

— Trebuie... zise el cu gravitate. Numai dumneavoastră pe lume, domnișoară, trebuie să știți... e necesar să știți...

— Ce este?... făcu Louise devenind atentă. Mă speriați.

O lume de gînduri țîșni din capul lui Edouard; spectrul întregii sale vieți i se ridica parcă răzbunător în fața ochilor.

Își trecu mîna peste fruntea plină de sudoare.

— A fost o nenorocire îngrozitoare, domnişoară !... începu el cu o voce înăbuşită. O nenorocire şi o greşeală... poate că ar trebui să spun o crimă...

— O crimă ! repetă tînăra pălind.

— De nouă ani, continuă Edouard, de nouă ani această amintire mă tortureză fără răgaz, otrăvindu-mi zilele şi nopţile ; vreme de cîteva clipe am încetat să mai urăsc supliciul existenţei mele... au fost clipele petrecute lingă dumneavoastră.

Louise avea lacrimi în ochi. Nu ştia nimic şi i se vorbise de crimă, dar deja ierta.

Îi întinse mîna lui Edouard, care o duse la buze cu un tandru respect.

— Cînd v-am văzut, continuă el, trecuseră deja nouă ani de cînd eram despărţit de oameni... pusesem imensa mare între mine şi patria mea, crezînd, biet nebun ce eram, că mă desparte astfel de amintiri... Fugeam găsind pămîntul prea mic şi tînjind după un loc retras care să fie dincolo de limitele lumii... Mergeam din ţinut în ţinut, încercînd să-mi obosesc remuşcarea şi trecînd ca un orb printre minunile civilizaţiei şi naturii... Nu vedeam nimic : eram mort. Treceam singur prin mulţime, Vreme de nouă ani m-am pierdut în călătorii fără sfîrşit, şi nicăieri nu am pus întrebări vreunui om şi nu am deschis vreo carte... Totul dispăruse pentru mine... totul... în afară de un singur gînd... un gînd teribil, sfîşietor... o amintire... o remuşcare !...

Louise îl asculta ţinîndu-şi răsuflarea.

— Ce-a făcut ?... striga raţiunea ei revoltată.

Şi inima îi răspundea :

— E bun... e curat... nu poate fi decît nefericit !

— Ştiam că domneşte Napoléon, reluă Edouard. În zadar am fugit, numele acesta se aude de departe... dar nu ştiam şi nu ştiu nici acum de soarta foştilor mei tovarăşi de arme.

— Aţi fost militar ? exclamă Louise cu vioiciune.

— Această meserie de artist pe care o exercit este o minciună, ca şi numele de Edouard pe care îl port... Acum nouă ani eram căpitan de dragoni.

— De dragoni !... exclamă Louise lovindu-şi mîinile una de alta.

Nu se mai gîndea decît la un singur lucru care îi venise deodată în minte. O idee bună, căci fața ei încîntătoare strălucea de bucurie.

— Atunci, continuă, ea trebuie să-l cunoști cu siguranță pe bunul nostru prieten, generalul baron Reppen, care a fost avansat de la dragoni ?

— N-am auzit niciodată pronunțîndu-se acest nume, răspunse el.

Louise lăsă capul în jos.

— Ce nenorocire ! murmură ea. Ți-ar fi servit pe lîngă tata.

— Pe vremea aceea eram tînăr, continuă Edouard, plin de speranțe, de încredere în viitor... Aveam ambiția soldatului și viața mi se înfățișa foarte frumoasă... Treceam drept brav, eram prietenul camarazilor mei și aveam ca protector pe colonelul regimentului meu, care îmi ținuse loc de tată... Dar un viciu strica toate acestea...

— Care ? întrebă Louise îngrijorată.

— Eram duelist ! răspunse Edouard cu mai multă oroare decît ar fi zis : eram un asasin !

Louise suspină. Fusese crescută în ideile imperiului, care atașa de această calitate mai degrabă un elogiu decît un blam. Pe deasupra, acest cuvînt, pronunțat pe neașteptate, se potrivea minunat cu micile ei planuri. Imaginea lui Peyran îi trecu prin fața ochilor.

— Ce e rău în asta ? zise ea.

Edouard o privi fix. În ochii lui se citea o desperare atît de dureroasă, încît tînăra își pierdu zîmbetul și începu să tremure.

— Ascultați, domnișoară, veți vedea ce e rău în asta !...

Într-o seară, pe la începutul anului 1805...

Se opri deodată, în vreme ce Louise îl asculta cu gura căscată.

Deodată se auzi un zgomot de pași.

Louise dădu frunzele la o parte și privi.

— E acel detestabil Peyran ! exclamă ea.

— Vine spre noi ? întrebă Edouard.

— Direct aici, de parcă ar fi știut exact unde ne aflăm. Dar vă veți relua povestirea, nu-i așa ? adăugă ea.

Edouard își recăpătă expresia obișnuită a feței.

— Așa cum v-am spus, domnișoară, răspunse el cu tristețe, trebuie să cunoașteți toată funesta mea poveste.

4

Domnul Peyran de la Réole ieșise de la furnizor, după ce îi admirase cum se cuvenea portretul în costum de locotenent-colonel decorat. Pînă acum își condusese bine partida, și putea să nutrească speranța legitimă că se va căsători cu cele două milioane ale domnișoarei Roussel.

De o jumătate de oră se tot gîndea la ideea care îi venise în minte cînd îl auzise pe Roussel pronunțînd numele lui Edouard : evident intenționa să se folosească de Edouard pentru a da dovada de curaj care i se cerea.

Cum ? era un secret ; dar părea prea sigur pe el ca să aibă de întîmpinat vreo cît de mică primejdie.

Totuși o umbră îi trecu peste soare, și partida lui pierdu un punct.

Părăsind dormitorul lui Roussel, aflase, de la servitorii casei, că generalul baron Reppen era într-o convorbire intimă cu doamna Dubreuil.

Această împrejurare părea foarte potrivnică pentru domnul Peyran de la Réole și combinațiile lui.

— Iată o întîmplare dintre acelea care dejoacă cele mai bune calcule, bombăni el coborînd scara clădirii. Mă întreb de ce mustața asta bătrînă sosește tocmai astăzi !... Îți vine să abandonezi partida și să arunci cărțile din mînă !

Dar Peyran nu arunca niciodată cărțile din mînă ; prefera să le schimbe.

În loc să iasă din casă, așa cum intenționa la început, Peyran îl luă la întrebări pe bătrînul François, care îi aduse la cunoștință prezența lui Edouard. Asta îl făcu să coboare imediat în grădină.

— Cu sînge rece şi abilitate, gîndea el, încă se mai pot aranja lucrurile... Mai întîi să constatăm bine identitatea personajului... apoi să stabilim anumite detalii.

Se întrerupse şi un zîmbet fals îi încreţi gura.

— Pentru asta, continuă el, trebuie să-i vorbesc cînd va fi singur.

Se găsea lîngă boschet şi îi cerceta deja profunzimile cu ochelarii lui de aur.

— Cît despre el, el este... gîndi Peyran zărindu-l pe Edouard în picioare lîngă Louise : aş jura... sau, ceea ce e şi mai serios, aş pune prinsoare... Să vedem cum stăm cu restul !

Înaintă cu un aer degajat spre Louise şi o salută ca un comis înălţat la gradul de cămătar.

— Domnişoară... zise el cu multă amabilitate.

— Domnule... replică Louise.

— Poate că pleacă, adăugă ea spre Edouard.

— Iată un general grozav care îmi va servi la ceva ! gîndi Peyran.

— Domnişoară, reluă el cu voce tare, îmi pare rău că vă întrerup... dar doamna, mătuşa dumneavoastră vă caută peste tot. Adineauri a sosit generalul Reppen.

— Generalul ?... izbucni Louise. Vă mulţumesc, domnule, alerg să-l îmbrăţişez.

Îşi luă rămas bun de la Edouard cu o ochiadă şi străbătu grădina în fugă, uşoară ca o căprioară.

— Slavă domnului ! gîndi el îndepărtîndu-se, îl cunosc prea bine pe domnul Peyran de la Réole ca să-mi fie teamă să-i las împreună.

Edouard o urmărea cu privirea şi îşi zicea :

— Mă va mai iubi cînd îmi va afla secretul ?

Iar Peyran îl observa pe artist cu un aer foarte intrigat.

— Numele generalului n-a avut nici un efect asupra lui ! îşi zise el. Sau e un actor de prima mînă, sau nu ştie... Ar fi simpatic !

Edouard îşi luă pălăria şi se îndepărtă.

Peyran se ţinu după el cu paşi uşori, şi, acolo unde începeau straturile de flori, îi puse încet mîna pe umăr.

Edouard se întoarse.

— Ce doriți de la mine, domnule? întrebă el.
Peyran îl fixă cu ochii lui rotunzi și obraznici.
— Drace! răspunse el după o tăcere destinată să-i dea de gîndit artistului. Cum vă simțiți în dimineața asta, căpitane Simon?
Edouard se dădu înapoi, de parcă în fața lui s-ar fi ivit o fantomă. Rămase mut și nemișcat, uitîndu-se la Peyran cu o privire înspăimîntată.

DOMNUL PEYRAN DE LA RÉOLE

1

Edouard întoarse instinctiv privirea spre ferestrele casei, ca să vadă dacă nu era cineva care să-i surprindă tulburarea şi brusca disperare care îl cuprinseseră.

Peyran remarcă această mişcare şi zise cu blîndeţe:

— O ! fiţi liniştit căpitane : ştiam că sîntem singuri... Cînd ne vom cunoaşte mai bine, veţi vedea că sînt un băiat discret... În rest, dacă credeţi că aici sîntem prea la vedere, iată acest boschet ce poate adăposti tot felul de convorbiri intime.

Această ultimă parte a frazei fusese pronunţată cu o ironie veselă.

În timp ce Peyran vorbea, Edouard, sau dacă preferaţi, căpitanul Simon, făcea eforturi disperate să-şi revină şi să îşi recapete sîngele rece.

De nouă ani nu mai auzise numele Simon, acest nume pe care altădată sperase să-l facă mare şi glorios... Acest nume de care se despărţise într-o zi şi pe care îl aruncase departe de el, aşa cum ucigaşul scoate şi aruncă haina pătată de sînge.

Îl privi pe Peyran şi, pentru a doua oară, o amintire vagă îi fulgeră prin minte. Dar nu putu să-şi aducă aminte.

— Vreţi să vă amintiţi cine sînt, şi nu reuşiţi... zise Peyran, care îşi trecuse cu familiaritate braţul pe sub braţul artistului. Se înţelege de la sine... nu m-aţi văzut decît o singură dată, căpitane, şi e mult de atunci... Pe lîngă asta, în împrejurarea în care m-aţi văzut jucam rolul cel mai neînsemnat... pe cînd dumneavoastră...

Se opri şi făcu cu ochiul.

— Eu ?... repetă Edouard, care nu încerca să-şi ascundă tulburarea.

Peyran îl trase în boschet.

— Ascultaţi, căpitane, reluă el cu un aer cumsecade, cu cît vom fi mai departe de urechi indiscrete, cu atît va fi mai bine... căci îmi inchipui că nu v-aţi schimbat numele de florile mărului !

— In sfîrşit, domnule... murmură Edouard, puteţi să-mi spuneţi de unde mă cunoaşteţi ?

— Ah ! ah !... făcu fostul comis, potrivindu-şi triumfător ochelarii pe nas cu o lovitură de deget ; nici eu nu v-am văzut decît o singură dată, domnule, dar, în împrejurările în care v-am văzut, jucaţi unul dintre acele roluri... Intr-adevăr, căpitane, oameni ca dumneavoastră nu se uită !

Edouard nu vorbea dar privirea îi era întrebătoare.

— Ştiţi, reluă Peyran, că există pe lume un anume oraş unde amintirea dumneavoastră va dăinui multă vreme ?

Picături de sudoare rece se strecurau prin părul artistului ; ştia prea bine despre ce oraş voia să-i vorbească.

— Drace !. continuă Peyran, a fost o aventură faimoasă.. Grozav aţi cinstit masa de bun venit, încrucişînd sabia !

Edouard îşi trecu dosul palmei peste frunte ; amintirile îi umpleau creierul provocîndu-i ameţeală.

— Aţi auzit de la cineva ? îngînă el la întîmplare.

— Nici vorbă ! exclamă Peyran. Şi mai şi : eram de faţă !

Ochii lui Edouard străluceau în fundul orbitelor ; un fulger de nebunie îi trecu prin privire.

— Atunci, l-aţi văzut ?... zise el aruncîndu-şi părul blond spre spate. La lucirea acelor torţe palide... l-aţi văzut cu o gaură plină de sînge în piept...

Se clătină şi se lăsă pe bancă.

— Eu n-am avut forţa să rămîn... reluă el cu o voce surdă. N-am îngenunchiat niciodată la mormîntul lui !

Dacă l-ar fi privit în acea clipă pe Peyran, dacă ar fi văzut zîmbetul ciudat şi perfid ce se aşternuse pe buzele fostului comis, poate că Edouard ar fi ghicit multe lucruri.

Dar această lovitură neașteptată pe care o primise, îl distrusese. Privirea, ternă și grea, i se pironise la picioare.

— Îl crede mort, e bine!... gîndea Peyran. Cum e cu putință după atîta vreme? Habar n-am și puțin îmi pasă!

Iată de ce zîmbea Peyrran.

— Acum, adăugă el pentru sine, să vedem dacă ne mai amintim de jurămînt... căci ăsta e punctul principal... Dacă ne amintim de jurămînt, pe legea mea, afacerea e rezolvată!

În acel moment, Edouard ridică capul deodată și îl privi în față pe Peyran.

— Sînt la dispoziția dumneavoastră, domnule, zise el. Ce vreți să faceți?

— Eu?... izbucni Peyran cu franchețe, ce dracu' vreți să fac, căpitane?... Oare, din întîmplare, mă luați drept un delator?

— O iubiți pe domnișoara Roussel? zise artistul.

— Cu pasiune... răspunse el.

— Rivalitatea noastră... începu Edouard.

Peyran îl făcu să tacă cu un gest plin de amploare.

— Ei, nici vorbă, căpitane Simon! exclamă el. Nu există rivalitate care să dăinuie!... Iar un bărbat galant nu se poate comporta în două feluri.

Fața lui Edouard se lumină.

— Este adevărat, domnule, zise el impresionat. Și este bine.

În efuziunea lui, îi întinse mîna lui Peyran și acesta o strînse din toată inima.

— Doamne Dumnezeule, dragă domnule! zise el, lovitura a fost nefericită, e adevărat... foarte adevărat!... dar șansa duelului...

— Domnule!... domnule!.. zise Edouard, întorcînd capul, vă implor să mă crutați.

Peyran făcu o strîmbătură.

— Să te cruț!... să te cruț! gîndi el, e foarte bine... dar trebuie totuși să știu...

— Cum doriți, domnule dragă, adăugă el cu voce tare. V-ați dat seama că era mai degrabă o consolare decît altceva... Cît privește pe general...

Îşi muşcă buza de jos şi se corectă imediat.

— Cît priveşte pe colonel, vreau să spun... căci un colonel era, nu-i aşa ?... colonelul Gontault, parcă ?

— Vă cer milă, şopti Edouard cu o mare nelinişte.

Peyran îl observa cu atenţie.

— Pentru că asta vă tulbură, zise el, să nu mai vorbim... Nu fac parte dintre acei inşi supărători cărora le face plăcere să zgîndăre trecutul tulbure... Înţeleg că era colonel, nu-i aşa ?... colonelul Gontault, parcă ?

Artistul îşi ascunsese fruntea între mîinile crispate.

Peyran era mulţumit de el şi făcu acest raţionament foarte just :

— Căpitanul Simon îşi aminteşte de jurămînt... căci dacă nu şi-ar fi amintit, m-ar fi strivit de zece ori pînă acum.

Din punct de vedere matematic, lucrul era incontestabil.

Dar virtutea lui Peyran fusese întotdeauna prudenţa. Peyran voia să pătrundă cu sonda mai adînc, cu riscul de a lărgi rana.

— Neîndemînatic ce sînt !... zise el cu jumătate de glas. Căpitane, sînt disperat... am greşit... căci în sfîrşit, presupunînd că într-adevăr aţi comis o greşeală, v-aţi căit, căpitane... Am fost martorul angoasei dumneavoastră... Pe cuvîntul meu, păreaţi nebun de durere !

— Eram, domnule, eram !... bîigui Edouard, căruia un hohot îi zgudui pieptul.

Peyran se reculese, ca un om care se pregătea să aplice lovitura decisivă. Îşi scoase ochelarii de aur, îi şterse şi îi puse la loc.

— Dacă-mi amintesc eu bine, reluă el simulînd un interes afectuos, aţi mers pînă acolo încît aţi jurat că nu vă veţi mai atinge de sabie.

— Acest jurămînt l-am respectat, domnule ! zise Edouard.

— Adevărat ? făcu Peyran care îşi ascundea cu greu bucuria.

— Să dea Dumnezeu murmură artistul ca un sacrificiu atît de mic...

— Ei ! ei ! îl întrerupse Peyran cu un aer incredul, un sacrificiu atît de mic !... cu firea dumneavoastră !...

— Vă îndoiţi ? începu el.

— Ei ! ei ! făcu iar Peyran, vreau să spun că sînt insulte care...

— Nu cunosc, domnule, insulte care să mă facă să-mi calc jurămîntul, replică Edouard domol.

Pe fruntea lui nobilă se aşternuse o mare tristeţe, dar şi o resemnare de nezdruncinat.

Peyran încercă să mai avanseze încă puţin cu sonda.

— Vreau să vă cred... zise el ; totuşi... asta, la drept vorbind, mi se pare cam mult.

Paloarea lui Edouard nu putea să mai crească, dar buzele i se contractară. Puse mîna pe braţul lui Peyran.

— Vreţi să ştiţi ?... zise el cu un efort suprem. Am fost insultat, domnule !

— Ei, nu !... făcu Peyran.

— Am fost insultat, repetă Edouard, al cărui cap mîndru se ridică fără să vrea, şi am dat înapoi în faţa insultei !... Am mai auzit răsunîndu-mi în urechi cuvîntul LAŞ... şi am vărsat lacrimi de spaimă... şi am simţit cum mi se frînge inima... şi mi-am ascuns la piept decoraţia dezonorată... dar nu mi-am călcat jurămîntul !

Arătă cu degetul butoniera de unde panglica roşie dispăruse.

— Căpitane, exclamă Peyran cu entuziasm, asta e sublim !

O rază de mîndrie lumină fruntea artistului.

— Da... sfîrşi Eduard, vorbind despre el, lupta a fost cruntă... Victoria scump plătită... Dar dacă mă vede de acolo de sus cred că îi este milă şi se roagă pentru mine.

Peyran nu mai putea de bucurie.

— Eu vă admir ! zise el cu o căldură crescîndă ; vă admir cu atît mai mult cu cît ştiu din proprie experienţă cît de greu e să suporţi anumite lucruri... Ştiţi că mă mîndresc că sînteţi rivalul meu ? Pe cuvînt, mă mîndresc !... Haideţi să ne disputăm, în mod leal, mîna domnişoarei Roussel ! Dacă o cîştigaţi, ei bine, mă voi resemna gîndindu-mă că sînteţi mai bun decît mine.

— Domnule... izbucni Edouard cu emoţie, o asemenea generozitate...

— Lăsați !... îl întrerupse cu bunătate Peyran. Fără mulțumiri, așa sînt eu !... Plecați acum, să vă reveniți puțin, căci aveți o față răvășită care ar putea să stîrnească bănuieli... Și, dacă sînteți mulțumit de mine, îmi puteți face un serviciu.

— Care ? întrebă cu vioiciune Edouard.

Peyran își alese zîmbetul cel mai amabil.

— Să veniți la reuniunea de astă seară... zise el, ca să vă pot strînge mîna.

— Nu intenționam să revin, dar m-ați făcut să-mi schimb hotărîrea.

Edouard nu mai întîlnise niciodată pînă atunci o inimă atît de minunată.

— Pe desearâ, deci ! zise Peyran strîngîndu-i mîna cu putere.

Artistul se retrase.

2

Rămas singur, Peyran făcu o piruetă, un salt pe loc, lovindu-și picioarele în aer, și își frecă mîinile cu însuflețire.

Rîdea singur, mulțumit ca unul care trăsese lozul cel mare.

— Pe deseară, teribilul meu căpitan !... murmură el... pe deseară, neîmblînzitul meu spadasin !... Drace !... ăsta e omul meu, iar cele două milioane sînt la mine în buzunar !

Se întrerupse, și un nor trecu deodată peste fruntea lui țuguiată.

— Numai să nu vină generalul să strice totul ! își zise el.

Asta era un lucru grav ; dar Peyran simțea că îi surîdea norocul.

— Aș ! exclamă el. Generalul începe să treacă în stadiul de strămoș !

...Generalul sosește de la Bayonne ; a mers 72 de ore cu trăsura de poștă... generalul va avea mai mare nevoie de patul lui decît de o sală de bal : abia mîine își va face

apariția. Or, mîine, adăugă el cu aerul unui om sigur de ce se va întîmpla va fi cît se poate de bine venit... dacă îmi place să cred că acest militar are intenția să-și lase averea nevestei mele... mîine, orice întîlnire nepotrivită va fi imposibilă... mîine, căpitanul Simon își ca lua tălpășița și va fi dracu' știe unde... am eu grijă !

Rînji încetișor.

— Nu mi-a spus el însuși, adineauri, cum procedează ?... Se smiorcăie, își pune decorația în buzunar și o șterge... Minunat căpitan ! Dintr-o dată mă debarasează de reputația de poltron — lucru jenant ! — și îmi agață de gît o moștenire de două milioane — lucru încîntător !

Își netezi cu cotul pălăria și își aranjă cravata.

— Cînd mă gîndesc, își zise el iar, că dacă Majestatea Sa n-ar fi făcut din bătrînul Gontault baronul Reppen, aș fi fost în găleată... Simon ar fi știut că nu e un ucigaș, și poate că i-ar fi venit din nou chef să taie urechi.

Și le atinse pe ale lui, care erau lungi, și ieși din grădină strigînd :

— Trăiască împăratul !

Apartamentul doamnei Dubreuil era situat la etajul al doilea al clădirii și dădea înspre piața Regală.

Orele treceau. Piața Regală, care suporta atunci ciudata denumire de piața Vosgilor, începea să capete o fizionomie animată.

În centru, sub statuia lui Ludovic al XIV-lea, amatorii de politică din cartierul Marais citeau ZIARUL IMPERIULUI.

ZIARUL IMPERIULUI nu era mare ! Cînd nu povestea în fiecare dimineață trei-patru bătălii cîștigate, amatorii de politică din Marais clătinau din cap cu dispreț și se arătau foarte nemulțumiți.

După ce citeau ziarul, discutau. Nisipul servea la trasarea liniilor de luptă și a mișcărilor făcute de armate.

Acolo, sub tei, răsturnau toată Europa cu un baston și puțin praf.

În această vreme, copiii de pe strada Saint-Louis și de pe strada Saint-Antoine, cu mîinile și picioarele goale,

purtînd costumul natural pe care Rousseau îl recomandă în ÉMILE [1], se zbenguiau sub îndrumarea unor buni filozofi.

Asta se înțelege dacă te gîndești că Marais, în cursa lui lentă și cumpătată, este mereu cu vreo 50 de ani în urmă față de adevăratul Paris.

Pe vremeau lui Rousseau, cartierul Marais era creștin ; sub Imperiu și chiar în zilele noastre, acesta, pierzîndu-și prejudecățile, nu mai adoră decît Ființa supremă.

Il descoperă pe Rousesau către începutul secolului ; plînge împreună cu acest om sensibil ; plantează mici plopi în curți și, dacă nu-și duce toți copiii la leagăn, asta se întîmplă dintr-un rest de slăbiciune.

Cabrioleta pe care am văzut-o staționînd în fața grilei era mereu la locul ei, chiar sub ferestrele doamnei Dubreuil. Aceasta se afla în salonul ei, unde stătea de vorbă cu generalul baron Reppen care tocmai intrase.

Generalul, părea trist și preocupat, așa cum l-am văzut ieșind de la ministerul marinei.

O asculta cu atenție pe doamna Dubreuil, care îi expunea pe scurt situația internă a casei Roussel.

Asculta cu atenție pentru că numele Louisei revenea adesea în relatarea doamnei Dubreuil.

— Dar ce necăjit sînteți, generale ! zise deodată doamna Dubreil. Aveți vești proaste ?

— Foarte proaste... răspunse generalul. Ultima mea speranță a murit și cred că nu-l voi mai revedea pe lumea asta pe bietul băiat.

— E ceva ciudat, reluă văduva. Ne cunoaștem de mai bine de 20 de ani, generale, și niciodată nu l-am văzut pe acest tînăr despre care îmi vorbiți de parcă ar fi fost fiul dumneavoastră.

— Pe cînd eram în garnizoană la Rennes, răspunse Gontault, Simon, copil încă, era la liceu, la Paris... De atunci, nu a venit decît o dată la Rennes unde a stat doar cîteva ore... Asta a fost acum nouă ani.

— Și de atunci nu l-ați mai văzut ?... De fiecare dată cînd ne-am reîntîlnit, între două campanii, v-am auzit

[1] EMILE — „Emile sau despre educație", roman pedagogic de Jean-Jacques Rousseau (1762).

vorbind de el... îl iubiţi mult, dacă nici vederea Louisei nu a putut vreodată să vă facă să-l uitaţi.

— Să-l uit pe Simon ! exclamă generalul... La ce bun să vă spun cît ţinem la acest copil ?... În orice caz, dacă aş fi putut să-l uit, tocmai vederea micii mele Louise mi l-ar fi adus în minte.

Doamna Dubreuil ridică spre el o privire curioasă.

— Da, continuă generalul cu un suspin, ştiţi că am fost şi eu tînăr cîndva, bună prietenă... Cariera mea de soldat mi-a adus atîta bucurie încît nu puteam să mă obişnuiesc cu ideea decepţiilor din lumea aceasta... Mi se părea că lucrurile trebuie să se rezolve veşnic spre satisfacţia mea... Imaginam un viitor în roz pentru toţi cei care îmi erau dragi. Clădeam castele de nisip...

Se opri, văzînd-o pe doamna Dubreuil zîmbind cu melancolie.

— Ghiciţi ce vreau să spun, reluă el, lăsînd să-i răsăcească un zîmbet trist sub mustaţa albă. Ei bine ! da, chiar aşa !... Îmi zisesem : Simon va avea 32 sau 33 de ani cînd Louise va fi la vîrsta măritişului... el va fi cel puţin colonel, căci împăratul nu lasă sub obroc oameni bravi ca el... E frumos, e bun ; Louise a mea promite să fie încîntătoare... Ah ! ar fi fost o pereche cum rar se vede !

Doamna Dubreuil zîmbea, dar în ochi îi apăruse o lacrimă.

3

Strînse mîinile generalului.

— Asta ar fi fost prea frumos !... zise ea. Dar pentru că tot a venit vorba, generale, să vorbim serios despre căsătorie.

Bătrînul Gontault scoase un suspin adînc — se vedea bine că nu renunţase de tot la visul lui.

— Mai întîi, zise doamna Dubeuil, trebuie să veniţi deseară...

— Numai că n-am dormit de două nopţi... zise Gontault, şi încep să resimt asta din greu, buna mea prietenă !

— Doar o simplă apariţie, zise mătuşa ; căci, dacă n-aţi veni, ştiţi, cumnatul meu nu v-ar ierta-o niciodată !... A şi mizat deja pe efectul pe care trebuie să-i producă epoleţii dumitale şi cordonul Legiunii de onoare... Nu trebuie să-l nemulţumiţi pe domnul Roussel, dacă vreţi să-i fiţi de folos Louisei noastre.

— Dacă vreau să-i fiu de folos !... exclamă generalul. Scump copil !... Numai pe ea o mai am pe lumea asta şi o iubesc cît pentru toţi pe care i-am pierdut... Voi veni la acest bal, prietenă, chiar dacă ar trebui să mă ducă pe targă. Dar, ia să vedem, adăugă el apropiindu-se, ziceaţi că are o înclinaţie pentru cineva ?

Doamna Dubreuil făcu modest cu capul un semn afirmativ.

— Timpul trece... murmură Gontault. Ultima dată cînd am venit la Paris o săltam pe genunchi... Şi cel care-l iubeşte se numeşte... Peyran, parcă ?

— Dar nici vorbă !... nici vorbă ! exclamă doamna Dubreuil. Acest Peyran este protejatul cumnatului meu... Al nostru se numeşte Edouard.

— Ca pe mine, făcu Gontault. N-ar fi trebuit să-i uit numele... Şi ce fel de om este domnul Edouard ?

— Încîntător ! răspunse doamna Dubreuil cu convingere.

Cred că ştiţi că, în asemenea cazuri, bunele mătuşi sînt la fel de entuziasmate ca nepoatele.

— Încîntător ! repetă ea, cu un cap remarcabil, o înfăţişare deosebită, distinsă... pe lîngă asta, cinstit, leal, afectuos...

— Leit sărmanul meu Simon ! murmură generalul.

— Ah, bunul meu prieten, zise doamna Dubreuil cu o uşoară mişcare de nerăbdare, trebuie să laşi visele şi pe Simon al dumitale... Trăim în plină realitate ! Este vorba de fericirea Louisei.

— Aşa este... Nu mai are alt nume decît acesta, domnul Edouard al dumitale ?

— Dumnezeule mare ! făcu doamna Dubreuil cu puţină stingherealā, poţi fi un om foarte galant şi să nu ai deloc familie.

— Aşa este... zise iar bătrînul Gontault cu un accent ceva mai puţin convins. Cu ce se ocupă ?

— E artist !

Fruntea generalului se întunecă sensibil.

— Şi totuşi e loc pentru toată lumea în armată !... murmură el. Artist !... De fapt, eu nu ştiu prea bine, bună prietenă, ce este acela un artist... Voi veni la această serată... voi vedea cu ochii mei...

Se ridică foarte preocupat şi se duse la fereastră, răpăind cu degetele pe ochiurile de geam într-un ritm accelerat.

Ideea de artist îl jena în mod evident.

Eroii Imperiului nu-i prea iubeau pe artişti.

În timp ce răpăia cu degetele, generalul privea pe fereastră; privirea, rătăcită în armoniosul careu al pieţei Regale, se opri maşinal asupra cabrioletei care se găsea în faţa grilei.

Tresări şi deschise brusc fereastra.

— Ce-i acolo, prietene ? întrebă doamna Dubreuil, în timp ce el se apleca în afară.

— Pe legea mea, cred că sînt nebun ! răspunse generalul îndreptîndu-se. Închipuiţi-vă că, în dimineaţa asta, ieşind de la ministerul marinei, aveam capul plin de amintirea acelui biet copil... citeam raportul şi mi se părea că văd, între hîrtie şi lacrimile mele, faţa lui frumoasă, mîndră şi zîmbitoare ! Cînd, deodată, în locul acestui chip fericit şi plin de viaţă, zăresc în faţa mea, in fundul unei cabriolete aidoma acesteia... (arătă trăsura oprită în faţa grilei)... zăresc o faţă palidă, nemişcată, răvăşită, care era tot a sărmanului meu copil... Era Simon, aşa cum trebuie să arate acum cînd au trecut peste el nouă ani de disperare...

Doamna Dubreuil asculta, dar o făcea din politeţe; găsea că generalul se îndepărta în mod ciudat de problemă.

— Cînd eşti foarte emoţionat, zise ea, şi se pare că vezi fel de fel... Şi apoi, aş vrea să remarci, prietene, că la Paris se găsesc şapte-opt sute de cabriolete, toate asemănătoare cu aceea.

În acel moment se auzi pasul vioi și ușor al Louisei, care traversa antecamera în fugă.

Doamna Dubreuil și generalul se întoarseră.

Dar ușa nu se deschise imediat pentru că Louise era nevoită să parlamenteze cu camerista mătușii ei, care respecta cu severitate consemnul.

În timpul acestor tratative, de afară se auzi o voce:

— Strada Boucherat, numărul 3 !

Generalul baron Reppen tresări pentru a doua oară. Privi imediat în stradă. Văzu cabrioleta din piață punîndu-se în mișcare și, în ea, zări ceva ce semăna cu profilul pierdut al aceleí viziuni care, încă de dimineață, îl făcea să tremure.

— Trebuie să fie domnul Edouard... zise doamna Dubreuil, care auzise adresa.

Generalul tremura tot de emoție.

— Da, da, șopti el, voi veni la această serată !

Louise, care forțase în sfîrșit consemnul, traversă camera dintr-un elan și sări de gîtul lui.

— Nu voia să mă lase să intru, prietene, zise ea. Pe mine care îmi pusesem rochia de bal înadins ca să vă par foarte frumoasă !

Louise era, într-adevăr, în toaleta de bal.

În păr avea o ghirlandă de flori; iar o altă ghirlandă, asemănătoare, se desfășura în jurul rochiei albe.

Era atît de frumoasă, încît bătrînul Gontault rămase uluit.

Îi întorsese sărutul, apoi se îndepărtă la o distanță de braț ca să o privească mai bine.

Simțea lacrimile gata să-i năvălească în ochi; inima i se topea toată de durere și bucurie.

Nu pe Louise o vedea, ci portretul viu al Hortensei.

Privirea i se întîlni cu cea a doamnei Dubreuil. Aveau același gînd și-și lăsară amîndoi capul în jos.

Louise dădu frîu liber bucuriei zburdalnice și naive.

— Ce bine-mi pare că vă văd, generale ! zise ea. Vom sta de vorbă amîndoi, ca altădată, nu-i așa ?

— Fără îndoială... murmură Gontault, care încerca să-și domine tulburarea.

— Îmi vei povesti marile dumitale bătălii ?

— O să te mai amuze pe dumneata asta, Louise acum cînd ești o domnișoară ?

— Dumneata !... repetă Louise întorcîndu-se spre doamna Dubreuil; îmi spune DUMNEATA, auzi, mătușă ? așadar e supărat pe mine ?

Gontault o strînse la piept.

— Îți voi spune TU, Louise, murmură el;dar n-am să-ți spun cît te iubesc, pentru că e cu neputință.

Și o sărută cu tandrețe de două ori ; apoi Louise își îndreptă capul foarte serioasă și întrebă :

— Mă vei scăpa de Peyran ?

— Și, pentru că Gontault nu răspunse destul de repede dorinței ei, adăugă :

— Dar nu știți încă cine este acest domn Peyran ?

— Ba da, zise generalul zîmbind.

— Deja ! exclamă Louise foarte bucuroasă; v-ați ocupat deci de mine amîndoi ?... Ah ! generale, ce bun ești !... Mai vrei să te sărut ?

Gontault nici nu cerea altceva; dar sărutîndu-l, tînăra adăugă:

— Vom dansa împreună deseară, nu-i așa generale ?

— Asta-i acum !... vru să protesteze acesta.

— În uniformă de gală ! continuă încîntătoarea nebunatică. Cu frumoșii dumitale epoleți și cu panglica roșie !

— Cred că nu-mi vei refuza un contradans !... Iar dacă o să-l refuzi o să-l iau singură... Haide, generale, tocmai v-au sosit bagajele, le-am văzut... duceți-vă repede să vă îmbrăcați !

Doamna Dubreuil nu se putea opri să nu surîdă. Gontault încă rezista.

Louise îi prinse mîinile cu autoritate și îi arătă că afară ziua e pe sfîrșite.

— Nu e timp de pierdut, vezi bine, reluă ea, te voi conduce eu însămi la apartamentul dumitale.

Zicînd acestea, îl trase după ea vrînd-nevrînd. Pe unde treceau, traversînd coridoarele casei, generalul putea să vadă că era o mare forfotă. Pregătirile pentru serată se încheiau în mare grabă : se agățau lustrele, se așezau glastrele cu flori.

— O să fie foarte frumos, după cît se pare... zise generalul. Dar unde e prietenul meu Rousel ?

— Cum ! exclamă Louise, nu l-ai văzut încă ?

— Am întrebat de el de mai multe ori, şi nimeni nu ştia unde este... sper că deseară nu va putea să-mi scape...

Ajunseră la uşa apartamentului. Louis îi lăsă braţul după ce stabili pentru ultima oară că îl reţinea pentru primul contradans.

4

Abia se închisese uşa lui Gontault, cînd Louise văzu, pe coridorul a cărui lumină scădea brusc, venind spre ea o umbră.

Era bătrînul François, care mergea cu paşi furişaţi, cu un aer de mare mister.

— Domnişoară !... făcu el foarte încet, domnişoară Louise !

— Ce vrei ? întrebă tînăra.

— Ssst !... făcu bătrînul servitor; să nu comitem o imprudenţă !...

Se aplecă pînă la urechea ei şi adăugă:

— E cineva care vă aşteaptă la doamna Dubreuil.

— La mătuşa mea ?... repetă Louise. De acolo vin.

— Vorbiţi mai încet !... zise François.

Apoi adăugă punînd discret un deget pe buze:

— Ce dacă ?... întoarceţi-vă acolo.

După care îşi reluă alunecarea fantomatică, dispărînd pe coridor.

În aceeaşi clipă, fostul furnizor Roussel, înfăşurat într-o mantie largă, în ciuda anotimpului cald, şi purtînd o pălărie trasă pe ochi, intră, nu mai puţin misterios, în camera de culcare a doamnei Dubreuil.

Era urmat de doi servitori care purtau un obiect voluminos, de formă pătrată, înfăşurat într-o pînză.

Ordonă servitorilor să aşeze obiectul lîngă peretele camerei şi să iasă. Totul fu executat cu o solemnitate impresionantă.

— Ah ! cumnate, zise doamna Dubreuil, după plecarea servitorilor, vrei să ai bunătatea să-mi explici...

— Ssst ! făcu Roussel cu exact același ton ca François, am pîndit plecarea generalului baron Reppen, ca să nu ne întîlnim cu el... am trimis un mesager sigur la fiica mea, care va veni aici... Cazul este grav, cumnată, și mă voi explica de față cu ea !

Doamna Dubreuil era foarte intrigată.

— Înainte de venirea fiicei mele, reluă Roussel apropiindu-și un fotoliu, vreau să te întreb, draga mea cumnată, dacă în ciuda micilor noastre discuții, prea frecvente și pe care, în ceea ce mă privește, le deplîng, pot să contez pe dumneata ?

— Ce întrebare, domnule !... începu doamna Dubreuil.

— Răspunde da sau nu, te rog.

— Da, sigur că da, cumnate !

— E destul, zise Roussel ; cazul e grav !

În acel moment intră Louise. Fostul furnizor o luă de mînă și o făcu să se așeze lîngă mătușa ei.

— Cumnată și fiica mea, zise el cu un ton solemn, cu toate că aparțineți sexului slab și aplecat spre indiscreție, mă încred în voi în situația gravă în care mă găsesc.

Ne putem închipui cît de atente deveniră Louise și doamna Dubreuil.

— Majestatea Sa împăratul este sever, continuă Roussel, și generalul Réppen este devotat Majestății Sale împăratul... Cu toate că baronul este vechiul meu camarad, nu am vrut să înfrunt prezența lui înainte de a pune în siguranță obiectul pe care îl vedeți aici.

Cele două femei se întrebau dacă nu cumva era vorba de o mașină infernală. Roussel continuă.

— Am o memorie absolut locală, știți asta... am văzut nenorociți aruncați în lanțuri pentru un delict asemănător.

— Dar ce delict ?... izbucni doamna Dubreuil.

— Jurați-mi că veți păstra tăcerea, răspunse Roussel, și vi-l voi dezvălui.

Doamna Dubreuil și Louise jurară.

Domnul Roussel se apropie cu un pas lent şi măsurat de obiectul pătrat sprijinit de zid.

Ridică un colţ al pînzei şi le arătă faţa roşie între epoleţii de locotenent-colonel.

— Sînt două delicte... zise el uitîndu-se în jurul lui să vadă dacă nu ascultă cineva. Port ilegal de uniformă, port ilegal de decoraţie... Dar mi-aţi jurat, adăugă el lăsînd pînza să recadă, sînt liniştit !

O PERECHE DE PALME

1

O oră mai tîrziu, reşedinţa fostului furnizor căpătase în întregime un aer de sărbătoare : peste tot erau aprinse lustre ; glastrele cu flori îşi etalau buchetele bogate pe treptele scării, iar poarta cea mare, larg deschisă, prezenta curtea luminată şi plină de flori admiraţiei bulucirilor de gură cască.

Această serată avea să fie vestită în cartierul din Piaţa Vosgilor.

Către orele opt se auziră trăsuri mai numeroase manevrînd în jurul grilei : saloanele se deschideau ; doamna Dubreuil şi Louise se aflau la postul lor.

Cît despre Roussel, acesta obişnuia să-şi FACĂ O INTRARE în propriile saloane după exemplul Majestăţii Sale împăratul : găsea asta mai şic.

La o anumită oră, cînd toată lumea se afla adunată, vedeai uşa principală deschizîndu-şi cele două canaturi şi pîntecul prietenului nostru apărea împodobit cu un rînd dublu de mătăsuri de aur.

Uneori îşi punea un fular roşu în buzunarul de la piept, astfel încît un mic colţ din acel fular să se rătăcească şi să apară fără voia lui la butonieră.

De departe făcea impresia unei decoraţii nevinovate şi inofensive.

Traversa saloanele cu mîinile la spate, în poziţia pe care avea o rentă de o sută de mii de livre.

Saluta doamnele cu o politeţe plină de amabilitate ; unora dintre ele le adresa chiar cuvinte binevoitoare.

Toţi recunoşteau, în cercul familiarilor săi, că mîndria lui nu depăşea deloc nivelul pe care şi-l putea permite un om îmbogăţit în comerţul cu furnituri.

Unii mai răi îl considerau ridicol ; dar sarcasmele lor nu găseau nici un ecou, pentru că toţi ştiau că Roussel are o rentă de o sută de mii de livre.

Mai era şi frumuseţea perfectă şi distinsă a Louisei, care apăra în mod victorios casa împotriva glumelor proaste.

În fond, la Roussel punch-ul era tare, îngheţata nu lipsea şi se juca pe sume mari.

Cei care nu erau mulţumiţi puteau să se care sau să tacă.

În seara aceea, Louise, fericită şi cu inima plină de speranţă, se arăta, dacă era cu putinţă, mai încîntătoare ca de obicei.

Chiar şi doamna Dubreuil, plină de bună dispoziţie din pricina sosirii generalului, avea, sub un turban mare, o umbră de frumuseţe.

Doamna Dubreuil fusese o femeie foarte bine pe vremuri. Dar deja trecuse mult timp de atunci...

Cei care intrară primii în saloanele casei Roussel preziseră imediat că petrecerea va fi de o veselie nebună : totul avea un aer de bună dispoziţie şi de bunăstare.

Reuniunile începeau devreme în carticrul Marais pe la sfîrşitul Imperiului, şi poate că şi astăzi e la fel, căci Marais-ul se schimbă puţin. Pe la orele nouă saloanele erau populate în mod onorabil, şi nu trebuie să se creadă din pricina asta că era lume măruntă.

Mii de cartuşe ! Roussel n-ar fi admis la el oameni comuni !

Primea funcţionari de la primărie, funcţionari importanţi de la Arhive şi chiar contabili de la Hambarul abundenţei.

Asta era gloata.

Dintre notabilităţi putem cita pe domnul Balourmel, faimos chimist normand, care inventase un albastru naţional ca să înlocuiască albastrul de Prusia.

Acest albastru era mai albastru şi mai bun decît rivalul său ; numai că, atunci cînd se usca, se făcea roşu. Dar Balourmel nu se sinchisea de asta.

Casierul Descharmilles avea şi el o oarecare faimă : îşi cîştigase un nume făcîndu-şi el însuşi pantalonii şi vestele ; doamnele spuneau că este un original.

Descharmilles nu se lăsa întrecut decît de baronul Polydore, la mare vogă pe vremea Directoratului, care îşi blestema VOLBULIŢA şi care nu deschidea gura „mobilată" cu mare cheltuială, decît pentru a scoate lucruri ÎNCÎNTĂTOARE.

Doamna Isoline de Sébastien venea şi ea la Roussel : era atunci cea mai mare poetesă de pe strada Culture-Sainte-Catherine.

Toată lumea cunoştea faimoasa ei elegie intitulată „Reveria unui suflet rănit în creştetul Mont-Blanc-ului".

Fiica doamnei Isoline de Sébastien se numea Aurora şi cînta romanţele mamei ei.

Am mai putea cita şi alte persoane ilustre sau doar agreabile care frecventau saloanele furnizorului ; dar aceste teribile enumerări aparţin marelui stil, iar noi nu scriem decît o biată şi mică poveste.

Cititorul va binevoi să-şi închipuie, fără alte detalii, saloanele pline de funcţionari de tot soiul, de mici ofiţeri de la cazarma Arsenalului, industriaşi, tot ce poate să umple nişte saloane foarte bogate, dar foarte burgheze.

Va fi destul să spunem, ca să dăm o ultimă trăsătură de penel, că această cinstită adunare, compusă în majoritate din oameni liniştiţi, îndeletnicindu-se aproape toţi cu cele mai paşnice profesiuni, sufereau totuşi influenţa ultra-belicoasă a epocii şi stăteau oarecum cu mîna în şold.

Dumnezule ! da, nu puteai să scapi de asta : ÎNCÎNTĂTORUL Polydor povestea într-un colţ istoria unui duel ; Descharmilles vorbea de insulte şi provocări la duel ; Balourmel însuşi, inventatorul acelui albastru care se făcea roşu, strînsese în jurul lui un grup de tineri conţopişti, din mijlocul căruia se auzeau ţîşnind în fiecare clipă cuvintele SECĂTURĂ, PALME, etc.

Cei care nu vorbeau despre dueluri cereau veşti despre armată. Nu erau „cruţate" loviturile de sabie decît ca să fie luate în discuţie loviturile de tun.

2

Către orele nouă și jumătate, ușa salonului se deschise larg, ca de obicei, și fiecare se pregăti să sărbătorească intrarea imperială a lui Roussel.

Dar acest furnizor era inventiv și nu intra niciodată în același chip.

În ziua aceea totul a fost schimbat : mai degrabă sări decît intră. Și, imediat, în loc să salute începu să caute în jurul lui cu un aer grăbit.

— Unde este acel drag prieten ?... izbucni el deschizîndu-și brațele ; unde ești, generale, cel mai bun dintre camarazii mei, să te stîng la piept ?

În trecere se asigurase că Gontault era încă în apartamentul lui, altfel nu ar fi îndrăznit să joace această comedie.

— Ei bine ! se întrerupse el cu un aer necăjit, încă nu-i în brațele mele !... Asta înseamnă că am fost înșelat, că nu este aici !

— Cumnate, zise doamna Dubreuil care se făcuse toată roșie, liniștește-te, generalul va veni.

Roussel trecu în revistă asistența cu privirea și își duse mîna la inimă.

— Am convingerea că sînt înțeles aici de toată lumea, exclamă el. Toată lumea știe că bătrînul meu tovarăș de arme și cu mine am trăit ca frații, împărțind aceleași primejdii și aceleași oboseli... suferind împreună de frig și de foame... punînd totul în comun : bucuriile și durerile noastre de soldați...

Ridicase ochii la cer.

— El, glorios, adăugă Roussel cu un ton de reculegere ; eu, mai umil, dar amîndoi fără teamă și prihană.

Mîinile își reluară locul la spate, și nu avem cuvinte să descriem mîndria modestă care i se citea pe fața stacojie.

Un murmur de emoție trecu prin acea mulțime devotată punch-ului și macaroanelor casei Roussel.

— Înțeleg ! zise Balourmel. Cînd întîlnești un fost tovarăș nu mai știi de tine.

— Eu am trăit asta, zise Descharmilles.

— Prietenia este un sentiment ÎNCÎNTĂTOL !... „grasciă“ baronul Polydor.

Şi doamna Isoline de Sébastien adăugă :

— Toţi poeţii au cîntat prietenia.

Orchestra improviza într-una din încăperile vecine. În alta, Louise, care se ridicase stingherită la intrarea dramatică a tatălui ei, se prefăcea că aranjează jetoanele pe masa de joc.

Roussel se apropiase de cumnata lui.

— Ai jurat !... murmură el punîndu-şi degetul pe vîrful nasului.

— Nu sînt şi aşa destule nebunii, cumnate ? replică doamna Dubreuil cu un ton sever. Generalul este deja tare nemulţumit...

— Cum tare nemulţumit ? izbucni Roussel. Nemulţumit de cine ?... S-a arătat cineva fără respect faţă de el ? Se întoarse spre grupul cel mai apropiat ca să mai întreţină puţin efectul intrării.

— Ştiţi ce-mi spunea cumnata mea ? întrebă el zîmbind. Îmi spunea că acest minunat prieten, baronul Reppen, tocmai îşi îmbracă uniforma... şi marele cordon... şi totul ! ah ! ah ! îl recunosc foarte bine : vrea să onoreze un fost-tovarăş de arme. Este perla prietenilor !

Chimistul Balourmel, baronul Polydor, casierul Descharmilles, şi chiar doamna Isoline de Sébastien, nu erau obişnuiţi să se frece toată ziua pe lîngă generalii de divizie.

În sală se produse o anumită mişcare cînd se află că baronul Reppen urma în mod sigur să vină, şi consideraţia de care se bucura furnizorul crescu în chip considerabil.

Generalul Reppen era unul dintre cei mai glorioşi ofiţeri ai împăratului, şi strălucitul lui renume nu putea să nu lumineze, cît de puţin, existenţele obscure din apropierea lui.

Preţ de o secundă, fruntea fostului furnizor avu parcă o aureolă.

Simţi aceasta şi se întoarse radios la doamna Dubreuil.

— Răspune-mi, cumnată, murmură el. Te întreb dacă cineva s-a purtat fără respect ?

— Da, cumnate, replică doamna Dubreuil cu un ton și mai sever.

— Și cine, mă rog? izbucni Roussel.

— Vorbește mai încet și nu acuza pe nimeni, răspunse văduva, care îl privea fix. Acela ești dumneata!

Roussel căzu ca din cer.

— Eu !... șopti el. N-am vorbit niciodată în fața lui de campaniile noastre comune...

— Parcă e vorba de asta ! zise ea.

— Și despre ce mă rog, e vorba, dacă nu vă e cu supărare ? întrebă Roussel.

Doamna Dubreuil făcu de departe semn Louisei să se apropie. Tînăra înțelese și făcu întocmai.

— Generalul știe totul, cumnate... reluă văduva dînd tonului accente solemne.

— Totul !... repetă Roussel cu un aer uluit. Să nu-mi ziceți mie vechi militar dacă înțeleg !...

Se întrerupse și deveni foarte palid.

— Ah !... exclamă el cu o voce înăbușită, perfidia femeilor !... M-ați trădat !.... i-ați arătat costumul de locotenent-colonel și crucea de onoare...

Roussel asuda din plin.

Doamna Dubreuil nu se putu abține să nu zîmbească văzînd această profundă disperare.

— Nu cumnate, zise ea, nu te-am trădat... Dar generalul știe că vrei să-ți dai fata unui om care...

Roussel nu o lăsă nici măcar să termine. Respiră zgomotos și se roti în jurul lui. De nimic nu se temea mai mult decît de costumul de locotenent-colonel și de crucea de onoare.

— Bine ! bun !... zise el, mii de baionete ! ce sperieturi mi-ai tras ! Despre asta era vorba ?

Louise își ocupase locul lîngă mătușa ei.

— Prea simplă ! prea simplă, pe toți dracii ! mormăi Roussel cercetîndu-i minuțios toaleta încîntătoare. Chiar nu se poate să iei exemplu de la mine, fetițo ?... Sînt sigur că totul nu costă decît o sută de scuzi. Cît privește pe Peyran, reluă el, săltîndu-și ca de obicei grumăjerul imaginar, draga mea cumnată, ești prea bună dacă crezi că țin la Peyran.

— Numai de-ar dura... gîndi Louise cu un suspin.

Doamna Dubreuil nu se putea obişnui cu aceste schimbări bruşte.

— Cum, cumnate ! obiectă ea. Nu ţii la domnul Peyran ?.... Azi dimineaţă chiar...

Louise o ciupi de braţ.

— Haide ! haide, cumnată ! o întrerupse Roussel nu mă face să vorbesc, te rog !... Ceea ce am spus dimineaţă probabil că era la fel de chibzuit ca ceea ce spun în seara asta... Dar, dacă asta-i face plăcere dragului şi demnului meu tovarăş de arme, îl las baltă pe Peyran şi gata ! Domnul Peyran de la Réole !... adăugă el zeflemitor. Găsesc că e burlesc, zău aşa !... De aceea o să-l trimit la plimbare. O să-l...

3

Uşa salonului se deschise.

— Îl voi alunga în mod ruşinos, pe toţi dracii ! continuă Roussel. O să-l...

Întoarse capul din întîmplare şi îl văzu pe domnul Peyran de la Réole înaintînd în salon şi aruncînd în jurul lui o privire neliniştită.

Roussel îşi domoli imediat tonul.

— Îl voi alunga !... repetă el, dar nu în mod ruşinos... ruşinos... şi nu acum... mă înţelegeţi bine : ar ieşi scandal.

Peyran era îmbrăcat cu o eleganţă puţin exagerată, avea faimoşii ochelari de aur pe nas şi mulţimea de brelocuri la buzunarul vestei.

— E slab, gîndi Roussel, dar e încă destul de viguros !... Dacă generalul vrea să-şi ia sarcina de a-l da afară, eu nu mă împotrivesc... În ceea ce mă priveşte, m-am învăţat minte !

Peyran le salută pe doamne pînă la pămînt ; amîndouă se înclinară cu răceală.

Întinse mîna lui Roussel şi acesta îi dădu un capăt de deget.

— Bună ziua, domnule de la Réole, bună ziua, zise

fostul furnizor, simte-te ca la dumneata acasă, te rog, şi nu te ocupa de noi.

Îi întoarse spatele ; Louise şi mătuşa ei plecaseră deja.

Peyran se trezi singur şi puţin buimăcit în mijlocul salonului.

— O ! o !... făcu el, primire de gheaţă ! mă aşteptam... poate să se zbată... Dar eu ţin bine friul şi n-am să-l las să-mi scape.

Cunoştea pe toată lumea din saloanele furnizorului şi stinghereala lui nu putea să dureze.

Merse în dreapta, în stînga, strînse mîinile care i se întindeau şi făcu turul apartamentelor fără să-l întîlnească pe cei pe care părea a-i căuta.

Începuse dansul, începuse jocul.

Într-un mic salon, unde se strînseseră persoanele de spirit, se auzea glasul lamentabil al Aurorei de Sébastien care suspina un cîntec al ilustrei sale mame. Asistenţa putea să audă versuri precum acestea :

Păstoriţa tinerică
Îi şopti atunci plîngînd :
Eu aici sînt venetică...

Între strofe, baronul Polydor zicea :

— Pe cuvînţelul meu, domnişoara Aurore are o voce încîntătoare !

— Şi versurile doamnei Isoline, replică chimistul normand Balourmel, se aprind unele de la altele !

— Vai ! Vai ! am ezitat mai multe zile înainte de a cuteza să relatez această vorbă de spirit îndrăzneaţă a chimistului normand Salourmel.

Părerea noastră este că se poate inventa un albastru frumos, dar roşu, fără să se ajungă totuşi la asemenea excese !

Dar am vrut să fim exacţi pînă la cele mai mici detalii, şi e sigur că chimistul normand Balourmel şi-a exprimat în aceşti termeni admiraţia de cunoscător pentru poezia lirică a doamnei Isoline de Sébastien.

E sigur de asemenea că, Descharmilles, casierul, a fost gelos şi a regretat amarnic că nu găsise el această vorbă spirituală.

Domnul Peyran de la Réole terminase cu parcursul saloanelor, era încîntat pentru că nicăieri nu îl găsise pe general, şi îşi zicea deja :

— Eram sigur !... drumul a fost prea lung ! Bravul bătrîn va dormi buştean pînă mîine.

Dar în acelaşi timp era îngrijorat deoarece nu îl întîlnise nici pe prietenul său Edouard.

Avea neapărat nevoie de Edouard ; avea nevoie de el chiar în noaptea aceea.

Căci, presupunînd că norocul lui ar fi făcut ca generalul să nu-şi părăsească azi dormitorul, mîine s-ar fi descoperit totul.

Mîine Edouard şi generalul aveau să se întîlnească în mod sigur.

Într-un cuvînt, mîine ar fi fost prea tîrziu !

După cum se vede, domnul Peyran de la Réole era puţin precum acei artişti îndrăzneţi care dansează pe frînghie : nu prea avea mult loc unde să pună piciorul.

Dar în aceste poziţii delicate îşi arată oamenii de Stat talentul.

Peyran ajunsese la intrarea sălii unde se juca cărţi. Din acel loc central putea să audă în acelaşi timp acordurile vesele ale orchestrei, accentele sfîşietoare ale tinerei Aurore, exclamaţiile jucătorilor pasionaţi din cartierul Marais şi pe domnul Roussel care arunca, ici şi colo, în trecere, printre grupuri, cîteva cuvinte afabile şi suverane.

— Amuzaţi-vă, tinerele mele domnişoare, le spunea dansatoarelor, înainte de a fi militar îmi plăceau şi mie distracţiile astea graţioase şi frivole... Se potrivesc cu vîrsta... Grijile vin prea repede.

Peyran era prost dispus, şi se întreba dacă nu cumva grosolănia exagerată a unui asemenea socru nu compensa renta de o sută de mii de livre.

Dar se miră foarte repede că putuse să se întrebe aşa ceva şi, tare scandalizat, îşi mustră cu severitate conştiinţa.

Stătea acolo între cele două uşi, şi de fiecare dată cînd un invitat întîrziat intra în salon, o rază de speranţă se aprindea în dosul ochelarilor de aur ai lui Peyran.

Dar această speranţă era mereu înşelată : Edouard nu sosea.

Oare Edouard nu-şi va ţine făgăduiala ?

Acest biet Peyran se şi înfierbîntase. Era doar vorba de două milioane bătute pe muchie !

Intră în sala de joc şi se apropie de o masă pe care se etala o frumoasă grămadă de napoleoni. În jurul acestei mese se înghesuiau o mulţime de funcţionari şi mici ofiţeri, partida fiind, fără îndoială, cea mai bătăioasă dintre toate.

Peyran privi o clipă acel cerc foarte ocupat cu jocul şi îşi zise :

— Totuşi ce tapaj s-ar putea face aici ! şi fără pericol !... reluă el cu un suspin adînc. Haide, adăugă el scoţînd din pungă vreo trei ludovici, trebuie să-mi distrez puţin nerăbdarea, căci altfel mi-aş pierde minţile !

Aruncă aurul pe masă ; jucătorul pentru care miză pierdu.

— Ia cărţile, Peyran ! strigară două-trei voci. Ai noroc şi vei face ca şansa să se întoarcă de partea noastră !

Peyran se supuse maşinal şi se aşeză la locul jucătorului ruinat.

În timp ce amesteca cărţile cu acea simpatică uşurinţă pe care ţi-o dă obişnuinţa, domnul Roussel continua să pronunţe discursuri instructive şi morale pentru uzul tinerelor fete.

— Dansul şi muzica, spune el, făcînd cu capul şi cu braţele mişcări pline de eleganţă, sînt două arte liberale a căror îngemănare procură senzaţii agreabile... Dansul favorizează dezvoltarea corpului... muzica îmblînzeşte moravurile popoarelor sălbatice... anticii le cunoşteau farmecul.

— E rîndul tău, Peyran, îi zise partenerul.

Peyran, care de obicei juca de minune, şi poate chiar puţin prea bine, era în ziua aceea de o stîngăcie remarcabilă : privea fără încetare spre uşă şi se părea că e cu urechea la pîndă.

Cei care pariau pentru el își arătară de mai multe ori surpriza și nemulțumirea, căci nu numai pentru amuzament se juca la domnul Roussel.

Pînă atunci fostul comis nu putuse să audă decît vocea zbîrnîitoare a domnului Roussel, care debita ici și colo neroziile lui solemne ; dar, după cîteva minute, o mișcare destul de mare avu loc în salonul principal și numele doamnei contese Poulet (de la Sarthe) circulă din gură în gură.

În orice caz, oricare ar fi el, există FRUNTEA MESEI ; fruntea mesei la Roussel era doamna contesă Poulet (de la Sarthe). Ea sosea totdeauna după ceilalți.

Pe lîngă faptul că avea ceva mai mult aur la turban decît celelalte văduve nobile, aceasta aducea cu ea patru fete înalte, dresate să nu vorbească și să zîmbească disprețuitor.

Era văduva unui prefect al imperiului, și, deoarece venea la bunul nostru Roussel, nu mai este nevoie să spunem că domnul conte Poulet (de la Sarthe) nu lăsase multă avere.

Roussel lăsă baltă cursul de istorie pe care îl ținea cu atîta succes și se avîntă impetuos în întîmpinarea doamnei contese și a celor patru fete.

Le sărută la toate mîinile cu efuziune.

— Doamnă, zise el deja gîfîind puțin, domnișoarelor... vă mulțumesc că ați binevoit... și vă anunț că vă veți întîlni în saloanele mele cu un personaj demn de dumneavoastră ! .

Asta putea să nu fie politicos pentru restul adunării ; dar domnul Roussel nu făcea excepții.

Dădu vocii sale MAXIMUM de emfază și lansă cuvinte cu toată tăria :

— Peste cîteva minute, vechiul meu camarad și tovarăș de arme, generalul baron Reppen, vă va prezenta omagiile lui.

Peyran, care ciulise urechea de la primele cuvinte, tresări și scăpă cărțile din mînă.

— Va veni... gîndi el, sînt pierdut !

Doamna conteasă Poulet (de la Sarthe) şi cele patru fiice veneau la Roussel ca să troneze ; dar generalul baron Reppen era băiat ; cele patru domnişoare înalte zîmbiră, în timp ce contesa ea însăşi mai reduse din acea atitudine plină de importanţă.

— O, domnule Peyran ! strigă casierul Descharmilles care paria pentru el. Ce înseamnă asta ?

— Fiţi atent că am pus trei franci şi zece bani !... adăugă chimistul normand Balourmel.

Şi ceilalţi, mici ofiţeri, funcţionari, etc, strigară în cor :

— Dar ce aveţi, domnule Peyran ?

— Nimc, domnilor... nimic, răspunse Peyran, care îşi culese cărţile cu o mînă convulsivă.

Mintea lui era ocupată cu combinarea şanselor unei alte partide mult mai importante.

Îşi spunea :

— Edouard mai poate încă să vină primul. De cît timp e nevoie ca să dau lovitura ? Zece secunde !

— Domnilor, izbucni Descharmilles, constat că ăsta nu e joc... Peyran avea atuul !

— Adevărul e că avea atuul ! zise şi Balourmel.

Doamna Dubreuil şi Louise primeau în acel moment, cu salutări politicoase, pe cele cinci Poulet (de la Sarthe).

Îndeplinind această îndatorire, Louise era cel puţin la fel de distrată ca Peyran în mijlocul partidei lui. Se uita şi ea în fiecare clipă la uşă şi se întreba, ca şi fostul comis, de ce întîrzie atîta Edouard.

Peyran se îndreptă sub aversa de reproşuri care îl copleşeau : luase o mare hotărîre şi planul lui era făcut.

Se întreba ce riscă dacă începea imediat prima scenă a comediei, care se putea juca în absenţa lui Edouard.

Dacă generalul intra primul, totul era termint.: Peyran nu avea decît să se eschiveze, şi putem fi siguri că aşa ar fi făcut.

Dacă venea Edouard, dimpotrivă, era suficient un minut bine întrebuinţat, era suficient şi mai puţint de atît,

căci trăznetul, ca să lovească, nu are nevoie de mai mult de o secundă.

— Domnilor, zise el deodată cu un ton grav, sînt preocupat, este adevărat... foarte preocupat, trebuie s-o spun... Merit reproşurile dumneavoastră şi vă rog să mă scuzaţi.

— Vă vom scuza, dacă cîştigaţi, replică Descharmilles.

Peyran puse pe masă ce îi mai rămăsese din cărţi.

— Dacă vreţi să luaţi cărţile, domnule Descharmilles, zise el, mi-aţi face un mare serviciu. Căci trebuie să vă mărturisesc, domnilor, adăugă el vorbind celor din jur, că am venit cu gîndul de a îndeplini o mică datorie... Pîndesc sosirea CUIVA.

Acest stil de lăudăros era prea cunoscut pe atunci ca să nu fie înţeles ; numai că, deoarece domnul Peyran de la Réole avea o reputaţie de poltron perfect stabilită, fiecare făcu ochii mari.

— O ! O ! exclamă Descharmilles, ce muscă ne-a pişcat în seara asta ?

Şi domnul baron Polydor recită acel vers pe care Boileau l-a dedicat Rossinantei :

GALOPĂ, ZICE POVESTEA, O DATĂ-N VIAŢA EI.

— Cu toate astea, bombăni Balourmel, să pierd trei livre şi zece bănuţi !

— Şi cine este nefericitul pe care-l pîndiţi astfel, domnule Peyran ? întrebă un ofiţer.

— Nu am nici un motiv să-i ascund numele, răspunse fostul comis : este domnul Edouard.

Toţi cei din jurul mesei zîmbiră. Edouard era un om discret, şi nimeni din acel cerc nu se putea lăuda că îl cunoştea foarte bine ; dar faţa lui exprima cu totul altceva decît exprima faţa lui Peyran.

Avea în privire acel nu ştiu de care spune, precum deviza cavalerească : NU MĂ ATINGE !

— Şi ce aveţi cu domnul Edouard ? mai întrebă ofiţerul.

Descharmilles şi ceilalţi îşi ziseră în gînd :

— O să vedem o frumoasă retragere !

— Doamne Dumnezeule ! răspunse Peyran, folosind pentru prima dată în viaţa lui tonul rafinaţilor, n-am cu el cine ştie ce... O bagatelă, într-adevăr !... Vreau să-i spun că e un bădăran, un nătărău...

— Drace ! se auzi în jurul mesei.

În zilele noastre, într-un salon oricît de incurabil de burghez ni-l putem închipui, ar fi fost destul una dintre aceste vorbe ca să fie dat afară fanfaronul grosolan care ar fi pronunţat-o.

Dar să nu uităm că ne aflăm pe timpul Imperiului şi că toate acele vorbe frumoase făceau parte din limbajul uzual.

Mai ales în casa unui vechi militar, ca acest cumsecade Roussel, care tocmai auzise că cineva ridicase vocea şi traversa mulţimea gîfîind ca să vadă despre ce era vorba.

Un instinct secret îi spunea că era Peyran al lui care făcea dovada curajului. Şi într-adevăr, acesta se pornise.

— Un nătărău ! repetă el lovind cu pumnul în masă. O secătură !... un...

4

Bătrînul François, care îndeplinea funcţia de uşier, deschise cele două canaturi ale uşii principale şi anunţă :

— Domnul Edouard !

Un roz şi mai viu coloră obrajii Louisei, care lua parte la un cadril, pe cînd un murmur sur şi, prelungit se auzi în sala de joc.

Numai chimistul normand Balourmel se mai gîndea la partida în care mizase trei livre şi zece bănuţi.

Toate privirile erau fixate asupra lui Peyran, singurul rămas la masă, care simţi brusc o sudoare rece sub păr.

— Şi... un laş ! termină el cu o voce destul de fermă în mijlocul tăcerii generale.

O exclamaţie se stîrni în rîndurile celor de faţă.

— Domnilor, zise Peyran, care ţinea capul sus şi rămîne cu hotărîre pe aceeaşi poziţie, a dat înapoi în mod ruşinos în faţa provocării mele.

Încă nu-l credea nimeni. Unii se întrebau :

— De ce să fi dat înapoi în faţa domnului Peyran de la Réole, care are totdeauna bunătatea s-o ia el primul la sănătoasa ?

Totuşi acuzaţia era aşa de categorică şi acuzatul era atît de aproape, încît îndoiala începea să-şi facă loc.

În acel moment, Edouard apăru în pragul sălii de joc. Le salutase pe doamne şi făcea turul saloanelor aşteptînd sfîrşitul contradansului.

Intrarea lui fu primită cu o tăcere glacială.

— Domnilor, vă salut... zise el la două-trei din cunoştinţele lui. Şi le întinse mîna.

Nici o mînă nu răspunse la chemarea mîinii sale şi tăcerea continuă.

Edouard se uită pe rînd la toţi, cu o privire mirată. Nu-l zărise pe Peyran, care era tot pe scaun.

— Ce vrea să însemne ?... începu el.

— Domnule, răpunse un ofiţer, e mai bine să vi se vorbească sincer. Tocmai au fost pronunţate aici nişte vorbe.

Peyran simţea că se pierde.

— Oh !... frica !... frica !... murmură acesta în sinea lui. Nu pot !... şi dacă zăbovesc, o să vină generalul !

— Ei bine, nu-l văd pe Peyran... zicea Roussel, la intrarea în salon. Nu el face dovada curajului ?

Louise dansa zîmbitoare şi fericită. Ştia că Edouard era acolo.

— Ce vorbe, domnule ? îl întrebă Edouard pe ofiţer.

— Nu am nici un motiv personal să le repet, domnule, răspunse tînărul.

Peyran îşi strecurase mîna sub reverul vestei şi-şi răsucea carnea pieptului.

Tînărul ofiţer îl privi în faţă. Peyran nu făcu nici o mişcare la acest apel mut.

Toţi se aşteptau la asta, şi fiecare simţi stînjeneala care precedă deznodămîntele josnice.

— Cel care a pronunţat acele vorbe, zise tînărul ofiţer, trebuie să ceară scuze în genunchi sau să le repete.

Edouard era din ce în ce mai uimit ; privirea lui senină, calmă părea că caute în mulţime pe cel care îi era duşman.

Membrele lui Peyran se contractară. În el se dădu o luptă violentă, dar care nu dură decît o secundă. Se ridică şi se îndreptă încet spre Edouard, care făcu un gest de surpriză văzîndu-l.

— Eu am pronunţat acele cuvinte, zise el cu o voce care, cu toate eforturile lui, nu putu să fie sigură ; şi tot eu le voi repeta.

Şi, adresîndu-se direct lui Edouard, adăugă :

— Domnule, pentru că doar asta vă face să puneţi mîna pe sabie, vă spun în faţa tuturor : sînteţi un laş !

Edouard rămase nemişcat ; dar un val de paloare şi mai mată îi acoperi fruntea.

Un tremur nervos îi agită buzele o clipă ; ochii ficşi ardeau. Apoi se stinseră.

— Ziceam eu... strigă Roussel apropiindu-se : e Peyran care îşi dovedeşte curajul !

Şi adăugă pentru el :

— Şi ce bine-o face !... Mii de cartuşe ! eu am scăpat ieftin !

Se produse un mare tumult. Tulburarea începea să se strecoare în rîndul invitaţilor şi zvonul despre cele petrecute ajunse pînă în sala de bal.

Doamna Dubreuil nu putut să o reţină pe Louise care se repezi, disperată, prin mulţime.

Cînd ajunse în pragul sălii de joc, cei doi adversari erau tot faţă în faţă ; Edouard, palid şi nemişcat ; Peyran, tre-

murind şi triumfînd totodată. Domnul Roussel se uita la amîndoi cu miinile încrucişate la spate.

— Dumneata !... murmură în sfîrşit Edouard, stupefiat în fața infamiei acestei trădări.

Aceste vorbe îl liniştiră complet pe Peyran.

— Da, domnule, da, eu ! răspunse acesta cu o mare siguranță, eu vă spun că sînteţi un laş ! Vai, reluă el, lovind de acum înainte în linişte ca acei ticăloşi care mutilează cadavrele, omul acesta n-are sînge în vine ?... Stă aşa !

Peyran exprima în acel moment gîndul tuturor.

— Stă aşa !... îşi zicea şi Louise care privea înmărmurită.

— Mii de baionete ! exclamă Roussel, în loc să pună lucrurile la punct. Am văzut mulți poltroni la viața mea, dar...

— O ! ce trebuie mai mult ? întrebă Peyran, care se însuflețea din ce în ce.

Ridică mîna, iar artistul lăsă să-i cadă brațele în jos ca un om lovit de trăznet.

Cu siguranță că nimeni nu putea să ghicească ce se petrecea în sufletul lui, şi inspira tuturor mai mult dezgust decît milă.

— Ține !... ține !... zise de două ori Peyran, atingînd de tot atitea ori cu dosul mîini obrazul livid al tînărului artist.

Se auzi un strigăt sfîşietor, un strigăt de femeie.

Era Louise, pe care Doamna Dubreuil o prindea în brațele ei.

— Iată două palme straşnice ! zise fostul furnizor cu admirație.

Restului asistenței îi îngheţase sîngele în vine.

Obrajii lui Edouard se colorară : deveniră purpurii.

Se repezi la Peyran, care încercă să fugă.

Îl prinse de amîndouă brațele. Fața lui avea o expresie atît de îngrozitoare încît Peyran se văzu pierdut şi scoase un strigăt de disperare.

Nimeni dintre cei de față nu mişcă să-i vină în ajutor.

Preț de o clipă nu se mai auzi decît respirația precipitată a bărbaților și murmurul îngrozit al femeilor.

Dar deodată Edouard dădu drumul brațelor lui Peyran, care se clătină și căzu pe un scaun.

Edouard privi atunci în jurul lui ; paloarea îi revenise ; fu văzut cum își duce mîna la inimă, în vreme ce două lacrimi îi brăzdau domol obrajii.

— Tată !... șopti el, dacă m-ai văzut, m-ai iertat !

Își acoperi fața cu mîinile și căzu pe spate ca un mort.

ROUSSEL PLEACĂ LA RĂZBOI

1

În momentul în care angoasa prea violentă a căpitanului Simon suspendase în el cursul vieții, acesta invocase amintirea tatălui său adoptiv.

Căzînd fulgerat pe pardoseala salonului, spusese :

— Dacă tata m-a văzut, m-a iertat !

Era dorința supremă a sărmanului martir, și această dorință trebuie să fie îndeplinită.

Chiar în clipa cînd cădea pe spate, capul generalului baron Reppen se arătă calm și rece deasupra tuturor acelor fețe emoționate.

Generalul întrebă ce se întîmplase ; i se răspunse :

— Un bărbat a primit adineauri o pereche de palme.

Privirea generalului nu putea să pătrundă prin mulțime și să-l recunoască pe nenorocitul care zăcea jos, dar ceva îl împingea înainte și se îndreptă către masa de joc.

Ne ducem cu gîndul mai repede la rău decît la bine : nu trebuie să-i facem pe oameni altfel decît sînt. Gontault avea inima cea mai vitează din lume, dar era un soldat.

Altădată îi vorbise îndelung fiului său adoptiv împotriva duelului. Să ne amintim că terminase spunînd : „Dacă vei fi insultat vreodată, vino la mine, îți voi servi ca martor".

La început, cînd l-au văzut pe tînărul artist căzînd, sentimentul tuturor a fost unul de compasiune : fiecăruia i se păruse vag că la mijloc e un mister.

Dar casierul Descharmilles, care era poltron ca un iepure, exclamă primul :

— E dezgustător !

Şi, dintre cei de faţă, toţi cei care nu se simţeau foarte bravi, repetară după el :

— E dezgustător !

Astfel încît curajoşii, bărbaţii adevăraţi, cei care într-adevăr nu cunoşteau teama, se întrebară dacă mila lor nu era cumva o crimă.

Nu mai e nevoie să opunem epocii noastre vremea Imperiului.

E sigur că un bărbat care s-ar comporta în zilele noastre, în public, precum căpitanul Simon, ar fi judecat tot atît de sever.

Numai că nu l-am sărbătorit pe autorul palmelor, pentru că am cîştigat cel puţin acest lucru : condamnăm aproape toţi insulta brutală şi grosolană.

Iar pentru ultragiatul care nu se răzbună, unii proşti încearcă aceeaşi reprobare. Nu pot presupune că un om poate avea un motiv ca să păstreze afrontul pe obraz.

Cît priveşte sentimentul creştinesc profund şi sincer care are puterea să stingă mînia celor mai violenţi, cei din lumea burgheză, ca şi cei din lumea mare, nu prea cred în el.

Avem în privinţa datoriei de onoare nişte principii foarte ferme ; dar slăbiciunea omenească este atît de mare !

Îmi amintesc de un doctor savant din secolul al XVII-lea, care susţinea o teză radicală împotriva folosirii tutunului, şi care îşi puncta fiecare paragraf cu o priză bunicică.

Trebuie să fii tare călit — iată ce avem dreptul să spunem — ca să scapi de aceste tiranii morale, şi ştim prea bine cu toţii cum era împroşcată cu noroi văduva indiană care nu voia să se lase arsă de vie împreună cu cadavrul unui soţ detestat.

Pe măsură ce generalul baron Reppen traversa valurile agitate ale mulţimii care umpleau acum sala de joc, nu auzea decît condamnări la adresa laşilor, condamnări pe care conştiinţa lui le aproba cu sinceritate.

Dacă nu lua şi el parte la aceste proteste vulgare, nu o făcea pentru că, aşa cum am mai spus, ceea ce bravul simte în mod energic şi păstrează pentru el însuşi, netrebnicul fanfaron strigă în gura mea.

— Vino să vezi, vino să vezi !... zise de departe Roussel, care își zărise în sfîrșit TOVARĂȘUL DE ARME, un caz fulgerător de palme !

— Dar unde este acel drag Peyran ?... adăugă el privind în jurul lui. Modestia îl îndeamnă să se ascundă... Mii de baionete ! ce dovadă de curaj e mai dat și băiatul ăsta!

Peyran era lîngă o fereastră deschisă și inhala aerul de afară cu înghițituri mari.

Îi era rău și nu simțea nici o bucurie.

Începea să se audă zgomotul trăsurilor care treceau pe stradă. Cîteva doamne se eschivaseră ; printre ele se număra contesa Poulte (de la Sarthe) cu cele patru fete mari.

Aflînd acest fapt, Roussel zise :

— Văduva unui vechi militar nu s-ar sclifosi atîta pentru o datorie de onoare !

Cînd generalul trecu prin tot cercul și ajunse în fața lui Edouard, pe care îl ridicau vreo trei invitați miloși, Louise și doamna Dubreuil, sosite din altă parte, se și agitau amîndouă în jurul lui.

Louise îi puse sticluța cu săruri la nas, în timp ce doamna Dubreuil îi aruncă apă proaspătă pe față.

Generalul se oprise și stătea nemișcat, cu brațele încrucișate pe piept.

Deodată deveni la fel de palid ca Edouard.

— Unde este cel care a dat palma ? întrebă el cu o voce pe care încerca să o facă calmă, dar care tremura fără voia lui.

— Iată-l ! exclamă Roussel, găsindu-l în sfîrșit pe Peyran.

Și adăugă cu o mîndrie legitimă :

— Eu l-am format ; este fostul meu comis !

Generalul aruncă spre Peyran o privire lungă, apoi ochii lui coborîră.

— Haideți, domnilor, zicea Roussel„ haideți doamnelor !... asta să nu ne împiedice să ne distrăm... Voi da dispoziție ca acest individ să fie pus într-o birjă ca un pachet de boarfe murdare... și vă promit că nu veți mai auzi de el !

Louise avea ochii plini de lacrimi ; doamna Dubreuil se făcuse roșie de indignare.

Generalul îl recunoscuse pe Simon de la prima vedere.
Se apropie de doamna Dubreuil.

— Acesta este cel căruia îi spuneți Edouard ? întrebă el.

Văduva îi răspunse afirmativ.

— De el este îndrăgostită Louise ?

— Da, zise doamna Dubreuil.

— Louise trebuie să-l uite, spuse generalul cu un ton rece și imperios. Fiica Hortensei nu trebuie să se căsătorească cu un bărbat dezonorat.

Apoi întoarse spatele și se pierdu în mulțime.

Aproape imediat după aceea, Edouárd deschise ochii și aruncă în jurul lui o privire plină de uimire. Nimeni nu mai zicea nimic.

Sufletele bune care îl ridicaseră îl ajutară să traverseze sala și îl conduseră pînă la o trăsură, unde îl aruncară ca pe un pachet, după dorința domnului Roussel.

Apoi se scuturară și se șterseră ca niște oameni care, din milă creștinească, s-au murdărit ajutînd un bețiv să iasă din șanț. Și au mai fost și rău primiți de puritani de soiul lui Descharmilles.

Descharmilles nu înțelegea, o spunea să se audă, cum se putea cineva coborî întratît încît să se murdărească în contactul cu un pălmuit ! Nu, nu înțelegea !

Istoria relatează că acest financiar, într-o împrejurare penibilă, primise cîteva zeci de lovituri de picior în partea din dos. Dar, pe toți dracii, alea nu erau palme !

Toate eforturile lui Roussel pentru prelungirea seratei întrerupte au fost neputincioase ; partea feminină era cam absentă.

În ceea ce-i privește pe bărbați, aceștia o văzuseră prea bine pe doamna Dubreuil luîndu-și în brațe nepoata pe jumătate leșinată : asta stîrnea scandal. Nimeni nu se jena să comenteze.

— E deplorabil ! spunea baronul Polydor, deplorabil, într-adevăr !

— Adică, bombănea austerul Descharmilles, e pur și simplu rușinos !

Chimistul normand Balourmel, lipsit totalmente de elocvență, se limita să mormăie :

— Ei, poftim ! ei, poftim !

Temîndu-se ca discursul lui să nu fie prea monoton, adăuga cu căldură :

— Ah ! ei drace !

Glasul bravilor repeta :

— Ruşinos ! ruşinos !

— Înţeleg, zicea sentenţios doamna Isoline de Sébastien, care rămăsese cu bărbaţii, înţeleg ca în înflăcărarea acelei pasiuni care îmbată inima şi orbeşte gîndirea, să-ţi „rătăceşti" alegerea asupra unui contrabandist din Pirinei, asupra unui bandit din Calabria, a unui tîlhar de pe Rin, a unui pirat... căci simţi o oarecare plăcere să te ascunzi în negrele caverne din Apenini, sau să te simţi legănată pe valuri într-o tartană... dar un laş !... ptiu !

Inima plină de romanţe a tinerei Aurore, incitată de această enumerare, reproşa mamei ei că îi uitase pe gondolierii din Veneţia, pe braconierii din Tirol şi pe tandrii albanezi.

În fond, Louise, ca şi Edouard, era judecată „la meserie". Mulţimea dispăruse puţin cîte puţin din saloanele furnizorului şi se strînsese iar, în grupuri, în piaţa Regală.

Încă nu era decît ora zece seara. Fiecare avea la activ cîteva pahare de punch bun servite la Roussel şi simţea nevoia să-şi sfîrşească seara în altă parte decît în pat.

Ultimul care părăsi sala de joc fu chimistul Balourmel.

Acest normand rămăsese la urmă spre a duce la bun sfîrşit un plan al lui.

În tot timpul acestei drame respingătoare şi triste pe care am istorisit-o, Balourmel se gîndise în mod serios la miza de trei livre şi zece bănuţi.

Faimosul lui EI, POFTIM ! EI POFTIM ! şi chiar EI, DRACE ! se refereau mult mai mult la acea sumă de trei livre şi zece bănuţi decît la evenimentele serii.

Cînd se văzu singur, se apropie cu paşi uşori de masă şi alese dintre monedele de aur trei de un franc şi una de cincizeci de centime.

Apoi le puse cu plăcere în buzunarul vestei.

Şi lăsă restul.

Afirmăm acest fapt cu jurămînt, fericiţi să prezentăm cititorului un inventator de albastru atît de cinstit.

Roussel îl găsi pe generalul baron Reppen așezat pe o canapea în sala de bal pustie.

— Ei ! strigă el, năzdrăvanul ăsta de Peyran a pus toată lumea în derută !

Generalul îl privi ca un om care se trezește dintr-un somn adînc.

— Peyran ! gîndi el cu voce tare, deci n-am visat ! Și Louise ? întrebă el.

— Louise ? repetă Roussel. N-am fost prea mulțumit de Louise ! Toate fandoselile alea...

— Cînd doamna Dubreuil a dus-o de aici, îl întrerupse Gontault, părea foarte suferindă. Spune-mi, te rog, cum se simte ?

— Prostii !... prostii !... făcu Roussel, sclifoseli !... comedie !... strîmbături !... Eu îți vorbesc de Peyran... Dumneata care ești de meserie, cum găsești că s-a comportat ?

Apoi adăugă brusc :

— Louise era foarte palidă !... murmură generalul.

Apo adăugă brusc :

— Unde locuiește omul acela ?

— Cine ?... Peyran ?

— Nu... celălalt !

— A !... găină poluată ?... Mă întrebi asta fiindcă știi că am o memorie din cale-afară de locală... Locuiește pe strada Boucherat nr. 3.

— Mulțumesc, zise Gontault care se retrase.

Peyran se găsea în mijlocul unui spațiu verde din piața Regală.

Se credea la sfîrșitul suferințelor și își juca cu naivitate rolul de erou.

— Domnilor, zise el, se găsește punch și în altă parte, nu numai la prietenul nostru Roussel... La capătul celălalt al pieței este o cafenea ; ce-ar fi dacă ne-am așeza acolo la o masă ?

Toți oamenii cu minte și onorabili din saloanele pestrițe ale fostului furnizor se retrăseseră deja ; propunerea lui Peyran făcu să fugă o altă serie de inși aproape tolerabili.

Nu mai rămăsese pe loc ca să accepte decît vreo duzină de funcționari însetați, cîțiva mici ofițeri zăpăciți și teribilul Descharmilles.

Doamnei Isoline de Sébastien îi plăcea punch-ul aproape la fel de mult pe cît îi plăceau contrabandiștii și tîlharii ; dar o dusese la culcare pe fiica sa Aurore în Parnasul ei împodobit din strada Culture-Sainte-Catherine. Balourmel, chimistul, plecase acasă la normanda lui, cea căreia îi încredințase propria fericire.

Mărturisea prietenilor că nu-și scotea niciodată nevasta în SOCIETATE, pentru că avea maniere urîte.

Peyran și tovarășii lui se instalară la cafeneaua pieții Regale și cerură să se aducă un punch monstru..

De multă vreme acel local, frecventat de rentieri pașnici, nu mai răsunase de asemenea accente.

Trebuia sărbătorită prima faptă vitejească a acestui nou erou care intrase într-un mod atît de strălucit în rîndurile cavalerilor.

— Mai bine mai tîrziu decît niciodată !

Astfel vorbi Descharmilles cu un mic rest de ironie.

Ceilalți declarară că Peyran își făcuse datoria, și vechea lui reputație de poltron fu spălată o dată pentru totdeauna în romul aprins.

3

În vremea aceasta, furnizorul rătăcea singur, cu o apăsare pe suflet, prin saloanele părăsite.

Ultimul muzicant din orchestră plecase ; servitorii, adunați în oficiu, făceau zaiafet cu resturile abandonate ale bufetului ; generalul își închisese ușa ; doamna Dubreuil și Louise erau în apartamentele lor. Nefericitul Roussel nu avea nici măcar cui să vorbească.

Și totuși avea mare nevoie să-și descarce sufletul emoționat și prea plin.

Această serată întreruptă brusc nu-i epuizase energia și îl lăsase ambalat ; era ca acei doctori cu o mare poftă de mîncare care sînt chemați la căpătîiul bolnavilor chiar cînd se găsesc la mijlocul mesei.

Tot lungul drumului acești doctori mestecă în gol, blestemînd inoportuna agonie ; Roussel se gîndea că Peyran ar fi putut prea bine să aștepte miezul nopții ca să dea perechea de palme.

Dar nu asta îl înfierbînta ; nu asta făcea să-i tresalte inima în pieptul rotofei.

Dacă i se aprinsese capul, dacă ochii lui mari străluceau ca niște lampioane în timp ce, cu mîinile la spate, își măsura locuința în lung și-n lat cu pași precipitați, asta se datora faptului că emulația făcea să-i clocotească sîngele și-i umplea creierul de vise nobile.

Trecea dintr-o sală în alta, se oprea în fața oglinzilor interpelîndu-și imaginea așa cum obișnuia ; mergea asudat și gîfîind.

Din minut în minut, mersul îi devenea mai sigur și poza mai mîndră.

Începu să rîdă făcînd un semn familiar cu capul oglinzii din sala de joc.

— Da, bravul meu prieten, zise el, așa s-au petrecut lucrurile... Am fost de față, eu care-ți vorbesc... Nu e mare șmecherie !

Mîna dreaptă părăsi spatele și biciui aerul de două ori, de parcă ar fi dat cuiva o pereche de palme zdravene.

— Și trosc ! și pleosc ! făcu el scrîșnind din dinți de plăcere. Asta ca să-l învețe minte !

Își sprijini coatele pe marginea șemineului.

— Toate astea sînt bune și frumoase, murmură el în vreme ce o expresie de îngrijorare i se așternea pe față. Încep să fiu un om în vîrstă... Sînt ani de cînd caut un nătărău să-i tai urechile, și nu pot să găsesc... Am așteptat destul... A trebuit ca Peyran ăsta să aibă noroc !... Să întîlnească un băiat tînăr, bine făcut, lat în spate, care se lasă pălmuit ca un copil de țîță !... Acum, că știu asta, m-aș putea adresa acestui băiat... dar nu mai ține !

Se ridică și adăugă sentențios :

— Unul singur nu poate servi la doi !

Își reluă plimbarea cu o agitație crescîndă ; ochii se învîrteau în orbite și pumnii strînși loveau aerul în cadență.

— Trebuie! zicea el; mii de cartușe! trebuie! Sînt gur că dacă cauți găsești.

Se opri în mijlocul salonului, în acea atitudine gînditoare în care pictorii istorici îl zugrăvesc pe Cristofor Columb meditînd la Lumea Nouă: cu ochii în jos, gura încrețită, degetul la frunte.

Toate ușile erau deschise; auzi un zgomot pe scară, apoi îl văzu pe François trecînd pe palier. Fidelul său servitor urca la mansarda lui, cu sfeșnicul în mînă.

— Poate că François cunoaște vreunul! exclamă furnizorul, care sări pe loc, precum Arhimede în baie. François!

Bătrînul valet coborî cele cîteva trepte pe care le urcase și veni la chemarea stăpînului său.

— Închide ușa, îi zise Roussel, și apropie-te.

De la cumpărarea celor două săbii și a celor patru pistoale, François avea o oarecare neîncredere față de furnizor. Venise la chemarea lui, mirosind o nouă toană.

— François, pronunță Roussel cu solemnitate, singurătatea și tăcerea ne înconjoară... noaptea domnește în ceruri și luna ea însăși s-a ascuns după o perdea de nori... François, ghicești că ceva ciudat se va petrece aici?

François asculta cu amîndouă urechile și nu scotea o vorbuliță.

— Ești discret pînă la ultima ta picătură de sînge? întrebă Roussel. Ți-ai da de o mie de ori viața ca s-o salvezi pe a mea?

— Drace!... domnule... se bîlbîi François.

— Ești tu oare discret, continuă furnizorul, precum zidurile umede ale unui mormînt?

— Cît despre asta, începu François...

— Tăcere!... îl întrerupse Roussel, nici un cuvînt mai mult... te-am înțeles.

Era mai mult decît ar fi putut să spună. Se uita la sfeșnic și la lumînare cu un aer liniștit.

— Adu-mi un jilț, François, reluă furnizorul: căci marile emoții vlăguiesc corpul, ca plimbarea prelungită prea mult sau munca manuală împinsă la exces.

François îi aduse un fotoliu. Roussel se lăsă să cadă cu greutate în el.

O clipă păru că se reculege, apoi reluă cu o voce dogită :

François, cunoşti vreun bărbat foarte sărac ?

— Ah ! Dumnezeule mare ! domnule, nu se duce lipsă de aşa ceva ! răspunse valetul.

— Vorbesc despre un om ajuns la ultima mizerie... unul dintre acei flăcăi care se gîndesc să se inece !

François îşi scutură bătrînul cap chel şi ridică ochii spre cer :

— Vă spun că nu se duce lipsă de aşa ceva, domnule... repetă el.

— Pentru treaba asta, continuă Roussel, care nu dădea nici o atenţie răspunsurilor tînguitoare ale lui François şi privea fix în gol, aş prefera un tată de familie... care să aibă o nevastă bolnavă... şi mulţi copii mici...

Lacrimile se îngrămădiră în ochii lui François. Onestul Roussel nu băgă de seamă căci, pe măsură ce detalia sfîşietoarea disperare a tatălui de familie imaginar, ochii lui deveneau veseli şi un mic zîmbet îi mijea pe buzele groase.

— Ah ! domnule, începu François, a cărui voce tremura.

— Cunoşti un flăcău ca ăsta ?... îl întrerupse Roussel.

— Domnule, domnule ! izbucni François în loc să-i răspundă. Ce-aţi vrea să faceţi pentru el ?

Furnizorul nu răspunse imediat.

— Trage şi celălalt fotoliu, François, zise el ; îţi dau voie să-ţi stingi lumînarea şi să stai jos... Servitorii model au dreptul la atenţii din partea stăpînilor lor : acestea sînt opiniile mele în această privinţă.

— Gîndeşte-te bine, adăugă el, după ce François se aşeză, gîndeşte-te bine că un flăcău ca cel pe care ţi l-am descris nu trebuie să ţină prea mult la viaţă...

François făcu ochii mari.

— Am auzit că în Anglia, continuă Roussel, există companii înfiinţate ca să asigure, în schimbul unei prime, o anumită sumă văduvei şi copiilor subscriptorului... Am mai auzit că aceste companii au fost obligate să adauge o nouă clauză statutelor lor, pentru că un mare număr

de oameni nenorociți își zburau creierii ca să asigure o mică moștenire copiilor și văduvei lor.

— Oare, bîigui François, oare domnul ar vrea să înființeze o astfel de companie ?

Roussel clipi cu un aer mulțumit.

— Ceva în genul ăsta, François, răspunse el. Reputația pe care o am cere să ucid pe cineva.

François sări în capătul celălalt al camerei.

Roussel era atît de prins de subiectul lui, atît de departe de gîndul că visul său era extravagant și vinovat, în sfîrșit combinase lucrurile cu atîta seriozitate, încît găsi foarte necuviincioasă comportarea valetului său.

— Ei, bine ! ei, bine !... zise el încruntîndu-se.

— N-am auzit bine, domnule, bîigui François, tremurînd tot. Sînt foarte sigur că n-am auzit bine... Mi s-a părut că spuneți că ați vrea să-l ucideți pe acel sărman tată de familie care are o nevastă bolnavă și mulți copii mici.

Roussel săltă din umeri.

— Un om fără educație, ca tine, explică el, nu poate să vadă dintr-o dată diversele fațete ale problemei... Te-am pus în situația să reflectezi François, să reflectezi la mulțumirea pe care ar încerca-o flăcăul meu, dacă are o natură bună, asigurînd astfel soarta nefericitei sale familii.

François stătea cu brațele atîrnînde, la capătul camerei. Dacă nu ar fi fost vorba de Roussel, ar fi putut să-și spună : vrea să glumească. Dar fostul militar nu făcea glume proaste. François vedea bine că vorbește serios.

Și simțea în el un val de indignare.

— La ce v-ar servi sîngele acestui biet om, domnule ? strigă el.

— Ca să-mi dovedesc curajul ! răspunse Roussel cu mîndrie. Să arăt tuturor celor din jurul meu cum îi tratez pe tinerii zăpăciți și pe civili !

Roussel se ridică și înaintă spre François, care întrezărea cu stupefacție profunzimile acestei nebunii grotești.

— Acest om despre care îți vorbesc, îi zise el cu un ton hotărît, știi unde să-l găsești, o să-mi faci rost de el și n-o să rămîi în pagubă.

François nu mai răspundea ; părea pierdut în gînduri.

— Trebuie să existe o oarecare înțelegere între noi, continuă Roussel, dominat cu totul de ideea lui, ca să nu mă facă de rușine cu ocazia altercației ce trebuie să preceadă afacerea. Trebuie să aibă o ținută acceptabilă; în rest, îi voi împrumuta un pantalon vechi și haina albastră pe care o purtam anul trecut... Voi schimba nasturii, și martorii mei, preocupați de teribila primejdie la care mă voi expune, nu vor recunoaște aceste obiecte de îmbrăcăminte.

— Mi-ați promis mie haina albastră... murmură François.

— O să-ți dau altceva... Dar lucrul cel mai important, prietene, este ca flăcăul nostru să fie cinstit și să se lase omorît fără să încerce să-mi facă vreun rău.

În sfîrșit, François înțelesese.

O clipă, mușchii feții lui de om cinstit și simplu se destinseră de parcă ar fi izbucnit în rîs, dar își reținu această veselie intempestivă și zise cu gravitate:

— Domnule Roussel, n-aș face asta pentru nimeni, dar cred că vă voi găsi omul.

Furnizorul îl apucă de amîndouă mîinile cu efuziune.

— Nu ești decît un servitor, François, dar ai mai multă onestitate și delicatețe decît mulți burghezi !... Dacă îmi găsești flăcăul îți voi da cinci izmene și o vestă de flanelă... îți voi da cizmele alea de husar pe care am pus să le facă anul trecut și care ar putea să mă compromită... În sfîrșit, o să mă uit prin garderobă și prin sertare, și tot ce nu-mi trebuie, François, o să-ți dau ție !

Vorbea astfel cu o emoție adevărată, dar François, și mai emoționat decît el, căzu la picioarele lui și îi sărută amîndouă mîinile.

— Domnule, zise el cu un accent plin de emoție, vă sînt foarte recunoscător pentru bunătatea dumneavoastră... dar cer tremurînd o favoare și mai mare...

— Ce vrei ? zise Roussel, care simțea cum i se răcește emoția.

— Domnule, continuă François plîngînd de-a binelea, vă cer viața acestui tată de familie !

Roussel se îndreptă de spate și încruntă sprîncenele.

— Nu mă refuzați înainte de a mă fi ascultat, imploră François. Nu spun că nu vă faceți dovada curajului, domnule Roussel : știu bine că este un lucru important și chiar necesar... dar cu un braț rupt și un ochi scos...

— Jumătăți de măsură ! exclamă Roussel cu dispreț.

— Vă rog să băgați de seamă, domnule Roussel, insistă François care conta mult pe acest argument, că tatăl de familie odată mort, va fi îngropat și asta va fi totul.

Dar Roussel aprofundase situația.

— Haida-de ! izbucni el. Nu te gîndești la văduvă și la copiii mici. Ziarele vor spune ! „Nefericitul care a sucombat sub loviturile domnului Roussel, temutul duelist din piața Vosgilor, lasă o familie profund întristată", etc., etc... Se va deschide o subscripție în diferite cartiere, și, după un „timp moral", voi pune să se insereze în ZIARUL IMPERIULUI o notă concepută astfel : „Domnul Roussel, temutul duelist din piața Vosgilor, la fel de generos pe cît de viteaz, s-a îngrijit de soarta văduvei și a copiiilor nenorociți", etc., etc.

— În fond, zise François, totul va dura 15 zile, pe cînd, dacă vă veți limita să-l schilodiți așa cum trebuie pe tatăl de familie, toți îi vor vedea brațul amputat sau plasturele pe care-l va avea pe ochi pînă la sfîrșitul vieții... și de cîte ori va trece, se va spune : „Îl vedeți pe acest biet nenorocit ? Ei bine, domnul Roussel, temutul duelist din piața Vosgilor, l-a aranjat așa ?

Furnizorului îi veni apă-n gură.

Făcu două-trei tururi prin cameră cu un aer gînditor, și în acest timp François se ridică ca să nu-și obosească inutil încheieturile.

Dar cînd stăpînul lui se întoarse, se așeză iar în genunchi.

Nu sfîrșise ce avea de spus.

— O ! zise Roussel, ideea ta are ceva bun... dar văd că îți cam pasă de acest tată de familie, François !

— Ah ! domnule... răspunse servitorul împreunîndu-și mîinile, dacă ați ști ! dacă ați ști !

— Ei bine, ce este ?

— Domnule, aveam vreo trei sute de scuzi economii... îi depusesem la bancherul acela care era perla oamenilor cinstiți, și care a plecat săptămîna trecută în America cu

casa de bani... Nu mi-a mai rămas nimic, domnule ; nevasta mea e bolnavă şi am cinci copii mici !...

Roussel se dădu înapoi şi-şi umflă obrajii, aşa cum făcea în marile împrejurări îşi strînsese chiar puţin centura.

— O ! o !... făcu el.

— Aveţi milă de mine, domnule !... zise François, care se tîra spre el în genunchi, şi alegeţi-mă pe mine !

Roussel ezita.

— Păi, murmură el, ai putea fi recunoscut !

— Domnule, răspunse François gemnîd, o să-mi schimb faţa.

— Pe de altă parte, îşi spunea furnizorul, care cîntărea în sinea lui argumentele pro şi contra, sînt sigur că François e incapabil să-mi facă vreo figură... şi-l voi avea la dispoziţie mai ieftin decît pe un altul. Ei bine, reluă el cu voce tare, cu demnitatea naturală a omului care va face o faptă bună, ridică-te, fidelul meu servitor... Situaţia ta m-a mişcat şi vreau să te ajut... Dacă pot să găsesc printre prietenii mei două persoane care nu te-au remarcat la mine...

— Fac atît de puţin zgomot ! îl întrerupse François. O să găsiţi doisprezece !

— Îţi voi număra 25 de ludovici şi o să-mi dovedeşti curajul cu tine.

Ferocitatea naivă a acestei ultime părţi a frazei, care conţinea în concluzia ei un braţ amputat şi un ochi pierdut, nu-l sperie deloc pe François.

— Mulţumesc, stăpîne, mulţumesc ! izbucni François.

— Acum, zise Roussel, voi aranja puţin lucrurile. Văd problema GROSSO MODO... Vii mîine în piaţa Regală, cînd începe să cînte muzica, cu haina mea albastră pe tine, cu pantalonii mei cei vechi şi nişte mustăţi cît braţul de lungi ; îmi dai cu cotul, eu te pălmuiesc... dar ştii, aşa cum n-a mai fost nimeni pălmuit ! se întrerupse el rîzînd convulsiv. Tu protestezi şi eu te calc în picioare, în aplauzele numeroşilor martori acolo de faţă... Te ridici şi ne schimbăm cărţile de vizită cu o curtoazie puţin ţeapănă, care este pecetea adevăratei vitejii nebuneşti. Nu ? aşa cum am eu ! Mă anunţi că martorii tăi vor veni

la mine a doua zi la prima oră ; iar eu îţi răspund cu mina în şold : „Domnule, sînt la ordinele dumneavoastră !...". Pleci, iar eu alerg la generalul baron Reppen, care nu-mi va refuza onoarea de a-mi fi martor.

Acest tablou strălucit îl scosese din fire pe Roussel ; îşi frecă miinile cu o voioşie triumfătoare.

— Haide, băiete, îi zise el lui François bătîndu-l pe umăr, mergi de te culcă. Eu mă duc să mai pun la punct treburile, să şlefuiesc opera, să găsesc detalii drăguţe... A ! mii de baionete ! ce treabă o să mai facem miine !

François îşi reaprinse luminarea şi urcă scara la mansarda lui.

Roussel, ameţit de bucurie, petrecu un bun sfert de ceas cu repetiţia atitudinilor potrivite pentru scena de a doua zi.

Fu mulţumit de el şi îşi mărturisi că cele mai mici gesturi ale lui trădau obişnuinţa pe care o avea cu acest soi de treburi.

Apoi, ca să se odihnească puţin, se duse să se sprijine cu coastele pe balconul unei ferestre şi respiră aerul curat din piaţa Regală.

Piaţa Regală era departe de a fi liniştită ca de obicei : un concert de voci gălăgioase veneau dinspre partea opusă şi ajungea pînă la Roussel printre arbori.

Se auzeau strigăte, rîsete, un adevărat vacarm. Pînă la urmă auzi şi Roussel.

Îşi luă bastonul şi pălăria şi ieşi să vadă ce se petrece.

În dispoziţia în care găsea avea nevoie să-şi vadă un pic semenii ca să-şi descarce prea plinul bucuriei.

Cînd ajunse la cafenea, o duzină de voci bete vorbeau toate deodată şi spuneau :

— Ştiţi că n-a fost destul de pedepsit marţafoiul ăla !

— Nici pe jumătate... ar fi trebuit să se dea un exemplu !...

— Un exemplu de care să-şi aducă multă vreme aminte laşii ca el !

— Dacă am şti măcar unde stă, strigă Descharmilles, care sigur avea pe dracul în el, ne-am duce să-i tragem un tămbălău.

Propunerea fu întîmpinată cu entuziasm. Ofițerașii erau beți ca niște polonezi, iar funcționarii credeau, bineînțeles, că au de-a face cu un poltron : expediția promitea numai plăceri.

Dar cel care se arătă cel mai încîntat de ideè fu, fără tăgadă, bunul furnizor Roussel, care căzu ca o bombă în mijlocul cafenelei aplaudînd să-și rupă mîinile. Era scris ca domnul Roussel să dea de două ori în seara aceea adresa artistului care îi făcuse portretul în costum de locotenent-colonel.

— Bravo ! strigă el, bravissimo ! copiii mei ! Mii de spăngi ! iată o escapadă strașnică ! Am făcut și eu o mică expediție în seara asta și mă simt nebunatic ca pe vremea primei mele garnizoane !

— Știți cumva adresa, domnule Roussel ? se strigă din toate părțile.

— Strada Boucherat nr. 3... răspunse furnizorul. Dacă vreți să veniți pînă la mine, vă voi procura căldări, tingiri, fărașe, vătraie și chitare.

Toată lumea se ridică rîzînd.

— De acord pentru chitară și tingiri ! strigară toți în cor.

Dar, înainte de a părăsi cafeneaua, domnul Roussel simți nevoia să joace una dintre acele scene drăguțe în care excela cu adevărat.

Luă un pahar de punch și se apropie de fostul lui angajat, singurul care părea a nu se învoi deloc din toată inima cu ideea „serenadei".

— Domnule Peyran de la Réole, îi zise el cu faimosul gest de grumăjer, acum ați făcut dovada curajului, sînteți demn să ciocniți cu un vechi militar.

Apoi, apropiindu-se brusc de el, adăugă :

— Cred că îmi vei fi recunoscător că te-am ales să fii unul dintre martorii mei într-un duel pe viață și pe moarte pe care trebuie să-l susțin poimîine dimineață.

— Cu cine ? întrebă Peyran.

— Ssst ! făcu Roussel ducînd un deget la buze. Cu un necunoscut bogat şi puternic al cărui nume trebuie să rămînă un mister !

— Strada Boucherat nr. 3 ! strigară tinerii zăpăciţi repezindu-se tumultuos afară din cafenea. Strada Boucherat nr. 3 ! Urechile poltronului trebuie să sîngereze, ca să-şi amintească dc noi toată viaţa.

PERDEAUA NEAGRĂ

I

La numărul trei de pe strada Boucherat se afla un hotel mobilat cu o înfăţişare destul de modestă. Micul apartament ocupat de căpitanul Simon, sub noul nume de Edouard, se găsea la primul etaj.

O lampă de lucru era aprinsă în dormitor, unde mobilele erau de o extremă simplitate.

Cuvertura de pe pat nu era deranjată ; sertarul deschis lăsa la vedere cîteva hîrtii în dezordine.

În fund, şi era singura particularitate de remarcat pe care o prezenta camera, se vedea o bucată mare de stofă neagră care cădea de la tavan pînă la podea.

Lumina palidă a lămpii era absorbită de cutele lungi şi rigide ale acestei draperii, care conferea camerei un aspect de doliu.

Lîngă acea draperie misterioasă, pe care nimeni nu o ridica vreodată, atîrna un crucifix de abanos.

Intrînd în această cameră încercai un sentiment penibil, un FRIG, cum se spune în limba vulgară.

Se simţea că acolo trăieşte un suflet rănit.

Către orele zece şi un sfert, pe strada Boucherat se auzi zgomotul unei trăsuri, uşa hotelului se deschise şi o mişcare neobişnuită avu loc în vestibul.

O clipă mai tîrziu, căpitanul Simon, susţinut de un servitor care abia îi putea ghida mersul clătinat, intră în apartamentul lui.

Se lăsă să cadă pe un scaun şi vru să-l concedieze pe băiat cu un gest.

Dar bietul artist era adorat în hotel, pentru că nu mai văzuseră niciodată un bărbat atît de blînd, atît de bun şi nici atît de generos.

— Nu vreau să vă părăsesc aşa, domnule Edouard, zise hotărît băiatul. Nu ştiu ce vi s-a întîmplat, dar sînteţi total schimbat, şi mă duc să anunţ să se trimtiă după un doctor.

Capul lui Edouard se răsturnă pe speteaza scaunului.

— Nu mi s-a întîmplat nimic... răspunse el cu oboseală ; nu am nevoie de nimic, prietene, lasă-mă.

Apoi, răzgîndindu-se, deodată, adăugă :

— Ba nu... Valizele mele sînt în camera alăturată : fă-le cît poţi de repede... Dacă voi găsi o trăsură de poştă voi pleca chiar în noaptea asta.

— Ne părăsiţi ? zise băiatul cu durere.

— Numai pentru cîteva zile, prietene. Haide, grăbeşte-te.

Băiatul se apucă de treabă.

Edouard stătea pe scaun fără să se mişte şi aproape fără să respire. Ai fi zis că e un cadavru rămas cu ochii deschişi.

După cîteva minute îşi scoase din buzunar blocnotesul şi începu să scrie cu creionul.

Umplu trei foi, le smulse, le puse în plic şi îl chemă pe Pierre, servitorul hotelului.

Edouard era stăpînit acum de acel calm artificial a cărui vedere te înspăimîntă.

— Această scrisoare trebuie dusă imediat la adresa ei, zise el.

— Voi alerga... începu băiatul.

— Nu, vom întîrzia cu valizele... Dă-o unuia dintre camarazii tăi şi spune-i să se ducă în piaţa Regală, la reşedinţa domnului Roussel... Va cere să vorbească cu François, valetul de cameră, şi îi va înmîna scrisoarea spunîndu-i că este foarte grăbit.

Pierre vru să iasă ; Edouard îl rechemă.

— În cît timp se ajunge de aici pînă în piaţa Regală ?

— În zece minute în pas de voie, în cinci minute la galop, răspunse Pierre.

— Să nu facă mai mult de cinci, zise Edouard, a cărui voce se stingea de parcă ar fi simţit la inimă o bruscă slăbiciune.

Rămas singur, se ridică şi traversă camera clătinîndu-se. Se sprijini de mobile.

Cînd ajunse în faţa secreterului era epuizat.

Încercă totuşi să pună ordine în hîrtiile împrăştiate pe policioare: mişcîndu-le descoperi patul unui pistolet.

Un fulger de viaţă îi lumină parcă fruntea; îşi îndreptă talia, mîna încetă să-i mai tremure şi ochii îi străluciră.

Apucă arma şi o strînse la piept cu un gest convulsiv.

— O secundă !... şopti el, tortura mea s-ar sfîrşit... Jignirea, jignirea cruntă nu-mi va mai arde obrazul... mă voi odihni !

Mîna mişcă instinctiv cocoşul pistoletului.

— Sufăr prea mult !... gîndi el cu voce tare, şi e prea multă vreme de cînd sufăr !

Pistoletul era încărcat şi degetul căpitanului se aşeză pe trăgaci.

În acel moment, pe strada Boucherat, deja pustie, domnea o tăcere desăvîrşită.

Pierre nu mai era în camera vecină; nimic nu putea să-l oprească pe acest disperat care îşi pierdea capul şi care îşi uzase, într-o luptă zdrobitoare, ultimile resturi de forţă.

Uneori ziarele povestesc astfel de fapte ciudate.

Nu de mult am citit istoria unei sinucideri din cauza fricii de duel; şi mulţi oameni au rîs, găsind anecdota curioasă şi amintindu-şi involuntar de acea snoavă populară şi fantastică: Gribouille care se aruncă în apă de frica ploii.

Şi totuşi nimeni nu era acolo să scruteze în ultimul moment acel suflet rănit. De cele mai multe ori aparenţa este atît de departe de realitate ! Cine ar putea să ghicească secretul ultimei angoase şi al supremei nebunii ?

Dacă pistolul lui Edouard ar fi funcţionat în mîinile lui, s-ar fi scris că se sinucisese pentru că îi fusese frică: cu cît un lucru e mai ciudat, cu atît găseşte mai multă crezare.

Flecarii limbii şi flecarii condeiului ar fi făcut o mulţime de comentarii opt zile încheiate.

Şi oare nu asta este, vai ! soarta tuturor nefericirilor care depăşesc limita comună a mizeriei omeneşti : să servească drept subiect, vreme de o săptămînă, limbuţiei proştilor ?

Dar cînd nu e nimeni să oprească mîna nenorocitului copleşit de ameţeală, rămîne Dumnezeu.

Privirea lui Simon întîlni crucifixul suspendat deasupra draperiei negre, şi pistoletul îi scăpă printre degete.

Vă spun : te omori de ciudă sau lovit de o zi nefericită, dar cei care au avut forţa să sufere multă vreme şi crunt, rămîn la postul lor în viaţă.

Martirii nu se sinucid.

Pentru că ultima speranţă a martirului este în afara acestei lumi, iar sinuciderea ar nimici această speranţă.

Ne numărăm printre cei ce acuză de laşitate pe nefericitul care caută un refugiu în moarte ; ne numărăm printre ei cei decretează drept curajos pe nenorocitul care respinge moartea propice şi rămîne în picioare în faţa soartei lui.

Edouard îngenunchie în faţa crucifixului şi se rugă.

După ce se rugă, luă pistolul, îl puse într-unul din sertarele secreterului şi aruncă cheia sertarului încuiat pe fereastră.

2

— A plecat să vă ducă scrisoarea, domnule Edouard, zise Pierre prin uşa întredeschisă. Nu aveţi nevoie de mine ?

— Termini bagajele... răspunse Edouard. După aceea vei pune să fie încărcate într-o birjă şi mă vei anunţa.

Pierre ezită, apoi deschise larg uşa.

— Unde vă duceţi aşa, domnule Edouard ? zise el cu timiditate.

Căpitanul se uita la el fără să-l vadă.

— Nu ştiu, răspunse el. Grăbeşte-te !

Pierre clătină din cap şi plecă.

Căpitanul se uită la ceas.

— In cinci minute, murmură el ; Louise n-o să mă mai disprețuiască !

Acum era în picioare, în fața draperiei negre care cădea de la tavan pînă la podea.

Trase ușor de ea într-o parte și scoase la iveală un fel de trofeu, compus dintr-un costum de căpitan de dragoni, doi epoleți, o sabie și o decorație.

Și rămase în contemplație, copleșit de o emoție tristă.

Parcă i se arăta fantoma tinereții lui fericite.

O revăzu pe toată într-o clipă, stăpînindu-și lacrimile care ar fi vrut să țîșnească ; pe buze i se așternu un zîmbet melancolic.

Suferința îi acorda un scurt răgaz ; se bucura în sufletul lui de acel vis care îi înapoia fericirea nepăsătoare din trecut.

Cei care au trăit descurajarea știu că aceste miraje ale amintirii sînt cu atît mai strălucitoare cu cît noaptea disperării în care se ivesc este mai sinistră și mai sumbră.

Căpitanul Simon se vedea copil la liceul organizat milităreşte, unde totul vorbea de curaj și de glorie ; resimțea ca o consecință, și cu o intensitate necunoscută de atîta vreme, acea primă pasiune a vieții lui : dragostea pentru luptă, dorința impetuoasă de a se distinge cu prețul vieții și de a se ameți de mirosul prafului de pușcă.

Toată lumea era așa în jurul lui, își amintea bine asta : zgomotele războiului peste zidurile pașnice ale liceului.

Toți copiii, toți prietenii lui voiau să se facă mari pentru a avea înălțimea unui soldat, voiau să se facă voinici ca să ducă muscheta și să zăngăne sabia.

Dar toți aceștia pe care îi uitase de atîția ani, și cărora le revedea pe neașteptate, la acel ceas, blondele capete surîzătoare, toți aceștia, prietenii lui de colegiu, aveau părinți care veneau să-i vadă.

Oh ! ce mai jinduia și Simon după acea bucurie a colegilor lui care alergau să-și îmbrățișeze mamele !

Din nenorocire el, Simon, nu avea mamă, nu avea nici tată !... căci un glonț austriac străpunsese pieptul maiorului în primele lupte ale Republicii.

Simon era singur ; nimeni nu venea să-l vadă, și asta îl făcea să fie trist în mijlocul celorlalți copii veseli.

Intr-o zi, oh ! frumoasă zi ! un bărbat a venit la colegiu și a întrebat de Simon.

Era un militar, un ofițer, cu o prestanță bărbătească, o față sinceră și mîndră, care nu purta decît umilii epoleți de sublocotenent, dar care îi păru lui Simon mai important decît un general de armată.

El veni în curte printre elevi, și cînd îi fu arătat Simon, îl luă în brațe plîngînd.

— Tatăl tău era tatăl meu, și tu ești fiul meu, îi zise el brusc, pentru că îi era rușine că plîngea așa în fața tuturor. Ce-am spus, așa rămîne. Muncește cu sîrg, distrează-te bine, și, amintește-ți că ai un prieten.

Cînd sosi joia, ziua de ieșire, Simon, care era obișnuit să rămînă foarte trist la colegiu împreună cu cei părăsiți, se sculă odată cu zorile, radiind de fericire.

Își puse uniforma nouă și simți acea bucurie de sărmană pasăre care își ia în sfîrșit zborul.

Simon se plimbă toată ziua la brațul unui mîndru ofițer care îl făcu să rîdă în hohote, dar să și plîngă în hohote, vorbindu-i de nobilul și nefericitul lui tată.

Simțea prea bine, chiar de acum că îl va iubi pe locotenentul Gontault de parcă ar fi fost fiul lui adevărat; și mai simțea că locotenentul Gontault îl iubea deja ca și cum ar fi fost tatăl lui bun.

Se întorsese la colegiu: munci serios, se distră bine, căci mai dobîndise parcă o viață și în suflet îi încolțea speranța.

După colegiu, școala. Gontault nu-l părăsea. Epoleții se schimbaseră: era locotenent. Simon îl văzu devenind căpitan.

Și, de fiecare dată cînd Gontault înainta în grad, Simon era fericit de parcă el ar fi fost promovat.

Avu și el epoleții lui așa de mult doriți ! Și Gontault, care era maior, îl îmbrățișă cu lacrimi în ochi.

Gontault nu-l scăpă din ochi la prima bătălie și îl privi cu îngrijorare cînd înfruntă cu curaj prima salvă de mitralii ; Gontault îi făcu semn din cap și îi trimise de departe o sărutare.

Pe acest drum pe care se întrecea în visul lui, peste tot îl regăsea pe Gontault, prietenul tandru, protectorul, părintele !

Fericirea și tristețea, Gontault împărțea totul cu el. Și deodată îl întîlnea iar, dar de data asta pentru ultima oară.

Rîsete de amețeală, nebunie, pahare răsunînd pe marmura meselor, săbii cochete sunînd la inelul strălucitor al centironului; apoi se făcea noapte, un loc trist, tăcut, singuratic; apoi iar un fel de amețeală, un strigăt care sfîșia sufletul, și un cadavru zăcînd în mijlocul drumului.

Simon simți o sudoare rece la tîmple; rămase năucit, de parcă lugubra dramă s-ar fi petrecut chiar în acel moment.

Timpul scurs dispărea; era acum în fața acelui hazard teribil care făcuse din el o ființă blestemată.

Se ridică încet fără să tresară, căci avusese de nenumărate ori acest vis care începea vesel și se termina trist.

Privi iar la trofeu.

— N-am să vă mai iau după mine de data asta, sărmanele mele amintiri !... murmură el în sfîrșit, căci aș fi prea slab în fața voastră, acum cînd am pierdut ultima speranță !

Părea că o dorință de copil îl împinge să atingă epoleții înnegriți de praf, decorația atît de iubită și mînerul întunecat al sabiei.

Inima îi bătea cu putere; sîngele îi urca în obraji.

— Da... da... gîndi el ; toate acestea eram eu... viața, speranța, viitorul !... Viața mea era foarte frumoasă, speranțele foarte mari și viitorul plin de promisiuni sigure ! Acum, insulta, disprețul, rușinea... de parcă aș purta pe frunte un semn care spune tuturor: lovește, nu poate să se apere !... O ! crima a fost mare, dar cît de crudă este pedeapsa, Dumnezeule !

Vocea îi deveni sacadată, iar zîmbetul resemnat era plin de amărăciune.

— Smintit !... smintit !... spuse el de două ori împreunîndu-și mîinile crispate, nu era încă destul de pe-

depsit ?... Am vrut să fac precum ceilalţi oameni, am vrut să uit, am vrut să iubesc... şi Dumnezeu s-a mîniat pe mine văzînd că îi încalc hotărîrea... Mă prăbuşesc din nou, fulgerat, în adîncul angoasei mele !

Trase perdeaua neagră, care acoperi din nou trofeul, şi începu să se plimbe prin cameră cu paşi lenţi.

— E mai bine aşa, zise el cu ton ferm, e mai bine pentru Louise ... Voi părăsi din nou Franţa, şi nu va mai auzi de mine... mă va uita... numai eu îmi voi aminti şi voi suferi.

— Scrisoarea domnului a ajuns la destinaţie, zise Pierre din uşă, bagajele sînt făcute şi încărcate.

— Bine... răspunse Simon, care se trezi brusc din visare. Sînt gata, le urmez. — Ascultă, Pierre, reluă el apropiindu-se de servitor, eşti un om cinstit şi am încredere în tine... Acolo, în spatele acelei draperii negre, se găsesc obiecte pe care le-am moştenit...

Ezită şi vocea îi tremură fără voia lui.

— Este uniforma, sabia şi decoraţia unui om pe care niciodată... Pune-le într-un loc sigur, Pierre, şi, cînd mă voi întoarce, mi le vei înapoia.

— Cît despre asta, răspunse servitorul, voi avea mare grijă, domnule Edouard.

Dacă nu mă mai întorc, reluă artistul, ştii că nimeni nu e sigur de ziua de mîine... te vei duce la domnişoara Roussel, dacă va mai purta acest nume, şi i le vei încredinţa... Şi ea îl iubea pe bărbatul care a purtat această uniformă, această sabie şi această decoraţie.

— Şi dacă domnişoara Roussel va fi măritată ? întrebă Pierre.

Artistul, care îşi lega într-un teanc hîrtiile tresări şi fu nevoit să se sprijine de zid.

— Epoleţii sînt de argint, zise el, decoraţia de aur... sabia valorează şi ea ceva... Ce importanţă mai au amintirile unui om de care nimeni nu se mai interesează ?

Căpitanul suspină adînc şi sfîrşi făcînd un efort ca să pară vesel.

— Prietene Pierre, vei vinde toate astea unui negustor de vechituri şi vei bea în sănătatea mea.

În acelaşi timp îi puse în mînă pachetul cu hîrtii şi îi ordonă să-l ducă la trăsură.

— Haide, murmură el, privind de jur împrejur, prin cameră, ca pentru a spune un ultim adio obiectelor pe care le lăsa acolo, am fost fericit aici... mi-am făcut vise frumoase... dar trezirea a fost prea dură: nu trebuie să mai adorm niciodată !

Se îndreptă spre uşă cu un pas sigur, ca un om care a luat o hotărîre irevocabilă.

— Pot pleca... gîndi el. Acum îmi ştie secretul, înţelege că am nevoie de mai mult curaj să-mi îndeplinesc datoria decît să-mi risc de o mie de ori viaţa... aici nu mai am nimic de făcut.

Deschise uşa şi, trecînd prin camera vecină, auzi un pas grăbit şi uşor care urca treptele scării.

Inima ghiceşte. Căpitanul Simon se opri de parcă o forţă supraomenească l-ar fi ţintuit de sol. Bucuria şi durerea îi stăpîneau sufletul. O bucurie imensă care se dovedi mai puternică decît durerea.

— Nu trebuia să-i scriu ! murmurară buzele lui.

Se minţea singur. Inima îi tresălta de bucurie şi recunoştinţă.

Louise pătrunse în încăpere şi îl prinse de mîini fără să vorbească.

Mai purta încă toaleta de bal; îşi pusese doar o mantilă neagră pe umeri; părul desfăcut cădea în voie şi păstra în buclele risipite frînturi din coroniţa de flori. Era palidă şi ochii înroşiţi trădau urmele lacrimilor.

Edouard rămase fără grai.

— Nu vreau să pleci, domnule, zise Louise.

— N-aţi primit scrisoarea mea ?... zise Eduard.

— Am primit-o, răspunse tînăra, dar era inutilă.

— Nici o clipă... adăugă ea ridicîndu-şi frumoasa frunte cu mîndrie, nici o singură clipă nu m-am îndoit de dumneata !

Două lacrimi, pe care durerea nu le putuse smulge ochilor lui Edouard, i se rostogoliră lent pe obraji.

Apăsă miinile tinerei pe inima lui și șopti:

Oh ! mulțumesc... mulțumesc, domnișoară !

Louise, care părea că măsoară cu o privire atentă profunzimea emoției lui, avu un zîmbet de mindrie.

Il voi convinge ! își zise ea în gînd.

— Domnul Edouard va pleca totuși ?... întrebă Pierre de pe ultima treaptă a scării, cu o nuanță de ironie veselă în glas.

Bunul băiat aprecia lucrurile în felul său. Credea că nu era vorba decît de o ceartă amoroasă și că prezența tinerei avea să schimbe mai mult ca sigur deznodămîntul. Această părere fu confirmată de Louise, care își așeză mîna pe gura căpitanului pentru a-l împiedica să vorbească.

— Domnul Edouard nu mai pleacă ! spuse ea.

— Perfect !... exclamă Pierre. si cobori scara fredonînd.

FUGA

1

După ce Pierre, servitorul hotelului, plecă, Louise nu-şi retrase mîna care acoperea gura căpitanului.

Il privea cu spaimă, de parcă s-ar fi temut de un refuz definitiv ce ar fi putut să-şi facă loc prin plăpînda barieră a degetelor ei.

— Taci, Edouard !... zise ea repede. Înainte de orice trebuie să ştii de ce am venit singură la această oră la dumneata acasă ! De ce am înfruntat reproşurile tatălui meu şi vorbele lumii... căci îşi spun, Edouard, ştiu bine la ce mă expune demersul meu.

— Domnişoară... vru să o întrerupă căpitanul.

Un gest rugător al tinerei îl împiedică să vorbească. Louise continuă cu o voce brusc schimbată.

— Am venit să văd dacă mă iubeşti, Edouard... am venit să văd dacă m-ai înşelat... Am venit să-ţi spun că am crezut în jurămintele tale şi că te iubesc... Am venit să-ţi spun: Edouard, dacă pleci, vei lăsa în urma ta o moartă !

Se uita la Edouard cu ochii ei mari şi umezi şi adevărul dragostei răsuna în vorbele ei.

Căpitanul o privea în extaz.

— Dumnezeule ! Dumnezeule !... se bîlbii el, ar fi o bucurie cerească !

Apoi adăugă, înarmîndu-se pentru lupta pe care o presimţea mai teribilă decît toate celelalte.

— Louise, n-ai citit bine scrisoarea mea... Dacă ai citit-o, n-ai înţeles-o. Insulta care este aici, pe obrazul

meu, trebuie s-o păstrez... Dumnezeu mi-e martor că te iubesc, Louise, că nu te-am înşelat... Dar dragostea mea murdăreşte şi aduce nenorocire... Dacă ţi-am spus adio pentru totdeauna, vai ! am făcut-o pentru că te iubesc !

Louise nu se aştepta să înfrîngă de la primul asalt hotărîrea căpitanului; îşi închipuia că va trebui să facă un lung efort, dar, în definitiv, se credea sigură de izbîndă, altfel nu ar fi venit.

Ceea ce se petrecea nu o descuraja deloc. Avea încredere, ca toate femeile, în maxima: „Discută, deci va ceda".

De altfel, Simon avea dreptate să creadă că Louise nu înţelesese tot ce voia să spună în scrisoarea lui.

În acea scrisoare, căpitanul povestea, doar în cîteva rînduri, îngrozitoarea istorie a venirii şi a crimei săvîrşite.

Această relatare, făcută în grabă, fusese parcursă de ea dintr-o privire, Louise fusese frapată, dar un sentiment de bucurie se amestecase cu durerea ei.

În acea relatare, trebuie să o spunem, văzuse mai cu seamă o scuză valabilă pentru comportarea celui pe care îl iubea.

În sfîrşit, Louise nu era decît o fată tînără, şi nu putea să aprecieze aşa, de la început şi fără să se gîndească, gravitatea, caracterul serios, dacă ne putem exprima astfel, al acestei cumplite penitenţe pe care şi-o impusese căpitanul Simon.

Vom adăuga, ca să explicăm în treacăt o anomalie aparentă, că scrisoartea lui Simon nu dezvăluia nimic Louisei dincolo de conţinutul ei. Louise ignora complet toate faptele care erau relatate acolo.

Cu toate că acea lugubră istorie din vechiul cimitir al celestinilor se petrecuse sub ferestrele tatălui ei, nicio-dată doamna Dubreuil nu-i spusese o vorbă, din pricina bietei Hortense.

Louise tăcuse, căutînd punctul vulnerabil unde ar fi putut să dea lovitura decisivă. Abia de o oră ştia cît de mult îl iubea.

Edouard păstra şi el tăcerea. Îşi spunea:

— Și eu care credeam că știu ce înseamnă să suferi !

Ce însemnau, într-adevăr, gîndurile lui triste, durerea, remușcările și chiar sfîșietoarea rană a orgoliului strivit de ofensă, pe lîngă ce simțea în acel moment ?

Era așa de frumoasă, această biată copilă care venea să-i ceară în genunchi fericirea ! iar el o iubea cu o dragoste atît de înflăcărată și de profundă !

Inima lui sfîșiată sîngera; dar voința nu-i slăbea defel.

— Dumnezeule, zise Louise, a fost un eveniment îngrozitor, Edouard... Dar nu știai... exagerezi o greșeală involuntară...

— O greșeală !... repetă căpitanul cu amărăciune.

— O greșeală pe care ai ispășit-o deja... și încă prea mult !... Dacă ai ști tot ce am auzit eu de o oră !

— Despre mine ?... zise Edouard cu o voce resemnată. Ghicesc, domnișoară, și de aceea plec.

— Dar ar fi mai bine să rămîi, izbucni Louise, a cărei privire îndărătnică fu luminată de un fulger, să-i pedepsești pe calomniatori și pe lași.

Căpitanul lăsă capul în jos.

— Ah ! continuă Louise cu uimire, sînt sigură că și tatăl dumitale ți-ar vorbi așa cum fac eu !

— Dumnezeu și eu mi-au auzit jurămîntul... răspunse căpitanul, care își încrucișă brațele pe piept.

Louise făcu un gest de nerăbdare.

— E frumos !... zise ea, e nobil !... dar ascultă Edouard, nu mai ești singur pe lume... îmi datorezi și mie ceva, mie, logodnica dumitale... pe care acest demers mă face aproape soția dumitale... mie, care vin să te rog în genunchi să-ți reiei în fața tuturor onoarea, care acum este și a mea.

— Numai soția împarte imfamia cu cel care îi este soț, zise Edouard cu o voce tremurătoare; Louise, nu-mi vei purta niciodată numele.

Louise ridică capul drept.

— Ai milă ! continuă căpitanul, care părea la capătul puterilor; gura lumii, acea batjocură neîncetată și crudă, ne desparte acum pentru totdeauna. Nu pot, nu vreau să-ți dau partea ta din povara de mizerie cu care

mă apasă crima săvîrşită... Nu mă mai ruga, oh ! te conjur ; rugăminţile tale îmi fac prea mult rău !... Louise, Dumnezeu mi-e martor că eşti totul pentru mine; niciodată nu ţi-am spus, niciodată nu vei şti cît de înrobită ţi-e inima mea !...Dar îţi datorez singurele clipe de linişte şi fericire pe care le-am avut de ani de zile — şi pentru această linişte aşa de scumpă, pentru această fericire care va fi amintirea întregii mele vieţi, eu să-ţi pun pe umeri greşeala şi suferinţa mea !

— Nu ! o ! nu ! reluă el cu un accent ferm, ridicînd fruntea, asta e ultima mea greşeală ! Trebuie să trăiesc singur, fără prieteni, fără soţie... căci prietenul ar roşi pentru mine, Louise, şi dacă un bărbat mi-ar insulta soţia, n-aş putea nici s-o apăr, nici s-o răzbun.

Louise îşi ascunse în mîini faţa scăldată de lacrimi.

— Nu te cunoşteam, Edouard, îngînă ea; da, ai dreptate... trebuie să pleci, trebuie să pleci !...

Şi, mai înainte ca acesta să-i fi putut răspunde, adăugă cuprinsă de un elan de entuziasm irezistibil :

— Dar nu vei pleca singur... Edouard, te voi urma cu siguranţă, chiar şi fără voia dumitale !...

Căpitanul îşi duse amîndouă mîinile la inima care ceda...

— Te voi urma, repetă tînăra, pentru mine ai primit această insultă, eu trebuie să repar... Ah ! te rog, lasă-mă să-i arăt tatălui meu scrisoarea dumitale,... generalului care este bun şi mă iubeşte... mă vor aproba, sînt sigură, mă vor binecuvînta... Edouard, Edouard, nu mă respinge; vreau să mă devotez dumitale, să te urmez totdeauna, să te urmez peste tot... Dacă în viaţa dumitale rătăcitoare, vei avea de suportat încă o jignire, ei bine, te voi consola, eu, care cunosc ispăşirea dumitale sublimă... Dacă va trebui iarăşi să fugim, vom fugi împreună... Spune, Edouard, vrei să-mi încredinţezi această nobilă şi sfîntă misiune ? vrei să fiu soţia dumitale?

Avea mîinile împreunate şi frumoşii ei ochi, inundaţi de lacrimi, implorau ca pe o milă supremă răspunsul lui Edouard.

Acesta simţi cum îi moare curajul.

— O, nu mă tenta !... zise el, mi se pare că-mi vorbeşte îngerul milei. Îndurare ! Inima mea slabă în faţa dumitale... Îţi cer îndurare !

— Şi eu, izbucni Louise, care se crezu victorioasă şi voia să dea ultima lovitură, şi eu îţi cer îndurare, Edouard... căci mă forţezi să-ţi spun, ceea ce ici drept abnegaţie nu este decît dragoste... Pentru mine, numai pentru mine te rog !

Căpitanul o privea cu o admiraţie extatică. Mîinile lor se împreunară şi Louise îşi sprijini fruntea de cea a lui Edouard.

— Trebuie s-o înşel... gîndi el cuprins de o mare nelinişte.

— Ei bine... murmură el.

— Accepţi ? îl întrerupse tînăra ameţită de bucurie.

— Du-te Louise... şi arătă scrisoarea mea tatălui dumitale.

Louise se repezi spre uşă.

— Pe curînd, Edouard, strigă ea. Ah ! crede-mă, încă putem fi fericiţi !

— Pe curind... repetă Edouard cu o voce înăbuşită.

Ea ieşi. Căpitanul îşi lovi fruntea cu disperare.

Se întoarse în dormitor şi se aşeză la secreter.

— Să pun să descarce trăsura, nu-i aşa, domnule Edouard ? întrebă bunul Pierre care îşi arăta capul la uşă.

— Aşteaptă ! răspunse căpitanul. Voi cobori şi îţi voi spune ce ai de făcut.

— Mă iubeşte mult ! gîndi el, în vreme ce pana alerga pe hîrtie. Îi datorez acest sacrificiu.

Se ridică, lăsînd un bilet deschis pe tăblia secreterului.

— Haide, zise el, cu calmul artificial al disperării, mare a fost ultima bucurie a inimii mele !

Coborî repede scara şi portiera trăsurii se auzi închizîndu-se în urma lui.

2

În vremea aceasta, Louise alerga, foarte fericită, spre piaţa Regală.

Avea inima uşoară şi lacrimi de bucurie îi umezeau ochii. Obţinuse victoria ! Şi ce mult o iubea Edouard al ei !

Cîtă fericire avea să-i dea pentru toate suferinţele îndurate !

În cîteva minute se găsea la capătul străzii Saint-Louis ; dar, ajunsă aici, fu obligată să facă un ocol, pentru că mica stradă Echarpe, prin care se pătrundea în piaţa Regală, era literalmente plină.

Vreo 30 de tineri ce păreau ameţiţi de băutură făceau mare scandal.

Fiecare dintre aceşti tineri purta un instrument cu care făcea gălăgie.

Aveau de toate, de la clasicul vătrai, pînă la cratiţă, grătare şi căldări.

Louise se trase în lături ca să lase calea liberă acestei trupe de nebuni, şi nu dădu nici o semnificaţie întîlnirii cu ei.

Avea inima prea plină ca să asculte ce spuneau acei gălăgioşi.

Refrenul lor, urlat de-ţi spărgeau timpanele, îi alunecă pe lîngă urechi precum un bîzîit fără rost.

Totuşi, pe cînd veselia trupei se depărtase puţin de ea, Louise crezu că distinge în mijlocul concertului vocea groasă a furnizorului Roussel.

Dar lucrul acesta i se păru atît de extravagant, încît nici măcar nu-şi întrerupse mersul.

Cortegiul se îndepărtă repetîndu-şi refrenul cîntat pe melodia DRACUL CARE-ŞI BATE NEVASTA :

Se vor bate !
Nu se vor bate !

Louise ajunse gîfîind la poarta casei, care rămăsese deschisă prin grija lui François.

Acestui om cumsecade îi înmînase scrisoarea trimisul căpitanului Simon, şi tot el o dusese tinerei sale stăpîne.

Louise, citind biletul, fusese prea impresionată ca să remarce aerul abătut şi trist al bietului François.

Iar acum, întorcîndu-se, îl zări foarte palid în vestibul şi îi zise :

— Nu te-am lăsat să dormi în seara asta, sărman prieten... Nu mai am nevoie de tine, mergi să te odihneşti.

— O noapte în plus sau în minus petrecută fără să dorm, răspunse François cu o privire sumbră, nu e un motiv... Credeţi că se poate dormi, domnişoară Louise, cînd ai un ochi scos recent şi un braţ tăiat ?

Louise crezu că nu auzise bine şi nu dădu nici o importanţă acestor vorbe.

— De altfel, reluă François, prin casa noastră a trecut diavolul... Nu sînteţi singura care umblaţi pe afară la ora asta, domnişoară Louise. Nu ştiu ce s-a întîmplat, dar toată lumea umblă creanga în noaptea asta !

Louise era foarte sigură că va obţine o nouă victorie ; îşi cunoştea puterea asupra furnizorului şi ştia cum să-l ia.

Urca scara şi se gîndea cum să-i spună.

François venea după ea la o oarecare distanţă.

— Apăi, bodogăni el, dacă bancherul meu, perla oamenilor cinstiţi, n-ar fi spălat putina, i-aş fi închis eu gura stăpînului meu, în loc să-i dau un tată de familie la jupuit.

O regăsi pe Louise în acel mic salon unde se afla portretul Hortensei. Tînăra stătea nemişcată în faţa portretului.

Se vedea bine că îi fusese frică, căci pieptul îi tresălta cu repeziciune.

— Priveşte !... zise ea zărindu-l pe François şi arătîndu-i portretul mamei ei, nu-i aşa că zîmbeşte ?

— Era o doamnă blîndă şi bună, răspunse François ; cît priveşte zîmbetul, asta nu i se întîmpla prea des...

Şi adăugă pentru sine :

— N-a avut noroc în căsătorie !... Cu un bărbat care are asemenea idei...

Îşi scutură braţul condamnat şi-şi trecu mîna peste ochiul pe care îl sacrificase.

Privirea Louisei părea ţintuită ca de o vrajă pe portretul mamei ei.

Pe vremuri, cînd era mică, doamna Dubreuil, ca să o facă să fie cuminte, o convinsese că portretul Hortensei zîmbea cînd fetiţa era cuminte şi se încrunta cînd greşea.

Tandreţea profundă, cultul pe care Louise îl hărăzise mamei sale, o făcuse să păstreze ceva din această superstiţie copilărească.

Ştia bine că un portret nu poate nici să zîmbească, nici să încrunte din sprîncene ; dar acel pastel, în care retrăia încîntătoarea făptură a mamei ei, era pentru ea un adevărat oracol.

După cum jocul luminii îi deschidea sau întuneca fizionomia, Louise îşi spunea :

— Voi fi fericită sau nefericită.

În seara aceea, lumina lămpii cădea direct pe tablou şi forma pe fruntea Hortensei un fel de blîndă aureolă.

Hortense zîmbea, acesta era adevărul !

Louise îşi lipi mîinile de buze, îi trimise o dublă sărutare şi se repezi spre camera tatălui ei murmurînd :

— Fericită ! fericită !

François se aşeză la masa pe care se găsea lampa, căută o foaie de hîrtie frumoasă, înmuie o pană în cerneală şi începu să scrie, fără prea multă pricepere şi cu o ortografie destul de încurcată, actul al cărui conţinut urmează :

„Subsemnatul declară că, în cazul în care domnul Roussel, care nu e îndemînatic, s-ar înşela şi i-ar zdrobi tot capul, în loc să-i scoată un ochi, înţelege prin aceasta să-şi facă testamentul.

Donez şi las moştenire cei 25 de ludovici..."

— Dar tata nu e acasă ! exclamă Louise redevenind îngrijorată.

— Ei, domnişoară, răspunse François, care făcu o pauză după ultimul cuvînt, de cînd mă tot căznesc să vă spun !... Nu-l veţi găsi nici pe domnul, nici pe doamna, nici chiar pe general, care numai Dumnezeu ştie unde este !

Toate acestea se petrecuseră în foarte puţin timp, căci ofiţeraşii, funcţionari sfrijiţi şi bătrînii nebuni care plănuiseră să-i facă tărăboi artistului, poltronului, urlau încă pe strada Francs-Bourgeois.

Nu mai e nevoie să spunem că aceasta era drăguţa trupă pe care Louise o întîlnise în colţul pieţii Regale, şi Roussel îşi oferise cu generozitate bucătăria spre a fi „jefuită" de veselii lui prieteni ; zdrăngănea el însuşi o căldare imensă, în vreme ce înspăimîntătorul Descharmilles purta în bandulieră vechea chitară a doamnei Dubreuil.

Distracţia promitea să fie completă. Cum aveau timp berechet, Descharmilles hotărî să meargă să-l trezească pe chimistul Balourmel şi pe Polydore, care locuiau în acelaşi cartier ; trupa nici nu cerea mai mult.

Roussel deschise marşul lansînd faimosul refren :

— *„Se va bate ! nu se va bate !"*

Şi toată strada a fost trezită de tămbălăul cel mai strident pe care vreun cetăţean din cartierul Marais il auzise vreodată în coşmarurile lui. Balourmel făcu pe surdul, pentru că îi trecu prin gînd că poate i se va vorbi iar de cele trei livre şi zece bănuţi ; Polydore, dimpotrivă. Acesta urma reţeta doamnei Lorenca Sephora din GIL BLAS, şi se odihnea între două bucăţi de carne luate de la şalele unui viţel, ca să-şi păstreze prospeţimea. Aşadar, Polydore, poznaş din fire, nu ezită să se scoale şi să-şi dea bucuros concursul susţinînd partitura de tigaie.

— La asalt ! strigă Roussel cu o voce care făcu să se cutremure geamurile cartierului, pentru că mîine trebuie

să-mi risc viața, să facem cel puțin o farsă bună în noaptea asta !

Involuntar compara curajul rece pe care îl arăta în ajunul luptei teribile ce urma să o dea împotriva necunoscutului (al cărui nume trebuia să rămînă veșnic un mister), cu nepăsarea istorică a lui Napoléon în bivuacul de la Austerlitz.

3

Abia trecuseră zece minute de cînd Simon părăsise hotelul în urma Louisei, cînd un bătrîn cu mustăți albe se prezentă la portar și întrebă de domnul Edouard.

Portarul, care nu fusese anunțat de plecarea tînărului, îl lăsă să urce.

Bătrînul purta un costum de burghez, dar se cunoștea cu ușurință că era un militar. Acesta privi în jurul lui în camera de la intrare și pronunță numele lui Simon cu voce tare.

Bineînțeles că nu-i răspunse nimeni.

— Nenorocitul !... murmură bătrînul, ale cărui trăsături exprimau o tristețe severă, trebuie totuși să-l văd !... Poate va auzi din nou glasul onoarei...

— Dar se poate schimba omul în așa măsură, Dumnezeule mare ? se întrerupse bătrînul. El care era bravul bravilor !

— Drăcia dracului !... strigă deodată noul venit cu o mare mînie, n-o să-mi scape, și se va bate vrînd nevrînd.

Strigă iar :

— Simon !... domnule Edouard ! drăcia dracului ! dacă preferi numele tău nou.

Apoi, cum tot nu răspundea nimeni, deschise ușa celei de a doua camere. Sprîncenele i se încruntară cu asprime.

— O ! o !... făcu el cu un gest de energică reprobare, comodele deschise, efectele ridicate... plecare nocturnă... o derută...

Işi trecu mîna peste frunte.

— Ah ! este deci adevărat ! reluă el lăsînd să-i cadă capul pe piept. Eu nu voiam să cred. Simon e un laş !... Atît de laş încît a fugit cu o palmă pe obraz !

— Edouard ! Edouard ! se auzi în acel moment vocea Louisei în camera vecină. Generalul tresări şi mîna lui căută maşinal sabia.

Bănui o infamie în plus.

— N-am găsit pe nimeni, continuă tînăra, care deschise uşa şi intră. Văzîndu-l pe bătrîn, scoase un strigăt de bucurie.

— Domnul fie lăudat ! zise ea... generalul !.. Sîntem salvaţi !

Alergă la el, ţinînd în mînă scrisoarea lui Edouard.

— Citeşte, bunule prieten, citeşte !... adăugă ea ; apoi îţi voi explica...

Dar generalul nu era dispus să răspundă la mîngîierile ei.

— Ce cauţi aici ? o întrebă el brusc.

— Citeşte, repetă Louise... Îţi spun să citeşti repede !

Şi, cum generalul stătea cu braţele încrucişate pe piept, adăugă lovind mînioasă cu piciorul în podea :

— O ! dar citeşte, domnule !

Generalul luă în sfîrşit scrisoarea.

După prima privire pe care o aruncă asupra hîrtiei mîinile îi căzură şi se dădu mai mulţi paşi înapoi.

— De la Simon ! murmură el, şi începu să citească cu aviditate.

Pe măsură ce citea, sudoarea îi curgea de pe frunte şi mîinile începură să-i tremure.

— ...Mi-am rupt sabia încă udă de sînge, pronunţă el cu voce tare terminînd scrisoarea. În prezenţa lui Dumnezeu şi a tatălui meu mort, jur să nu mă mai ating vreodată de vreo armă !...

Generalul se sprijini de Louise, care îl privea cu aviditate.

— Ei bine ! zise ea, ei bine !... Vezi că Edouard nu e un laş ?

— Un laş !... repetă Gontault, care se înălţă cît era de lung. Cine spune asta ?

Bătrînul avea privirea puţin rătăcită.

— Oh ! bietul băiat !... bietul copil !... Credeam că nu mai am lacrimi... El, aşa de strălucit, aşa de nestăpînit !... Vreme de nouă ani întregi, insultele, dispreţul !... Oh !... bietul meu Simon !

Louise, care se îndepărtase, se uită la el cu un aer îngrijorat.

Generalul reciti scrisoarea.

— Şi se pare că acest Peyran ştia toate astea ! murmură el mototolind hîrtia cu furie. Ticălosul îl insulta mergînd la sigur !... Ah ! pe viaţa mea ! cum să-l pedepsesc pe acest infam ?

— Bunule prieten, zise Louise cu timiditate. Pe Edouard eşti supărat ?

Generalul păru că se trezeşte dintr-un vis.

— Apropie-te, zise el cu un ton brusc.

Tînăra se supuse tremurînd.

— Îl iubeşti, nu-i aşa ? o întrebă Gontault.

— Generale... răspunse Louise, care lăsă ochii în jos, dar pe care stinghereala nu o făcea deloc să mintă, îl iubesc.

Gontault o ridică în braţe ca pe un fulg.

— Bine ! bine ! bine !... strigă el de trei ori. Dintre noi toţi, fata mea, numai tu eşti cea bună ! Ai dreptate să-l iubeşti ; ai avut dreptate să nu te îndoieşti de el.

Ochii i se ridicară spre cer fără să vrea în vreme ce gîndea :

— Providenţa extraordinară !... Această unire visată de aşa de multă vreme !...

Generalul nu se explicase foarte clar, dar Louise îl vedea emoţionat şi era fericită.

— Bunule prieten, zise ea, vei vorbi tatălui meu pentru noi, nu-i aşa ? Dar unde l-ai ascuns pe Edouard ?

— Simon ! strigă generalul, căruia ii revenea memoria. Nu mai era aici cînd am sosit.

Privirea înspăimîntată a Louisei făcu înconjorul camerei. Zări biletul deschis pe policioara secreterului şi se repezi la el.

— A plecat !... murmură ea cu deznădejde, scăpînd hîrtia din mînă. Edouard a plecat !... Edouard îmi spune adio, adio pentru totdeauna !

SCANDALUL

1

Generalul culese de pe jos biletul care îi scăpase Louisei ; mîinile îi tremurau aşa de tare încît nu reuşea să descifreze nici un cuvînt.

— Ei bine, murmură el disperat, dar încercînd să se stăpînească, vom alerga... îl vom găsi !

Louise se nărui pe un scaun.

— Nu mai este timp ! zise ea printre lacrimi. Oh ! şi-a luat măsuri bune ! Îşi ascunde ţinta călătoriei... părăseşte Franţa şi nu vrea să-l urmez !

Generalul parcurgea camera cu paşi mari ; ca totdeauna, emoţia se împletea cu mînia.

— Fir-ar dracul al dracului ! bombăni el, nu se grăbeşte nimeni în felul ăsta ! Nu putea să aştepte o jumătate de ceas ?

— Ticălosul ăsta de Peyran !

Dacă l-ar fi avut în mînă pe Peyran, Peyran ar fi păţit-o.

Traversă deodată camera în linie dreaptă şi se opri în faţa Louisei.

— Dar vorbeşte odată ! strigă el cu mînie. N-ai putea să-mi spui cum să-mi regăsesc copilul, pe bietul şi scumpul meu Simon ?

Louise, stupefiată, deschise ochii mari ; îşi şterse lacrimile care îi împăienjeneau vederea.

— Auzi ?... auzi ?... repetă generalul.

— Copilul dumitale ?... murmură Louise.

— Ei da ! copilul meu, răspunse Gontault, care avea lacrimi în glas, copilul meu preaiubit !... Nimeni nu vrea să priceapă ?... Pentru mine murea puțin cîte puțin, bietul Simon. Pe mine, pe mine credea că mă omorîse !

Louise se ridică dreaptă.

— O !... făcu ea cu o voce răgușită, pe dumneata !...

Apoi își strînse pumnii și adăugă printre dinți :

— Fericirea era aici... și Dumnezeau nu a vrut !... Edouard a plecat, a plecat pentru totdeauna.

Pe scară izbucni cel mai răsunător hohot de rîs, în vreme ce o larmă ciudată începea să se audă în depărtare pe strada Boucherat.

O voce de femeie emoționată și iritată întrerupse marele hohot de rîs.

— Doamna Dubreuil ! șopti Gontault, care ciulise urechea.

Hohotul de rîs continuă și mai și, deslușindu-și pasul elefantin al lui Roussel, care făcea să scîrție podeaua camerei vecine.

— Ah ! ah ! ah !... zicea el în mijlocul veseliei lui convulsive. Se va bate ! nu se va bate !... Eu îmi amintesc de vechea mea condiție de militar și urc primul la asalt... Cît privește pe domnișoara Roussel, cumnată, te rog să arăți mai mult calm... Sînt familii în care onoarea este așa de ereditară încît... Pe scurt, nu-mi asurzi urechile !

Și începu să bată pasul în ritmul unei melodii cunoscute, repetînd :

— Se va bate !... nu se va bate !...

Generalul nu bănuia nici pe departe adevăratul motiv al prezenței lui Roussel ; credea că furnizorul venise după fiica lui, asta cu atît mai mult cu cît doamna Dubreuil îl însoțea.

Doamna Dubreuil fusese trezită de jefuirea bucătăriei ; îşi cunoştea cumnatul ca pe un cal breaz ; fără să ştie exact ce urma să se petreacă, avu o vagă teamă şi se îmbrăcă fără zgomot.

Cînd cortegiul scandalagiilor ieşi de la reşedinţa furnizorului, doamna Dubreuil făcu la fel.

Era o femie energică, care nu obişnuia să dea înapoi, mai ales cînd era vorba să-i dea peste degete lui PAPA Roussel.

Doamna Dubreuil avea o vocaţie pronunţat pentru acest gen de exerciţiu.

Urmări un moment trupa descreieraţilor şi, ca să întrebuinţăm expresia energică a furnizorului, PUSE GHEARA pe Roussel atunci cînd cortegiul se întorcea pe strada Saint-Louis.

Roussel fu puţin tulburat, dar făcu haz de necaz şi exclamă :

— Cu cît sînt mai mulţi nebuni, cu atît hazul e mai mare !... Dacă vreţi, doamnă Dubreuil, vă vom da o chitară şi veţi fi de-a noastră !

Doamna Dubreuil ghicise de-acum totul.

Îl trase pe Roussel înaintea cortegiului, care hoinărea zbierînd, şi-l împinse vreînd-nevrînd spre strada Boucherat.

Roussel cînta ; doamna Dubreuil îşi chinuia mintea să găsească un mijloc pentru a opri vacarmul.

Pe la mijlocul străzii Saint-Louis, o trăsură trecu pe lîngă ei mergînd în sens opus.

Aproape numaidecît, un strigăt puternic se auzi din rîndurile mulţimii care venea după ei, şi doamna Dubreuil văzu că trăsura fusese înconjurată.

Roussel se zbătu ca un diavol să se întoarcă.

— El e ! el e !... strigă furnizorul. Mii de cartuşe, cumnată, îmi furi partea cea mai frumoasă a aventurii !

Dar forţa fu de partea doamnei Dubreuil care reuşi să-l facă pe cumnatul ei să intre in hotelul unde locuia Simon.

Urcă scara fără să întîlnească pe nimeni și intrară în prima cameră.

Roussel, plin de punch pînă în gît, văzînd o ușă închisă, își luă elan, în ciuda doamnei Dubreuil care încerca să-l rețină, și o deschise cu o puternică lovitură de picior.

La început nu o văzu decît pe Louise și se dădu un pas înapoi.

— O ! o !... făcu el cu oarecare uimire. Păi asta e ceva nou !

Dar îl recunoscu pe Gontault, care stătea în picioare în mijlocul camerei, și seninătatea îi reveni.

— După cum vezi, cumnată, zise el cu un accent de triumf, minunatul nostru prieten este aici, lîngă fiica mea... Nu știu de ce sînt aici, dar convenienţele sînt satisfăcute cu vîrf și îndesat... Asta e părerea mea.

Execută o piruetă greoaie și începu să-și facă vînt cu fularul.

— Hi ! hi ! hi !... strigă el, ne vom zbengui ! Ha ! ha ! ha ! se va lupta ! nu se va lupta !... Dar nu pricepeți nimic, generale, așa că trebuie să vă povestesc cum stă chestia...

— Cumnate... îl întrerupse doamna Dubreuil, care alergase la Louise, nu rîde ; mă vei face să-mi pierd capul !... Bietul tînăr !

— Închipuie-ți, generale, adăugă ea întorcîndu-se spre Gontault, o infamie lașă.

— Ah ! cumnată, îmi iei pîinea de la gură... Lasă-mă, te rog, să povestesc aventura... Se potrivește mai bine cu un vechi milit... cu un bărbat, își luă el seama evitînd să se uite la Gontault. Mii de cartușe ! e vorba de o datorie de onoare, iar dumneavoastră, femeile, nu înțelegeți nimic din asta !

La aceste vorbe, Louise deveni numai urechi. Se apropie.

Generalul își zicea :

— Chiar dacă ar trebui să-i pun pe roate pe toţi curierii ministerului de război, toţi soldaţii şi toţi jandarmii, tot îl voi găsi !

— Închipuie-ţi, reluă Roussel, care se întrerupse pentru a rîde iar, ţinînd-şi cu importanţă pîntecul, închipuie-ţi... dar uite !... îi auzi, nu e foarte nostim ?

Doamna Dubreuil făcu un gest de mînie şi de milă. Larma se apropia şi strada Boucherat, de obicei atît de liniştită la acea oră, se umplu de tumult.

Era un adevărat scandal clasic, un scandal tipic imperiului, un scandal tipic pentru cartierul Marais, aproape un scandal de provincie !

Crătiţile, tingirile, vătraiele hîrjîiau şi zdrăngăneau, în vreme ce corul executanţilor psalmodia în cadenţă:

— Se va bate ! nu se va bate !

Bucuria lui Roussel atingea delirul.

— Cred că pot să mă laud, bîigui el, cînd rîsul epileptic îi permise să vorbească, cred că pot să mă laud că am o memorie din cale-afară de locală... Ei bine, nu-mi amintesc să mă fi distrat aşa vreodată !

Redevenea serios pentru a se admira pe el însuşi cu cea mai bună credinţă din lume.

— Şi toate astea în ajunul unei lupte înverşunate ! adăugă el cu o voce dramatică. Tocmai aceste detalii ar trebui aduse la cunoştinţa publicului !...

Generalul, preocupat cum era, nu făcea nici o legătură între această escapadă grotescă şi absenţa lui Simon.

Pe Louise însă, acele zgomote şi acele huiduieli o loveau drept în inimă.

Cu toate că îl credeau pe Edouard plecat de multă vreme, ceva îi spunea că aceste ofense îi erau adresate lui.

Începea să binecuvînteze plecarea, care cel puţin îl punea la adăpost de aceste noi suferinţe.

Generalul se ridică brusc.

— Îl voi avea mort sau viu !... zise el vorbind pentru sine.

Făcu un pas spre uşă ; doamna Dubreuil se aşeză în fața lui şi îl opri.

— Generale, zise ea cu o emoţie care ar fi trebuit să fie pentru el o rază de lumină, rămîi, te rog, ca să împiedici o scenă barbară !

— Ta ! ta ! ta ta ! făcu Roussel, ce mai fasoane !

— Au oprit trăsura... reluă doamna Dubreuil... au...

Louise se ridică în picioare palidă de tot.

— Scumpa mea doamnă Dubreuil, zise brusc generalul, iertaţi-mă dacă nu vă ascult aşa cum trebuie... E vorba în acest moment de fericirea celor pe care îi iubesc.

Încercă să o ocolească.

— Lasă-l să plece, cumnată, spuse Roussel, generalul ştie foarte bine ce are de făcut.

— Mii de baionete !... adăugă pentru sine, dacă rămîne aici nu ne vom distra... E un om care-ţi strică dispoziţia !

Scandalul ajunsese sub ferestrele hotelului, a cărui poartă se deschise cu zgomot.

Doamna Dubreuil nu voia să-l supere pe general. Louise interveni şi ea, şi Gontault simţi pe mînă degetele reci ale fetei.

— Nu vezi că vin ? murmură Louise cu o voce tremurătoare.

Gontault se uită la ea. Începea să înţeleagă, dar parcă fără să vrea.

— Aici ! zise el ciulind urechea la zgomotul de afară. De ce aici ?

— Ei drăcie ! eexclamă Roussel. Pentru că o ştergea cu trăsura şi-l readuc la domiciliu.

— Simon !... zise generalul, îndepărtîndu-le pe cele două femei cu un gest violent. De Simon vorbiţi ?

Louise îşi lipi ureche de uşa în spatele căreia izbucneau strigăte.

— Vorbesc de bărbatul pălmuit, răspunse Roussel.

Gontault nu făcu decît un salt pînă la uşă şi o deschise.

— Gata !... îşi zise furnizorul dezolat. O să ne strice toată distracţia cu aerele şi frazele lui mari !

Cînd generalul deschise uşa, camera vecină era deja invadată.

Peyran era în frunte; Simon venea după el, tîrît de vreo şase funcţionăraşi veseli nevoie mare, care se înverşunau pe lîngă el cu atît mai vîrtos cu cît erau siguri că nu vor fi pedepsiţi.

— Se va bate !... ziceau unii.

Pe faţa lui Simon se aşternuse o expresie de suferinţă cumplită care nu putea fi descrisă.

— Domnilor, spuse el cu o voce spartă, nu mă voi bate !

— Nu se va bate ! repetă imediat corul.

Veselul Roussel începea să-şi strîngă brăcinarul. Doamna Dubreuil o susţinea pe Louise, iar Peyran, care se găsea faţă în faţă cu generalul, stătea pe loc fără glas, fără nici o mişcare, de parcă ar fi dat cu ochii de capul Meduzei.

Generalul ridică braţul; Peyran îndoi spatele.

Generalul îl apucă de pielea gîtului şi-l aruncă în lături ca pe un cîine.

Între el şi noii sosiţi nu era decît Peyran.

Aceştia îl priviră şi se opriră.

Simon scoase un strigăt.

— Eu vă spun că se va bate ! rosti Gontault, a cărui voce bubui ca un tunet.

Simon, pe care persecutorii îl eliberaseră, rămăsese plronii locului, clătinîndu-se şi tremurînd, un om care nu-şi credea ochilor.

Făcu trei paşi şi se opri în faţa generalului, prostit şi copleşit parcă de o emoţie de nedescris.

Un zîmbet de copil îi lumina faţa; gura deschisă se mişca, dar nu avea glas.

Gontault, care făcea tot ce putea să-şi reţină lacrimile, deschise braţele şi Simon îşi lăsă capul pe pieptul lui.

— Ce dracu' înseamnă asta ? gîndi Roussel. Nu mă mai distrez !

Unul care se distra şi mai puţin era nefericitul de Peyran. Îşi freca într-un colţ ceafa învineţită şi căuta, fără să găsească, o cale să se eschiveze.

— Tată !... şopti Simon, cu mintea rătăcită de această bruscă fericire. Visez... tată !... tată !

— Tatăl lui ! repetau scandalagii îngrijoraţi; generalul baron Reppen, tatăl lui !

Louise plîngea, foarte fericită, în braţele celei de a doua mame.

Deodată Simon se îndreptă cît era de lung. Se desprinse din îmbrăţişarea generalului, fără să spună o vorbă, traversă camera şi smulse dintr-o dată perdeaua neagră care atîrna lîngă crucifix. Stofa căzu sfîşiată.

Toţi văzură uniforma de căpitan de dragoni, epoleţii şi sabia.

Simon apucă sabia şi o sărută cu pasiune, ca pe un vechi prieten regăsit.

Generalul se uită la el zîmbind.

— Într-o zi, spuse el cu o veselie care îl făcu pe Peyran să tremure de la picioare pînă la rădăcina părului, ţi-am promis că la nevoie îţi voi fi martor... Îţi aminteşti, Simon ?

— Îmi amintesc, tată, răspunse tînărul căpitan, care se întorcea cu sabia în mînă în mijlocul camerei.

Şi dacă aţi şti cît era de schimbat !...

— Gata, reluă Gontault, iată-te, căpitane ; te recunosc... Vei recupera nouă ani de suferinţă !

— Doamnelor, adăugă el schimbînd tonul, vă rog să vă retrageţi... Domnilor, fiţi buni şi faceţi cercul... Cei pe care-i văd acolo, în fund, şi care poartă uniforme, vor împrumuta armele lor... Cu această condiţie, consimt să le uit feţele.

Ofiţerii, care căutau să se facă mici în fundul camerei, trimiseră săbiile din mînă în mînă.

Peyran măsurase înălţimea ferestrei, dar funcţionăraşii cei veseli se întorseseră împotriva lui şi îl ţinuseră de haină.

— Ascultați !... se bîlbîi el. Dacă trebuie să cer scuze...

— Ptiu !... făcu Roussel, ridicîndu-și mustața. Cuvîntul ăsta nu e francez !

Funcționărașii murmură și Descharmilles fu și el nemulțumit.

Generalul înaintă spre Peyran ținînd o sabie de vîrf.

— Fără scuze ! zise el.

Și Roussel adăugă cu acel ton cu care îi îndemnăm pe copii să înghită medicamente:

— Haide, domnule Peyran de la Réole, puțin curaj! ... Ce dracu' ! Veți vedea cum o să mă port și eu mîine cu omul meu!

Dinții mizerabilului Peyran clănțăneau și mîinile îi rămîneau lipite de corp.

Simon îl prinse pe general de braț.

— Tată, Dumnezeu ne-a dăruit azi o mare fericire, zise el. Datorită acestui om ai putut aprecia direct prin ce chin teribil îmi ispășeam crima săvîrșită cîndva.

— Ai vrea să-l ierți cumva ? strigă Gontault încruntîndu-se.

— Ca să vezi !... începu Roussel.

— Da, tată, răspunse Simon, îl iert.

— Asta e bine ! exclamă Louise venind în fața generalului.

Gontault rămase o clipă nehotărît, apoi lăsă sabia în jos și îl strînse pe Simon la piept.

— Copil bun !... murmură el. Copil bun și drag !

Puse mîna pe umărul lui Peyran, care căzu de la sine în genunchi.

— Tu, cere iertare, ordonă el.

— Cer iertare... șopti Peyran.

Gontault îl atinse cu cu latul sabiei și îi arătă ușa.

— Ieși de-aici !... sfîrși el.

Peyran se ridică și ieși, cu capul în jos, printre rîndurile scandalagiilor convertiți.

Fiecare se îndepărtă de el ca o reptilă.

Roussel propuse să fie trecut pe sub vergi.

— Şi acum, în faţa tuturor, zise Simon parcurgînd cu privirea rîndurile refăcute ale asistenţei, îmi reiau decoraţia şi sabia: şi să poftească acum ofensele ?

Toate privirile se lăsară în jos.

Roussel făcuse pînă atunci eforturi zadarnice să joace un rol important şi demn de un fost militar; consideră că venise în sfîrşit ocazia, şi înaintă spre tineri cu miinile la spate.

— Prieteni, le spuse el cu autoritate, sper că asta vă va servi de exemplu !... E primejdios să judeci un om după aparenţe, pentru că aparenţele sînt amăgitoare şi te poţi înşela !... Vă vorbeşte un om care a parcurs ţările cele mai îndepărtate... Fiţi prudenţi, acţionaţi cu circumspecţie, şi nu veţi păţi niciodată ca acest nefericit care a plecat să-şi ascundă ruşinea în bezna nopţilor !...

După ce pronunţă cu succes aceste vorbe, îşi aranjă cu demnitate umbra grumăjerului şi reveni spre grupul principal, în vreme ce asistenţa, tulburată, se îndepărta.

O văzu pe Louise care avea capul sprijinit de umărul lui Simon, iar generalul îi ţinea pe amîndoi de mînă.

Doamna Dubreuil îl privea cu un aer înduioşat.

— Ei bine ! ei bine !... exclamă Roussel. Nu sînt de o naivitate ridicolă, dar convenienţele...

— Vechiul meu prieten, răspunse Gontault, e un lucru stabilit : copiii ăştia se căsătoresc !

— Dar... vru să obiecteze Roussel.

— Va reintra în armată, îl întrerupse generalul, şi-l iau ca aghiotant. Mi se pare că fiica unui vechi militar...

Roussel se umflă tot.

— Aşa este, răspunse el. Dar aş vrea să ştiu explicaţia acestei răbdări a căpitanului, care-mi pare cam prelungită.

Generalul se aplecă la urechea lui.

— O să-ţi povestesc, şopti el, e vorba de o datorie de onoare.

— Apropo de datoria de onoare, domnilor şi dragi prieteni, zise Roussel îndreptîndu-şi talia, fără să ridice glasul, şi cu acel calm care este tovarăşul inseparabil al adevăratului curaj, înainte de a vă da consimţămîntul căruia nu i se împotriveşte nimic, căci ţinuta căpitanului îmi pare pe cît de convenabilă pe atît de onorabilă, trebuie să vă spun că poimîine dimineaţă voi avea un duel.

— Pentru ce, Dumnezeule mare ? îl întrerupse doamna Dubreuil rîzînd.

Louise nu avu timp să-i închidă gura.

Generalul şi căpitanul ascultau cu o seriozitate admirabilă.

— Cumnată, răspunse Roussel, a cărui voce avu o blîndă nuanţă de melancolie, ca să-mi susţin onoarea numelui, ca să continui tradiţiile îndelungatei mele existenţe, veşnic pură... ca să iau viaţa omului care m-a jignit sau să i-o dau pe a mea.

— Şi nu se poate concilia această afacere ? întrebă generalul.

— Dacă acceptaţi misiunea pe care v-o încredinţez, răspunse Roussel, veţi începe prin a-mi jura amîndoi că nu veţi face nici un efort ca să aranjaţi lucrurile... Aşa văd eu problema !

— Ar mai trebui, dragă domnule Roussel, zise Simon, să ne spuneţi direct cine este...

— Un angajament de onoare îmi interzice să vă spun numele bogatului şi puternicului necunoscut care trebuie să se măsoare cu mine... Acceptaţi ? refuzaţi ?

*

Faţa palidă şi tristă a lui François apăru în uşa întredeschisă.

Ceruseră o trăsură, şi François venea să anunţe că trăsura sosise. Nu ştim dacă Gontault şi Simon ghiciră

ceva din privirile dezolate pe care bietul François le arunca spre ei, dar aceştia schimbară un zîmbet.

— Acceptăm, dragă domnule Roussel, ziseră ei în acelaşi timp.

— Şi promiteţi să nu opriţi lupta decît după decesul unuia dintre noi ? mai întrebă Roussel.

François dîrdîia în ambrazura ferestrei.

— Promitem, răspunseră Simon şi generalul.

Roussel îl zări în acel moment pe servitor şi frumoasele culori din obraji ii dispărură pe dată.

Îi făcu un semn poruncitor. François se ascunse în umbra uşii.

— Încă o vorbă, zise Roussel cu stinghereală. Aţi remarcat la mine în casă un valet pe nume François ?

Cei doi martori ai apropiatului duel deschiseră gura să răspundă afirmativ, dar François, profitînd de faptul că se găsea cu spatele la el, îşi împreună cele două mîini într-un gest implorator.

— Nu m-aţi văzut niciodată ! şopti el. Vă rog, bunii mei domni !...

— Ai ?... făcu Roussel întorcîndu-se.

François intrase din nou în umbră.

— Nu l-am văzut niciodată, răspunseră cei doi martori, care de acum înainte făceau eforturi să rămînă serioşi.

— Întrebarea pe care v-am pus-o, zise Roussel, ascunzîndu-şi bucuria, nu are nici un fel de importanţă... Nu ştiu unde-mi era capul cînd v-am întrebat asta...

Vedeţi şi dumneavoastră şiretenia acestui furnizor !

Se reculese şi luă o poză deosebită.

— Îmi dau consimţămîntul hotărît, zise el. Copii, să fiţi fericiţi... amintiţi-vă că bărbatul e dator, să-şi protejeze nevasta, şi că nevasta trebuie să-şi asculte bărbatul... Cînd veţi avea copii, să-i creşteţi cu grijă şi de-

cență... Și dacă vreodată, unul dintre ei ar fi gata să se abată de la calea onoarei, să-i povestiți, cu amănunte, istoria bunicului său Roussel.

După acest discurs, scurt dar bine rostit, vărsă o lacrimă de înduioșare și împreună mîinile celor doi soți.

Peste două zile, seara, avu loc iar un bal în reședința încîntătoare a furnizorului.

De data asta, nici un eveniment supărător nu tulbură veselia generală. Balul era dat cu ocazia logodnei Louisei, perla din Marais, cu frumosul căpitan Simon. Peyran fusese deja uitat, dar partea masculină și războinică a reuniuni nu ducea lipsă de anecdote „bătăioase".

Chiar în acea dimineață, avusese loc o teribilă întîlnire între Roussel, amfitrionul, și un necunoscut despre care se spunea că este bogat, și puternic, dar al cărui nume trebuia să rămînă un mister.

Generalul baron Reppen și căpitanul Simon serviseră drept martori lui Roussel ; cei ai necunoscutului fuseseră doi ofițeri polonezi.

Roussel și adversarul lui se „șarjaseră" cu atîta furie, că niciodată nu se mai văzuse ceva asemănător. După o luptă pe cît de lungă pe atît de înverșunată, martorii, cuprinși de oroare, au fost nevoiți să se interpună.

Roussel mergea de la grup la grup, cu mîinile la spate, cu colțul de fular roșu la butonieră, și zîmbea cu modestie celor care îl felicitau.

Bunul François, care își păstrase amîndoi ochii, amîndouă brațele și avînd 25 de napoleoni în pungă, mergea și el de la un grup la celălalt, oferind băuturi pe un platou.

Cînd se întîlnea cu Roussel, se priveau serioși.

Generalul baron Reppen stătea lîngă doamna Dubreuil și urmărea cu privirea, printre grupurile de dansatori, pe Louise și pe Simon, care arătau tuturor naiva lor fericire.

Simon părea a-şi fi regăsit toată seva mîndră a tineţii lui. Louise era frumoasă ca un înger ; veselia îi aşeza o aureolă pe frunte.

— Dumnezeu m-a iertat, zise generalul cu ochii umezi. De acum înainte, în faţa tuturor, o voi putea numi fiica mea.

SFÎRŞIT